

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ รูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมบ้านดอยสะโง๊ะ
ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

โดย นายอาฟี สะโง้ และคณะ

ตุลาคม 2552

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์
โครงการ “รูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมบ้านดอยสะเกี๋ ตำบลศรีดอนมูล
อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย”

คณะวิจัย

1. นายอาพี	สะเกี๋	หัวหน้าโครงการ จากบ้านกลาง
2. นายชาตรี	นพพันธ์จิรา	นักวิจัย จากบ้านใต้
3. นายพิทพงศ์	สะเกี๋	นักวิจัย จากบ้านกลาง
4. นายวัชร	คอจือ	นักวิจัย จากบ้านใต้
5. นายทวีพงศ์	สะเกี๋	นักวิจัย จากบ้านกลาง
6. นายพนมไพร	สะเกี๋	นักวิจัย จากบ้านบน
7. นายสุรศักดิ์	พิทักษ์วงศ์วานิช	นักวิจัย จากบ้านกลาง
8. นายสมฤทธิ์	ธิดวงแสง	นักวิจัย จากบ้านป่ายาง
9. นายคำป็น	ร้องหาญแก้ว	นักวิจัย จากบ้านป่ายาง
10. นายอาดี	อาโย๊ะ	นักวิจัย จากบ้านใหม่
11. นายอาสี	มอนะ	นักวิจัย จากบ้านใหม่
12. นายอาเคอะ	อาयी	นักวิจัย จากบ้านกลาง
13. นายบุญส่ง	ยอดบุญศรี	นักวิจัย จากป่าไม้จังหวัดเชียงราย
14. นายอุดร	อาวาสพรม	นักวิจัยจากโครงการหลวงดอยสะเกี๋
15. นายอาก่วย	สะเกี๋	นักวิจัย จากบ้านบน

คณะที่ปรึกษาโครงการวิจัย

1. นายสมหวัง	รุ่งตระกูลชัย	นายอำเภอเชียงแสน
2. นายอนุภาพ	เจริญชัย	ป่าไม้อำเภอเชียงแสน
3. นายสายทัศน์	วงศ์ปิ่นดา	เกษตรอำเภอเชียงแสน
4. นายบรรจง	ยศวิทยากุล	เจ้าพนักงานป่าไม้ 5 สวนป่าแม่มาะ-สบรวก
5. นายสมควร	พินิจสุวรรณ	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล
6. นายวสันต์	ชะลอ	หัวหน้าโครงการหลวงคอยสะโง๊ะ
7. นายจิรัฐ	มอณะ	ผู้ใหญ่บ้านคอยสะโง๊ะ หมู่ 7 ตำบลศรีดอนมูล
8. คุณพัชรี	ศรีมัชกุล	พิพิธภัณฑสถานบ้านฝิ่น สามเหลี่ยมทองคำ
9. ดร.อำนาจ	คovanich	โครงการวิจัยเครือข่ายและพัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (ครส.)
10. ดร.ศักดิ์ดา	จงแก้ววัฒนา	คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บอกเล่าเพื่อความเข้าใจร่วมกัน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่คนในชุมชนได้มาร่วมคิดทบทวนสถานการณ์ ตั้งคำถาม วางแผน หาข้อมูล ทดลองทำ วิเคราะห์ สรุปผลการทำงานและหาคำตอบเพื่อปรับปรุงงานต่อไป” กล่าวคือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เน้นการให้ “คน” ในชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การเริ่มคิด การตั้งคำถาม การวางแผน และค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบเป็นรูปธรรม โดยเรียนรู้จากการปฏิบัติการจริง (Action Research) อันทำให้ชุมชนได้เรียนรู้สร้างผลงาน มีความเข้มแข็งในการแก้ปัญหาของตนเอง และสามารถใช้กระบวนการนี้ในการแก้ไขปัญหาอื่นๆ ในท้องถิ่นโดยมีกระบวนการศึกษาเรียนรู้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้นจุดเน้นของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงอยู่ที่ “กระบวนการ” มากกว่า “ผลลัพธ์” เพื่อให้ชาวบ้านได้ประโยชน์จากงานวิจัยโดยตรง และให้งานวิจัยมีส่วนในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน รวมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งจะต้องอาศัย “เวที” (การประชุม เสวนา พุดคุยถกเถียง) เป็นวิธีการเพื่อให้คนในชุมชน ทั้งชาวบ้าน ครู นักพัฒนา สมาชิกอบต. กรรมการสหกรณ์ ข้าราชการ หรือกลุ่มคนอื่นๆ เข้ามาร่วมหา ร่วมใช้ “ปัญญา” ในกระบวนการวิจัย

“กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หมายถึง การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อตอบ “คำถาม” หรือ “ความสงสัย” บางอย่าง ดังนั้นสิ่งสำคัญคือประเด็น “คำถาม” ต้องคมชัด โดยมีการแยกแยะประเด็นว่า ข้อสงสัยอยู่ตรงไหน มีการหา “ข้อมูล” ก่อนทำ มีการวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล มีการ “วางแผน” การทำงานบนฐานข้อมูลที่มีอยู่ และในระหว่างลงมือทำการ “บันทึก” มีการ “ทบทวน” ความก้าวหน้า “วิเคราะห์” ความสำเร็จและอุปสรรคอย่างสม่ำเสมอ เพื่อ “ถอด” กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นออกมาให้ชัดเจน ในที่สุดก็จะสามารถ “สรุปบทเรียน” ตอบคำถามที่ตั้งไว้ แล้วอาจจะทำใหม่ให้ดีขึ้น ตลอดจนสามารถนำไปใช้เป็นบทเรียนสำหรับเรื่องอื่น ๆ หรือพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป ซึ่งทั้งหมดนี้กระทำโดย “ผู้ที่สงสัย” ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนั่นเอง ดังนั้นกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจึงเป็นงานวิจัยอีกแบบหนึ่งที่ไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนทางวิชาการมากนัก แต่เป็นการสร้างความรู้ในตัวคนท้องถิ่น โดยคนท้องถิ่น เพื่อคนท้องถิ่น โดยมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการทดลองทำจริง และมีการบันทึกและวิเคราะห์อย่างเป็นระเบียบ การวิจัยแบบนี้จึงไม่ใช่เครื่องมือทางวิชาการ ไม่ใช่ของศักดิ์สิทธิ์ที่ผูกขาดอยู่กับครูบาอาจารย์ แต่เป็นเครื่องมือธรรมดาที่ชาวบ้านก็ใช้เป็น เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

สกว.สำนักงานภาค ได้ใช้วิธีการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นตามแนวคิดและหลักการดังกล่าวมาแล้วในระยะเวลาหนึ่ง พบว่าชาวบ้านหรือทีมวิจัยส่วนใหญ่สามารถสะท้อนการดำเนินงานด้วยการบอกเล่าได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันก็พบว่าการเขียนรายงานเป็นปัญหาที่สร้างความหนักใจให้แก่นักวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นด้วยความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว สกว.สำนักงานภาค จึงได้ปรับรูปแบบการเขียนรายงานวิจัยให้มีความยืดหยุ่น และมีความง่ายต่อการนำเสนองานออกมาในรูปแบบที่นักวิจัยถนัด โดยไม่ยึดติดในเรื่องของภาษาและรูปแบบที่เป็นวิชาการมากเกินไป ซึ่งเป้าหมายสำคัญของรายงานวิจัยยังคงมุ่งเน้นการนำเสนอให้เห็นภาพของกระบวนการวิจัยมากกว่าผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัย โดยกลไกสำคัญที่จะช่วยให้นักวิจัยให้มีความสามารถเขียนรายงานที่นำเสนอกระบวนการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานวิจัย (Node) ในพื้นที่ซึ่งทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบการทำงานวิจัย ดังนั้น Node จะรับรู้พัฒนาการของโครงการวิจัยมาโดยตลอด บทบาทการวิเคราะห์เนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการจึงเป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง Node และนักวิจัย ซึ่งความร่วมมือดังกล่าว ได้นำมาซึ่งการถอดบทเรียนโครงการวิจัย ผู้การเขียนมาเป็นรายงานวิจัยที่มีคุณค่าในที่สุด

อย่างไรก็ตาม รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจไม่สมบูรณ์แบบดังเช่นรายงานวิจัยเชิงวิชาการโดยทั่วไป หากแต่ได้คำตอบและเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการวิจัย ซึ่งท่านสามารถเข้าไปค้นหา ศึกษาและเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากพื้นที่

สกว.สำนักงานภาค

คำนำ

โครงการวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านคอยสะโง๊ะ เป็นลักษณะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ร่วมกับโครงการวิจัยการจัดการฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาเฉพาะพื้นที่อำเภอเชียงแสน เริ่มดำเนินการวิจัยมาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2550 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2552 รวมระยะเวลา 1 ปี 10 เดือน โดยได้รับงบประมาณและการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กระบวนการวิจัยเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาชาวบ้าน เสริมสร้างพลังในการขับเคลื่อนงานวิจัย และเพิ่มพลังทางปัญญาของชุมชนท้องถิ่น

โครงการวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านคอยสะโง๊ะ เป็นอีกโครงการหนึ่งที่ใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ปัญญา สร้างทางเลือก นำไปสู่การปฏิบัติ แก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

รายงานวิจัยฉบับความก้าวหน้าเล่มนี้เป็นรายงานผลที่เกิดขึ้นจากโครงการวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านคอยสะโง๊ะ เพื่อที่ทีมวิจัยชาวบ้าน และผู้สนใจทั่วไปจะได้นำไปใช้เป็นประโยชน์และเผยแพร่ต่อไป

อนึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ไม่ประสบความสำเร็จถ้าขาดการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) คุณศิริพร โคตะวินนท์ หัวหน้าโครงการวิจัยการจัดการฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาเฉพาะพื้นที่อำเภอเชียงแสน ที่ปรึกษาโครงการฯ หน่วยงานราชการต่างๆ ทีมงานวิจัยและชาวบ้านทุกคน และอีกหลายท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามในโอกาสนี้ ในนามโครงการวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านคอยสะโง๊ะ ขอขอบพระคุณที่ช่วยสนับสนุนโครงการวิจัยเป็นอย่างดีตลอดมา และความดีของเอกสารรายงานวิจัยฉบับนี้ขอมอบไว้เป็นสมบัติเพื่อการเรียนรู้สู่สังคมสืบไป

ตุลาคม 2552

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 วิธีการดำเนินงานโครงการวิจัย	6
บทที่ 3 ผลการดำเนินงาน	17
- สภาพพื้นที่	17
- สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม	26
- การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาวะผู้นำ	40
- ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน	42
- สภาพทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชุมชน	45
- ผลการสำรวจการใช้ที่ดิน/สถานการณ์ข้อมูลที่ดิน	49
- ผลการทำงาน	60
- คำถามชาวบ้าน/ปัญหา	61
บทที่ 4 อภิปรายผลการศึกษา	62
- สถานภาพ พัฒนาการ และผลกระทบจากการใช้ที่ดินของพื้นที่บ้านคอยสะโง๊ะ	62
- รูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านคอยสะโง๊ะ	67
- สรุปบทเรียนโครงการวิจัย	68
ภาคผนวก	70
- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาข่า	71
- คอยสะโง๊ะในตำนานเมืองเชียงแสน	79
- ประเภทการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในรอบ 1 ปี	83
- เหตุการณ์ที่สำคัญในชุมชนคอยสะโง๊ะ	84
- รูปภาพการดำเนินงานวิจัย	86
- ผลการจับพิกัดที่ดิน	94
- ประวัติทีมวิจัย	116

บทที่ 1

บทนำ

ชื่อโครงการวิจัย	รูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมบ้านคอยสะโง๊ะ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
สถานที่ดำเนินงาน	บ้านคอยสะโง๊ะ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 57150

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ลักษณะภูมิประเทศและสภาพพื้นที่ที่บ้านคอยสะโง๊ะเป็นลักษณะภูเขาสูงใหญ่ อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเชียงแสน ระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร สภาพที่ตั้งของชุมชนคอยสะโง๊ะตั้งอยู่บนเนินเขา มีเนื้อที่โดยประมาณ 10,000 ไร่ พื้นที่มีความลาดเทต่างระดับกัน มีความสูงจากเหนือระดับน้ำทะเล ประมาณ 400-709 เมตร บริเวณที่ตั้งห่างจากพื้นที่หนองน้ำ ป่าต้นน้ำน้ำลำธาร และแหล่งน้ำซึมน้ำซับ รอบๆ ชุมชนจะมีป่าล้อมรอบเป็นวงกลม ประกอบไปด้วยป่าประเภทต่างๆ คือ ป่าวงกลมวงในจะเป็นป่าศาสนสถานที่สำคัญเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น ประตุมहु่บ้าน ศาลพระภูมิहु่บ้าน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ สถานที่โล้ชิงช้าและลานเที่ยวชุมชน เป็นต้น ป่าวงกลมวงที่สองประกอบไปด้วยป่าชุมชน ป่าต้นน้ำ ป่าเลี้ยงสัตว์ และป่าช้า และป่าวงกลมที่สามจะเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ขนาดของจำนวนครัวเรือนของแต่ละกลุ่มบ้านประมาณ 30 - 50 ครัวเรือน มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือติดกับบ้านเวียงแก้ว หมู่ 5 ตำบลศรีดอนมูล ทิศใต้ติดกับบ้านแม่คำหนองบัว หมู่ 11 ตำบลป่าสัก ทิศตะวันออกติดกับบ้านสบรวก หมู่ 1 ตำบลเวียง ทิศตะวันตกติดกับบ้านจิวเต่า หมู่ 6 และบ้านหนองปลาสะเค็ด หมู่ 8 ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

แผนที่ สภาพการตั้งชุมชนในแต่ละกลุ่มบ้าน

ปัจจุบันบ้านดอยสะเกี๊วะประกอบไปด้วย 6 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มบ้านบน บ้านกลาง บ้านคริสต์ บ้านใหม่ บ้านใต้ และบ้านป่ายาง มีประชากรทั้งหมด 1,053 คน ชาย 500 คน หญิง 553 คน มี 200 หลังคาเรือน มีเชื้อชาติอาข่า คนเมือง ไทใหญ่ ไทลื้อ ไทยอง และไทลาว

ผลจากการศึกษาประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงชุมชนอาข่าที่ดอยสะเกี๊วะ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสนร่วมกับโครงการการจัดการฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาเฉพาะพื้นที่อำเภอเชียงแสนในปี พ.ศ. 2548 ได้เห็นถึงพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวดอยสะเกี๊วะได้ 4 ยุค ตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยยุคแรกเป็นยุคการก่อตั้งชุมชนและการทำเกษตรเพื่อยังชีพอยู่ในช่วง พ.ศ. 2455–2509 ซึ่งเป็นยุคที่แต่ละครอบครัวที่อพยพเข้ามาสามารถจับจองเลือกพื้นที่ทำกินด้วยตนเอง แต่จะมีกฎเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ เช่น ห้ามถางบริเวณป่าต้นน้ำ หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ต่างๆ เช่น ป่าช้า ประตุมูบ้านเป็นต้น และการทำการเกษตรในช่วงนี้ยังเป็นแบบยังชีพเลี้ยงสัตว์ควบคู่กันไป

ยุคที่สอง เป็นยุคของการพัฒนาและการเข้ามาของพืชเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2510 - 2532) ความเปลี่ยนแปลงในยุคนี้เกิดขึ้นจากการเข้ามาของหน่วยงานราชการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโครงการปลูกป่าขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ในปี พ.ศ. 2517 ซึ่งโครงการปลูกไม้สักในช่วงนี้ทำให้พื้นที่ปลูกบางส่วนทับที่ทำกินของชาวบ้าน หรือการเข้ามาของโครงการหลวงในปี 2521 ก็เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามในช่วงนี้การผลิตยังอยู่ที่การบริโภคเป็นหลัก แต่ก็มีการนำส่วนที่เหลือขาย และมีการเข้ามาของพืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าวโพด ทำให้มีการบุกรุกที่ทำกินมากขึ้นแต่ก็เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป

ยุคที่สาม เป็นยุคของการขายที่ดิน (พ.ศ. 2532 - 2540) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2532 ที่มีการซื้อขายที่ดินมากที่สุด ทั้งที่นา ไร่ สวน ที่ดินในเขตป่าต้นน้ำ ป่าสงวน สาเหตุที่ทำให้ชาวอาข่าซื้อขายที่ดินมากเพราะวิถีชีวิตชาวอาข่าทำไร่แบบหมุนเวียนไม่มีใครเป็นเจ้าของหรือมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินอย่างแท้จริงการครอบครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินจะเป็นลักษณะใครครอบครองทำกินในที่ดินปีนั้นก็จะเป็นเจ้าของที่ดินปีถัดไปหากไม่ทำก็จะเป็นกรรมสิทธิ์ของคนอื่นหลังจากพอที่ดินมีราคา เมื่อมีคนมาขอซื้อชาวอาข่าจึงขายที่ดินเพราะถือว่าเป็นโชค เพราะหากปีหน้าครอบครัวของตนไม่ทำกินที่ดินก็จะเป็นกรรมสิทธิ์ของคนอื่น

และยุคที่สี่ ยุคของการเป็นแรงงานรับจ้าง หลังจากที่ชาวบ้านขายที่ดินไปแล้วในปี พ.ศ. 2532 นายทุนก็เริ่มเข้ามาใช้ประโยชน์จากที่ดิน (ประมาณปี พ.ศ. 2543) โดยการปลูกส้มและยางพารา (พ.ศ. 2547) และชาวอาข่าที่ไม่มีที่ดินทำกินก็จะออกไปทำงานรับจ้าง ซึ่งจากเดิมเป็นการรับจ้างเพื่อแลกเปลี่ยนแรงงานหรือผลผลิตก็เปลี่ยนมาเป็นการรับจ้างเพื่อแลกกับเงิน ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนวิถีชีวิตจากการพึ่งพาตนเองมาสู่การยึดอาชีพเป็นแรงงานรับจ้าง

ความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้ชุมชนบ้านคอยสะโงะต้องประสบกับปัญหาการสูญเสียที่ดิน กล่าวคือไม่ว่าจะเป็น การเข้ามาของหน่วยงานราชการต่างๆ ก็ต้องอาศัยพื้นที่ในดำเนินกิจกรรมนั้นๆ การเป็นเส้นทางผ่านของการค้าเสพยาเสพติด ส่งผลให้ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งที่เสพยาเสพติดต้องขายที่ดินเพื่อนำเงินมาเสพยาเสพติด รวมไปถึงคนในชุมชนบางส่วนเปลี่ยนวิถีชีวิตและความเชื่อในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้พื้นที่เขตอนุรักษ์ พื้นที่ศาสนสถาน และพื้นที่สาธารณะ ถูกรุกล้ำและจับจองมากขึ้นเพื่อใช้ในประโยชน์ส่วนตัว และการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตจากเดิมที่มีการปลูกพืชแบบผสมผสานในที่ดินผืนเดียวกัน และนิยมปลูกเพื่อให้เพียงพอกับการบริโภคได้ตลอดปีมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ซึ่งต้องขายพื้นที่ในการทำการเกษตรทำให้ต้องรุกล้ำพื้นที่สาธารณะ และมีการใช้น้ำในปริมาณที่มาก ใช้สารเคมี ใช้ทรัพยากรป่าไม้ เช่น ไม้ไผ่ เป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ปัจจัยเร่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่นำมาสู่การสูญเสียที่ดินของชาวบ้านคอยสะโงะ ได้แก่ นโยบายการพัฒนาของรัฐบาลที่ผ่านมาได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและการผลิตของชุมชนบ้านคอยสะโงะเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนโยบายการพัฒนาการค้าเสรีเหลื่อมเศรษฐกิจเมื่อประมาณปี พ.ศ.2532 ในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี จนมาถึงนโยบายพัฒนาการค้าเสรีเหลื่อมเศรษฐกิจ (การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามกรอบการพัฒนาภูมิภาคประเทศ GMS) และการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ประมาณปี พ.ศ.2546 และนโยบายส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ คือ ยางพารา เมื่อประมาณปี พ.ศ.2548 ทั้งนี้เพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกรโดยมีเป้าหมายในอนาคตคือการส่งออกยางพาราไปประเทศจีน โดยผ่านท่าเรือเชียงแสน

ฉะนั้นปัญหาที่ชุมชนบ้านคอยสะโงะกำลังประสบอยู่ในปัจจุบันคือการถือครองที่ดินของคนในชุมชนลดลง กล่าวคือมีการเปลี่ยนมือจากคนในชุมชนไปเป็นของนายทุนจากการขายที่ดินของคนในชุมชนเอง เมื่อไม่มีที่ดินทำกินทำให้เกิดการรุกล้ำพื้นที่สาธารณะ มีการทำลายระบบนิเวศ ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ (ดิน น้ำ ป่า) ลดลง และเกิดปัญหาที่ดินทำการเกษตรในแต่และพื้นที่ไม่มีขอบเขตที่ชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาที่ดินทับซ้อนกันระหว่างพื้นที่ของคนในชุมชนด้วยตนเอง พื้นที่ของคนในชุมชนกับพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ของคนในชุมชนชุมชนกับพื้นที่ป่าสงวน พื้นที่ของคนในชุมชนชุมชนกับพื้นที่ของนายทุน และพื้นที่ในเขตป่าสงวนกับพื้นที่ของนายทุน

จากสถานการณ์ข้างต้นภายในชุมชนเองยังไม่มีมาตรการระงับถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเท่าที่ควรและหน่วยงานของภาครัฐก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการที่จะเข้ามาแก้ไขปัญหาดังกล่าว หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหาในการใช้ที่ดินจะสะสมจนยากที่จะแก้ไข เป็นต้นว่าอาจมีการซื้อขายที่ดินของชาวบ้านมากขึ้นจนนำมาสู่การสูญเสียที่ดินเกือบทั้งหมด เกิดการรุกล้ำพื้นที่ป่าอย่างต่อเนื่อง

และส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมและมีจำนวนลดลง และปัญหาของการไม่มีขอบเขตที่ดินที่ชัดเจนก็ยังคงจะสร้างปัญหาเรื่องการทำมาหากินให้แก่คนในชุมชนต่อไป

คณะทำงานองค์กรกลุ่มอาข่าสามเหลี่ยมทองคำ ดอยสะโง๊ะ ซึ่งเป็นกลุ่มคณะทำงานที่ช่วยเหลือและสนับสนุนองค์กรชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือสังคมได้ จึงได้ปรึกษารื้อกับชาวบ้านถึงปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตจนพบว่าควรจะมีแนวทางแก้ไขอย่างไรในการจัดการขอบเขตที่ดิน จึงเห็นว่าจะมีการจัดการศึกษาเรื่องการใช้ที่ดินที่เหมาะสมโดยใช้เครื่องมือ GPS เพื่อความชัดเจนและแน่นอนของข้อมูลเพื่อลดปัญหาสถานการณ์ปัญหาเรื่องที่ดินในชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือและแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดินที่มีรูปแบบชัดเจนมากขึ้น

คำถามวิจัย

1. สถานภาพ พัฒนาการ และผลกระทบจากการใช้ที่ดินของพื้นที่บ้านดอยสะโง๊ะเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านดอยสะโง๊ะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการใช้ประโยชน์จากที่ดินและผลกระทบต่อชุมชน
2. เพื่อหารูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านดอยสะโง๊ะ

ขั้นตอนการดำเนินงานศึกษาวิจัย

1. ติดต่อผู้นำชุมชน องค์กรท้องถิ่น จัดประชุม เพื่อปรึกษารื้อหรือในการจัดทำโครงการวิจัย โดยชุมชนมีส่วนร่วม
2. จัดประชุมหาทีมวิจัย และประชุมสร้างความเข้าใจโครงการศึกษาวิจัยร่วมกัน
3. ร่างแผนงาน และกิจกรรมการวิจัย
4. ดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้
 - 4.1 ประชุมทีมวิจัยเพื่อรับรู้ร่วมกัน
 - 4.2 ประชุมคนในชุมชนเพื่อชี้แจงการทำโครงการวิจัยของทีมวิจัย ตามโซนๆ ละ 1 ครั้ง (ภายในหมู่บ้านแบ่งเป็น 4 โซน ได้แก่ โซน 1 บ้านป่ายางและบ้านไต้ โซน 2 บ้านใหม่และบ้านคริสต์ โซน 3 บ้านกลาง และโซน 4 บ้านบน)
 - 4.3 ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยให้หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นทราบ
 - 4.4 อบรมการใช้เครื่องมือ GPS

- 4.5 ประชุมจัดตารางปฏิบัติงานและศึกษาแผนที่ โดยปฏิบัติงานเป็น 4 โซน ตามการแบ่งโซนภายในหมู่บ้าน
- 4.6 ดำรวจและเก็บข้อมูล (วัดพื้นที่) โดยใช้เครื่องมือ GPS ดำรวจเป็นโซนๆ ละ 1 เดือน
- 4.7 ทำการประชาสัมพันธ์การเก็บข้อมูล GPS ในพื้นที่
- 4.8 สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชาสัมพันธ์
- 4.9 จัดเวทีนำเสนอผลประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นได้รับทราบ
- 4.10 ทำการติดตามการใช้ประโยชน์จากที่ดินว่าหลังจากที่ดินมีขอบเขตที่ชัดเจน และมีการกันเขตแล้ว ชาวบ้านได้ปฏิบัติตามหรือไม่ และมีผลเช่นไร
5. สรุปผลโครงการศึกษาวิจัย

ผลที่คาดว่าจะได้รับตลอดทั้งโครงการ

1. กลุ่มเป้าหมายจะได้รับทราบสถานภาพของที่ดิน ขอบเขต และการถือครองที่ดิน บ้านคอยสะโจ๊ะที่ชัดเจน นำมาสู่ความมั่นใจในกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดินของตนเอง และลดการขายที่ดินให้กับนายทุน
2. ได้รูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
3. สามารถนำฐานข้อมูลเรื่องที่ดินมาใช้ในการสร้างการยอมรับทั้งในระดับชุมชน และระดับท้องถิ่น

นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

- GPS เป็นชื่อของเครื่องมือวัดข้อมูลพิกัดจากสัญญาณดาวเทียม
- GIS เป็นการนำผลข้อมูลพิกัดไปแปรผลทางเทคนิค

บทที่ 2
วิธีการดำเนินงานโครงการวิจัย

แผนงานระยะที่1

รายละเอียดผลการดำเนินงานของโครงการตามแผนงานโดยสรุป

ที่	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
1	ประชุมทีมวิจัยเพื่อรับรู้ร่วมกัน ประชุมร่วมกับนักวิจัย 15 คน	1. ทีมวิจัยมีความเข้าใจปัญหาตรงกัน ได้แนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน และเกิดการเรียนรู้ทักษะเทคนิคการทำงานใหม่ๆ 2. ได้แผนการทำงานร่วมกัน	<u>ครั้งที่ 1</u> จากการพูดคุยกับทีมวิจัยตั้งแต่ก่อนดำเนินโครงการ นักวิจัยบางส่วนมีความเข้าใจคำว่า“วิจัย”อยู่ก่อนแล้ว จึงใช้เวลาไม่มากในการสร้างความเข้าใจ สำหรับนักวิจัยใหม่ต้องสร้างความเข้าใจแบบค่อยเป็นค่อยไป <u>ครั้งที่ 2</u> ประชุมนักวิจัยครั้งที่ 2 ณ.บ้านหลังเขาได้สรุปปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่ผ่านมาและวางแผนการทำงานในครั้งต่อไป - นักวิจัยมีโอกาสดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น โดยใช้เวทีของโครงการวิจัย และเข้าใจงานวิจัยมากขึ้นเป็นลำดับ แต่ก็ยังไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร เนื่องจากระดับความสามารถของนักวิจัยไม่เท่าเทียมกัน	1. ระดับ ความรู้ ความ สามารถและองค์ความรู้ ของนักวิจัยไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ศักยภาพในการถ่ายทอดแตกต่างกันส่งผลให้ชาวบ้านเข้าใจคลาดเคลื่อน 2. เนื่องจากนักวิจัยมีจำนวนมากและหลากหลายอาชีพ ยากแก่การนัดหมายวันเวลาในการดำเนินกิจกรรมและล่าช้า 3. การติดต่อประสานงานกับนักวิจัย ติดต่อบ่อยครั้งมากเนื่องจากนักวิจัยกระจ่ายกันอยู่ตามพื้นที่โซนต่างๆ บางครั้งกิจกรรมเดียวต้องติดต่อกันถึง 1 - 3 รอบ

ที่	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
2	ประชุม ชาวบ้านเพื่อ ชี้แจง โครงการวิจัย ประชุมชี้แจง โครงการวิจัย ทีละโซน ทั้งหมด 4 โซน	ชาวบ้านในชุมชน เกิดความเข้าใจ ความร่วมมือและ สนับสนุน โครงการวิจัย	การประชุมชาวบ้านได้แบ่งออกเป็น 4 โซนๆ ละ 1 ครั้ง เนื่องจากชุมชน เป้าหมายกระจุกกระจายกันอยู่ จัดประชุมเพื่อชี้แจงโครงการวิจัย ชาวบ้านบางกลุ่มเข้าใจโครงการวิจัยและเห็นความสำคัญของงานวิจัย บ้าง แต่อาจจะไม่ลึกซึ้งต้องแก้ที่วิจัยช่วยกันชี้แจงถึงความเป็นมาของ โครงการวิจัยให้ชาวบ้านรับทราบ ถึงวัตถุประสงค์โครงการ ว่าทำไม ต้องทำงานวิจัย จะมีประโยชน์ต่อใครบ้าง ไม่ทำวิจัยแล้วจะมีผลกระทบ อย่างไร? แล้วจะมีผลกระทบอย่างไร? ในที่ประชุม ชาวบ้านมีคำถามว่า ทำโครงการวิจัยแล้ว ชาวบ้านจะได้ประโยชน์อะไร?จะได้เอกสารสิทธิ์ หรือไม่ เรื่องนี้ทีมวิจัยได้อธิบายให้ชาวบ้านรับทราบแล้วตามกรอบ วัตถุประสงค์ของโครงการ	1. ชาวบ้านบางกลุ่มไม่เห็นด้วยกับ โครงการวิจัย ประมาณ 12 ราย เนื่องจาก โครงการวิจัยจะทำให้ชาวบ้านเสีย ผลประโยชน์เช่น เสียพื้นที่ไป 1.1 ที่ดินอยู่ในเขตสวนป่า 1.2 ที่ดินอยู่ในเขตป่าสาธารณะ 1.3 ที่ดินอยู่ในเขตป่าชุมชน 1.4 และให้โครงการวิจัยไปขอที่ดินคืนจาก เขตสวนป่าด้วย 1.5 ไม่มีโครงการชาวบ้านที่อยู่ได้และกลุ่มนี้ ไปพูดให้ชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งมองโครงการ ในทางลบ 2. แต่กับชาวบ้านบางกลุ่มมีความรู้สึกเฉยๆ เพราะว่า 2.1 ขายที่ดินให้กับนายทุนแล้ว 2.2 ไม่มีที่ดินทำการเกษตร เหลือที่อยู่อาศัย เท่านั้น 2.3 ที่ดินมีโฉนดแล้ว

ที่	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
				3. งานวิจัยเป็นเรื่องใหม่ ของบ้านคอย สะโง๊ะดังนั้นกระบวนการการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เป็นไปอย่างช้าๆ 4. ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร แรงงาน ในช่วงเวลากลางวันไม่สามารถจัดประชุมในช่วงเวลากลางคืน แต่ที่รับกักผ่อนด้วยเช่นกัน
3	ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยให้หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นรับทราบ	1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบถึงวัตถุประสงค์ในการทำงานของทีมวิจัย 2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้คำแนะนำและความร่วมมือแก่ทีมวิจัย	โครงการวิจัยได้ใช้ห้องประชุมอบต. ศรีดอนมูล ซึ่งนายก อบต.นายสมควร พินิจสุวรรณ ให้เกียรติใช้ห้องประชุมและช่วยติดต่อประสานงานกับผู้นำหมู่บ้าน ผู้อาวุโสของแต่ละหมู่บ้าน และสมาชิกอบต. ทั้ง 13 หมู่เข้าร่วมประชุมด้วยในส่วนหน่วยงานราชการมีหลายส่วนที่เข้าร่วมประชุม เช่น ปลัดอาวุโส อำเภอเชียงแสน เจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอ ป่าไม้จังหวัด พร้อมเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ หัวหน้าเกษตรอำเภอ และเจ้าหน้าที่โครงการหลวง - ในที่ประชุมเห็นด้วยกับโครงการวิจัย ที่ผ่านมาในตำบลศรีดอนมูลยังไม่เคยมีโครงการวิจัยในลักษณะการจัดการที่ดินโดยใช้เครื่องมือ GPS ในครั้งนี้ทุกภาคส่วนในที่ประชุมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อโครงการวิจัยในหลายประเด็น รวมทั้งให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการต่อไป	

ที่	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
4	อบรมการใช้ เครื่องมือ GPS	เกิดความรู้ ความสามารถใน การใช้เครื่องมือ GPS และสามารถ นำไปใช้ได้ ในกิจกรรมของ โครงการวิจัย	นักวิจัยและพี่เลี้ยงโครงการฯ รวม 7 คนเดินทางไปอบรมการใช้ เครื่องมือ GPS ที่คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้รับความร่วมมือและสนับสนุนการอบรมจากโครงการในเครือข่ายวิจัยและ พัฒนาระบบการสนับสนุนการตัดสินใจ (ครส.) โดยการนำของ ดร.อำนาจ คอวานิช ดร.ศักดา จงแก้ววัฒนา และคณะนักวิจัยได้รับการอบรม ได้รับ ความรู้และได้ทดลองปฏิบัติจริงในพื้นที่ด้วย	
5	ประชุมจัด ตาราง ปฏิบัติงาน และศึกษา แผนที่	1. เกิดความชัดเจน ในการปฏิบัติงาน 2. ได้รับทราบ ข้อมูลที่ตั้งของบ้าน คอยสะโง๊ะ และ ขอบเขตติดต่อ 3. ได้ตารางการ ปฏิบัติงานของทีม วิจัยที่ร่วมกับ ชาวบ้านในการเก็บ ข้อมูล ซึ่งเป็นตาราง	การจัดประชุมเพื่อจัดทำตารางการปฏิบัติงานได้แบ่งออกเป็น 4 โซนๆ ละครั้ง ได้แผนการปฏิบัติงาน โดยเริ่มต้นจากโซน 1 2 3 และโซน4 โดยชาวบ้านของแต่ละโซนเป็นผู้กำหนดวันเวลาในการปฏิบัติงาน แต่ ก็ได้ปรับเปลี่ยนวันเวลาตามความเหมาะสมด้วย	

ที่	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
		ที่ระบุจำนวนคนที่ จะปฏิบัติงาน สถานที่ที่จะ ปฏิบัติงาน และวัน เวลาที่แน่นอน		
6	สำรวจและ จัดเก็บข้อมูล	1. ได้รับทราบ จำนวนพื้นที่ ขอบเขตและการ ถือครองที่ดินเป็น รายบุคคล 2. ทราบสถานภาพ ของที่ดินและการ ใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่ชัดเจนมากขึ้น 3. มีความรู้ ความ ชำนาญในการใช้ เครื่อง GPS	1. ได้ข้อมูลแบบสอบถามวิถีความเป็นอยู่ของบ้านคอยสะโง๊ะ 1 ชุด 2. ได้ข้อมูลการถือครองที่ดิน 1 ชุด 3. ได้ข้อมูลพื้นที่แปลงจำนวนพื้นที่ ขอบเขตลงในผังแผนที่ 1 ชุด 4. นักวิจัยและพี่เลี้ยงโครงการ เดินทางไปที่คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ เพื่ออบรมการแปรผลข้อมูลจากเครื่องGPSลงใน เครื่องคอมพิวเตอร์ ได้รับความรู้ ความชำนาญเพื่อนำมาใช้กับ โครงการวิจัยและในอนาคตต่อไป	1. การสำรวจข้อมูลวิถีชีวิตของบ้านคอย สะโง๊ะ ชาวบ้านให้ข้อมูลไม่ค่อยตรงตาม ความเป็นจริงเท่าใดนัก ข้อมูลที่ได้มาขาด ความสมบูรณ์ 2. ทุกโซนมีปัญหาที่ดินทับซ้อนกันมาก ทำ ให้ล่าช้าในการปฏิบัติงาน ต้องแก้ไขปัญห ระหว่างคู่กรณีก่อนจึงจะจับพิกัดได้และอีก หลายแปลงที่ไม่สามารถแก้ไขปัญห ได้ 3. นักวิจัยไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามวัน เวลาที่กำหนดไว้ได้เนื่องจาก 3.1 ชาวบ้านติดงานของหมู่บ้าน 3.2 ชาวบ้านติดงานประกอบพิธีกรรมทาง ศาสนา

ที่	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
				3.3 ชาวบ้านเปลี่ยนแปลงกะทันหัน เนื่องจากชาวบ้านกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับโครงการวิจัยไปชวนกลุ่มอื่น 4. ในขณะที่ปฏิบัติงานจับพิกัดแปลงอยู่ จนท.ป่าไม้ระดับพื้นที่ไปไล่จับชาวบ้านที่กำลังทำงานในไร่ ส่งผลให้ชาวบ้านมองโครงการวิจัยในทางลบ กล่าวหาว่าโครงการวิจัย เป็นผู้แจ้ง จนท.ป่าไม้ มาไล่จับชาวบ้าน
7	ประชาพิจารณ์การจัดเก็บข้อมูล GPS ในพื้นที่	1. ได้แผนที่การใช้ประโยชน์จากที่ดินจากการใช้เครื่อง GPS ที่ชัดเจนมีขอบเขตพื้นที่แน่ชัด รวมไปถึงว่าใครครอบครองที่ดินมากน้อยเพียงใดและ	การจัดทำประชาพิจารณ์ในการจัดเก็บข้อมูล ผู้เข้าร่วมทุกโซนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดเก็บข้อมูล GPS เนื่องจากการจับพิกัดเป็นข้อมูลทางดาวเทียม สามารถใช้อ้างอิงเป็นเอกสารและแผนที่ได้ในพื้นที่แปลงขอบเขต และจำนวนไร่ ผลจากการดำเนินงานโครงการวิจัยแต่ละโซนได้พื้นที่สาธารณะหลายแปลง - โซน 1 พื้นที่วัด ป่าช้า ห้วยฝายปายาง และบริเวณหลังควายตาย - โซน 2 บริเวณประกอบพิธีศาสนสถาน และป่าช้า - โซน 3 ลำห้วย 4 ลำห้วยในเขตต้นน้ำของอ่างเก็บน้ำห้วยป่าชม ห้วยอ่างเก็บน้ำการัฐน ป่าช้า และบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์	<u>ปัญหาและอุปสรรค</u> 1. ความละเอียดของแผนที่ 1:50,000 ไม่เพียงพอ ไม่สามารถบอกจุดพิกัดแปลงที่ชัดเจนได้ 2. ขอบเขตของพื้นที่แต่ละแปลงอาจจะคลาดเคลื่อนได้ เนื่องจากไม่ได้ปักหลักหมุดไว้ ในระยะต่อไปจะประสานงานกับอบต.ศรีดอนมูล เพื่อการสนับสนุนและช่วยเหลือ

ที่	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
		การใช้ประโยชน์ จากที่ดิน 2. ได้แนวทางการ ใช้ประโยชน์จาก ที่ดิน โดยสามารถ แยกเป็นโซนๆ ได้ เช่น เขตป่าต้นน้ำ ป่าอนุรักษ์	- โซน 4 บริเวณประกอบพิธีศาสนสถาน และป่าชุมชน(รวมป่าอนุรักษ์ ด้วย) วันเวลาในการจัดประชาพิจารณ์ในแต่ละ โซน โซน1/1 วันที่ 3 มิ.ย. 2550 โซน1/2 วันที่ 16 มิ.ย. 2550 โซน2/1 วันที่ 9 มิ.ย. 2550 โซน2/2 วันที่ 30 มิ.ย. 2550 โซน3/1 วันที่ 31 ส.ค. 2550 โซน3/2 วันที่ 22 ก.ย. 2550 โซน4/1 วันที่ 7 ก.ค. 2550 โซน4/2 วันที่ 30 ก.ค. 2550 จัดทำประชาพิจารณ์ครั้งใหญ่ทั้ง 4 โซน เมื่อวันที่ 25 พ.ย. 2550 ณ โรงเรียนคอยสะโจ๊ะ	
8	สรุปและ วิเคราะห์ ข้อมูลร่วมกับ ชาวบ้าน ทั้ง 4 โซน	1. ได้เห็นความ สัมพันธ์ของการ เป็นเมืองชายแดนที่ ถูกกระแสการ พัฒนา	1. โซน 1 วันที่ 23 มิ.ย. 2550 2. โซน 2 วันที่ 1 ก.ค. 2550 3. โซน 3 วันที่ 7 ก.ย. 2550 4. โซน 4 วันที่ 18 ส.ค. 2550	

ที่	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
		เศรษฐกิจจากรัฐที่ส่งผลกระทบต่อการขายที่ดินของชาวบ้านคอยสะโง๊ะ 2. แสวงหาแนวทางหรือทางออกอื่นๆ ที่จะตั้งรับและแก้ไขผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจ		

แผนงานระยะที่ 2

รายละเอียดผลการดำเนินงานของโครงการตามแผนงานโดยสรุป

ที่	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
1	แก้ไขพิกัดแปลงที่ ผลิตผล 1.1 ลงพื้นที่เก็บข้อมูล 1.2 ส่งข้อมูลเข้าไปแปรผล 1.3 ทีมวิจัยร่วมตรวจสอบพิกัดร่วมกับทีมที่ปรึกษา	ข้อมูลพิกัดแปลงที่ถูกต้อง	1. ข้อมูลพิกัดพื้นที่แปลงในส่วนที่ผลิตผล จะไม่แก้ไขข้อมูลแล้วเนื่องจากเจ้าของแปลงคู่อกรณได้ตกลงทำแนวเขตกันเอง 2. ให้ทีมที่ปรึกษา ดร.ศักดา จงแก้ววัฒนา คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ช่วยแก้ไขเส้นเขตแดนพิกัดแปลงที่ผลิตผล 3. ทีมวิจัยร่วมกับชาวบ้านตรวจสอบแนวเขตพื้นที่แต่ละแปลงเพื่อความชัดเจนมากขึ้น	
2	วิเคราะห์ข้อมูล 2.1 เวทีวิเคราะห์ข้อมูล ของทีมวิจัย	-ได้รูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมที่พร้อมสำหรับการเสนอ	1. ทีมวิจัยร่วมกันได้วิเคราะห์ถึงสถานภาพ การพัฒนาการ รูปแบบการจัดการที่ดิน รวมถึงผลกระทบได้รับจากการใช้ที่ดินของบ้านดอยสะโงะ 2. ทีมวิจัยได้วางแผนการนำเสนอข้อมูลต่อชุมชนด้วย	

ที่	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
	2.2 วางแผนการนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน	ต่อชุมชน -ได้แผนการนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน		
3	เวทีคืนข้อมูลต่อชุมชน	-ชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเกิดความเข้าใจต่อการดำเนินงานวิจัย -ชุมชนเกิดความตระหนักต่อสถานการณ์การใช้ที่ดินในพื้นที่ดอยสะเก็ด -เกิดความชัดเจนในการกำหนดพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน	1. ทีมวิจัยได้ใช้ข้อมูลที่คืนจากการศึกษาวิจัย ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการถือครองและการครอบครองที่ดินได้เปลี่ยนมือจากเดิมเป็นจำนวนมาก และชุมชนได้รับผลกระทบโดยตรง 2. ชุมชนเกิดความเข้าใจ/ตระหนักต่อสถานการณ์การใช้ที่ดิน และชัดเจนในการกำหนดขอบเขตที่ดิน	

ที่	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
4	จัดประชุมนำเสนอข้อมูลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	เกิดความชัดเจนในการกำหนดแนวเขตพื้นที่ร่วมกันระหว่างหมู่บ้าน และหน่วยงาน - แนวทางการจัดการที่ดินร่วมกันระหว่างหน่วยงานและชุมชน	1. ทีมวิจัยได้แนะนำเสนอข้อมูลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดทำรูปแบบการจัดการที่ดินและแนวทางแก้ไขของหมู่บ้านคอยสะโง๊ะ ซึ่งหลายฝ่ายเห็นด้วยกับการจัดการที่ดินโดยชุมชนและมีหลายภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการและแก้ไขในทางที่ดีขึ้น 2. ในที่ประชุมทีมวิจัยได้เสนอพื้นที่สาธารณะของชุมชนดำเนินการจัดทำโฉนดชุมชนในโอกาสต่อไป ซึ่งในที่ประชุมก็เห็นด้วยทุกคน 3. ทีมวิจัยได้ขอความร่วมมือในการขอความช่วยเหลือแก้ไขเรื่องที่ดินของบ้านคอยสะโง๊ะ ในโอกาสต่อไปด้วย	
5	จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ 5.1 เวทีสรุปข้อมูลของทีมวิจัย 5.2 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานทั้งหมดเพื่อจัดทำเป็นรูปเล่มรายงาน	- รายงานฉบับสมบูรณ์	- รายงานวิจัย	

บทที่ 3

ผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานโครงการวิจัย “รูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมบ้านคอยสะโง๊ะ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้ศึกษาประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถมองเห็นถึงพัฒนาการทางด้านการจัดการและการถือครองที่ดินของชาวบ้านคอยสะโง๊ะ โดยขอนำเสนอผลการดำเนินงานตามหัวข้อต่อไปนี้

1.สภาพพื้นที่

1.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

จังหวัดเชียงราย ใช้รูปช้างสีขาวเป็นตราประจำจังหวัด เหตุผลที่ใช้รูปช้างสีขาวอันเนื่องมาจาก เมื่อพญาเม็งราย ได้ทรงรวบรวมหัวเมืองฝ่ายเหนือในอาณาจักรรอบๆ ได้ แล้วจึงดำรัสทรงกรีธาทัพไปแสดงฝีมือในการยุทธต่อหัวเมืองฝ่ายใต้ลงมา จึงได้ไปรวมพล ณ เมืองลาวกู่ได้ และหมอควาญได้นำช้างมงคลของพญาเม็งรายไปทอด (ผูก) ไว้ในป่าห้วยคอยทางทิศตะวันออกพลัดหายไ้ พญาเม็งรายจึงเสด็จติดตามรอยเท้าช้างไปจนถึงคอยทองริมน้ำกกนักธิ ได้ทัศนการเห็นภูมิประเทศเป็น ที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์เป็นชัยภูมิที่ดีจึงได้สร้างเมืองใหม่ขึ้นที่นั่น ให้ก่อปราการโอบเอาคอยจอมทองไว้ในท่ามกลางเมือง และขนานนามเมืองว่า “เวียงเชียงราย” หรือเพี้ยนมาจากคำว่า “ช้างหาย” ตามพระนามของพญาเม็งรายผู้สร้าง ดังนั้นจึงได้นำรูปช้างเป็นตราประจำจังหวัดเชียงราย

เชียงราย เป็นดินแดนแห่งประวัติศาสตร์ยุคแรกของอาณาจักรชนชาติไทย ตั้งแต่สมัยต้นพุทธกาลทีเดียว และเป็นเมืองราชธานีสุดท้ายบนฝั่งแม่น้ำกก รวมอายุได้ 741 ปีเมื่อนับถึงปี พ.ศ. 2546 เป็นแหล่งอยู่อาศัยน้ำมาแต่โบราณกาล จึงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแหล่งที่อยู่ของปลาบึกปลาน้ำจืดแม่น้ำโขงที่ใหญ่ที่สุดของโลก เชียงรายจึงได้ชื่อว่าเป็นเมืองแห่ง แก้วสายน้ำ ...รายล้อมด้วยสามสิบห้าคอย... หลากหลายด้วยชาติพันธุ์กว่าสิบเผ่า อยู่เหนือสุดของประเทศ และเป็นประตูไปสู่อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบนหรือเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ทั้งทางน้ำ ทางบกและทางอากาศ และเป็นเมืองหน้าด่านติดต่อกับต่างประเทศเพื่อนบ้านถึง 2 ประเทศ คือประเทศพม่า และลาว เชียงรายจึงเป็นศูนย์กลางของเมือง 5 เชียง ในรัศมี 300 กม.

ก็ถูกรุกรานโดยกษัตริย์จาก เมืองสะเทิม พระเจ้าชัยศิริเห็นว่าสู้ไม่ได้ จึงอพยพไปอยู่ที่เวียงคำแพงเพชร สำหรับทางเมืองนาคพันธุฯ ก็ยังมีกษัตริย์ปกครองต่อมาอีกจนถึง รัชกาลของพระเจ้ามหาชัยชนะ ก็เกิดเหตุการณ์อาเพศจนเมืองล่มกลายเป็นหนองน้ำเมืองเชียงแสน

ตั้งแต่สมัยพญามังราย เป็นต้นมาอาจกล่าวได้ว่าเป็นการเริ่มต้นประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสนอย่างแท้จริง เพราะพญามังรายเป็นกษัตริย์ที่มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ เมืองเชียงแสนสร้างขึ้นโดยพระเจ้าแสนภู บริเวณเมืองเก่า ริมฝั่งแม่น้ำโขงราว พ.ศ. 1871 แต่มีบางท่านเข้าใจว่า เมืองเชียงแสนอาจจะมียุมากกว่านี้ อาณาเขตของเมืองเชียงแสน เมื่อแรกตั้งทิศเหนือติดต่อกับเมืองเชียงตุงที่เมืองเก่าตัดไปหาบ้านท่าสามท่าว ทิศตะวันออก เนียงเหนือติดดินแดนคอยหลวงเมืองภูคา ทิศตะวันออกติดแดนหลวงพระบางที่คอยเชียงคิ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ติดกับแดนเมืองเชียงของ ทิศใต้ติดกับเมืองเชียงรายบริเวณแม่น้ำยม ทิศตะวันตกเฉียงใต้ติดแดนเมืองฝางที่คอยกัวคองหมา ทิศตะวันตกติดกับเมืองลาดบริเวณคอยผาตาแหลว และทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ติดเมืองเชียงตุงที่คอยผาช้าง

หลังจากสร้างเมืองแล้วพระเจ้าแสนภูประทับอยู่ที่เมืองเชียงแสนจนสวรรคตปี พ.ศ. 1877 เมืองเชียงแสนเป็นเมืองที่มีความสำคัญในขณะนั้น เพราะกษัตริย์องค์ต่อมา คือพระเจ้าคำฟู ทรงย้ายจากเชียงใหม่มาประทับที่เชียงแสนโดยตลอดรัชกาล แต่หลังจากสมัยพระเจ้าคำฟูแล้วเมืองเชียงแสนคงลดฐานะลงกลายเป็นเมืองลูกหลวงเท่านั้นเพราะพระเจ้าผายูโปรดให้พระเจ้านารายณ์โอรส มาปกครองเชียงแสนแทน หลังจากตั้งแต่สมัยรัชกาลพระเจ้านารายณ์ เป็นต้นมา เมืองเชียงแสนถูกลดบทบาทลงไปอีกเพราะพระมหากษัตริย์รัชกาลต่อๆ มา โปรดแต่งตั้งเพียงพระราชวงศ์หรือขุนนางที่มีความดีความชอบขึ้นมากปกครองในฐานะเจ้าของเมืองแทน ทำให้เชียงแสนคงอยู่ในฐานะหัวเมืองหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะลดฐานะเป็นเพียงหัวเมือง แต่ผู้ปกครองเมืองเชียงแสนทุกคน ต่างก็ทำนุบำรุงเมือง และมีการสร้างวัดวาอารามอยู่เสมอจนกระทั่งราว พ.ศ. 2100 เมืองเชียงแสนก็ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าพร้อมกับเมืองเชียงใหม่ และอีกหลายๆ เมืองในล้านนา

ต่อมาในรัชกาลของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ราวปี พ.ศ. 2143 มังนราช่อ เจ้าเมืองเชียงใหม่มียอมสวามิภักดิ์ต่อกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรฯ โปรดฯ ให้จัดการปกครองเชียงใหม่และให้ออกญารามเดโช ไปครองเชียงแสนโดยให้เมืองเชียงแสนอยู่ภายใต้ชั้นพญาของกรุงศรีอยุธยาแต่อยู่ได้ไม่นานก็ยอมอ่อนน้อมต่อพม่าอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นพม่าก็แต่งตั้งขุนนางมาปกครอง โดยตลอดบางครั้งก็มีกระแสนการพยายามจะปลดแอกอำนาจของพม่า ของชาวพื้นเมือง เช่น กรณีของเทพสิงห์หรือน้อยวิสุทธิ์แห่งลำพูน ซึ่งสามารถตีเมืองเชียงแสนคืนได้ ในราวปี พ.ศ.2300 แต่ไม่นานพม่าก็กลับเข้ามาปกครองเชียงแสนได้อีกจนกระทั่งราว ปี พ.ศ. 2347 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดฯ ให้เจ้าฟ้ากรมหลวงหรรริรักษ์และเจ้าพระยามราชยกทัพขึ้นไปสมทบกับทัพจากเวียงจันทน์ น่าน ลำปาง และเชียงใหม่ รวมกำลังกันขับไล่พม่าออกจากเชียงแสนเป็นผลสำเร็จ

และกวาดต้อนผู้คนลงไปไว้ตามเมืองทั้งห้า การศึกครั้งนั้นเป็นผลให้เมืองเชียงแสนถูกเผาทำลายจนหมดความสำคัญทางยุทธศาสตร์ไปมาก ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ราว พ.ศ. 2413 มีชาวพม่า ลื้อจีน จากเมืองเชียงตุงและชาวไทยใหญ่จากเมืองหมอกใหม่ ได้อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงแสน เจ้าอุปราชราชวงศ์เมืองเชียงใหม่จึงมีหนังสือแจ้งไปยังที่กรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดฯให้อุปราชเมืองเชียงใหม่ไปแจ้งให้คนเหล่านั้นอยู่ภายใต้การปกครองของเชียงใหม่ถ้าต้องการอยู่อาศัยต่อไป แต่ไม่มีผู้ใดปฏิบัติตาม ดังนั้น ราวปี พ.ศ. 2417 จึงโปรดฯเกล้าให้เจ้าอินทรวชิยานนท์ เมืองเชียงใหม่ และโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าอินต๊ะ นำราษฎรจากลำพูน ลำปาง และเชียงใหม่ขึ้นไปตั้งถิ่นฐานที่เชียงแสนแทน แล้วยกเจ้าอินต๊ะให้เป็นพระยาราชเดช-คำรง เจ้าเมืองเชียงแสน เมื่อปี พ.ศ. 2438 ต่อมาเมืองเชียงแสนถูกยุบฐานะกลับเป็นอำเภอเชียงแสน ภายใต้การปกครองของจังหวัดเชียงราย อีกครั้งเมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2500 ถึงปัจจุบัน

แผนที่อำเภอเชียงแสน ในเขตเทศบาลตำบลเวียง

อำเภอเชียงแสน มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำ สลับกับที่ดอนและเนินเขา มีที่ราบอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตรและเป็นอาชีพหลักของชาวเชียงแสน เช่น ทำนา ทำสวน และทำไร่ ในเขตตำบลรอบนอกส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืชไร่ พืชสวน และทำนาคตามสภาพพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือ แม่น้ำ ในเขตพื้นที่อำเภอเชียงแสนมีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย และทุกสายจะไหลลงสู่แม่น้ำโขง และเป็นความแปลกของแม่น้ำที่ไหลลงทางทิศใต้แล้วย้อนขึ้นไปทางเหนือไหลลงสู่แม่น้ำโขง เช่น แม่น้ำกก แม่น้ำคำ และแม่น้ำมะ-สบรวก ดังนั้นเชียงแสนจึงมีที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ เป็นแผ่นดินทองในการเพาะปลูกพืช โดยเฉพาะที่ราบในเขต

เชียงแสนติดต่ออำเภอแม่จันเป็นแหล่งปลูกข้าวชั้นดีของจังหวัดเชียงราย และโดยเฉพาะพื้นที่ในเขตลุ่มน้ำคำ มีการจัดระบบเหมืองฝายมานานเกือบหนึ่งร้อยปี

สภาพเศรษฐกิจในอำเภอเชียงแสน คนในท้องถิ่นยังคงเป็นการทำการเกษตรเช่นเดิม ในยุคการขายที่ดินที่เฟื่องฟูในช่วงทศวรรษที่ 30 นโยบายเปิดสนามรบเป็นสนามการค้าในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ที่ดินในอำเภอเชียงแสนมีนายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินจำนวนมาก เพื่อเก็งกำไรหรือเพื่อจะมาลงทุนในพื้นที่ เช่น การสร้างบ่อนกาสิโนในเขตพม่า จึงส่งผลต่อธุรกิจการท่องเที่ยว มีการก่อสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ ในเขตพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำหลายแห่ง ซึ่งโรงแรมเหล่านี้ได้ปล่อยน้ำเสียและขยะมูลฝอยบางส่วนด้วย คนในท้องถิ่นขายที่ดินจำนวนมากในยุคนี้เพราะที่ดินราคาสูงโดยเฉพาะที่ดินริมฝั่งโขง ปัจจุบันถูกขายเกือบหมดแล้ว เกษตรกรหลายรายในอำเภอเชียงแสนโดยเฉพาะในตำบลเวียงเป็นผู้เช่าที่ดินในที่ดินของตนเองที่ถูกขายให้นายทุนไปแล้ว

เนื่องจากเชียงแสนเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาเมืองชายแดนและเชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง [GMS-greater Mekong Sub-region] ที่มีแผนเตรียมก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น การก่อสร้างท่าเรือเชียงแสน การก่อสร้างข้ามบันไดตามแนวชายฝั่ง เพื่อรองรับการพัฒนา จึงมีความเคลื่อนไหวเกิดจากกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดนตั้งแต่ยุค 4 เหลี่ยมเศรษฐกิจ จนถึง 6 เหลี่ยมเศรษฐกิจที่พยายามผลักดันให้เชียงแสนเป็นประตูการค้าชายแดน ความเคลื่อนไหวในพื้นที่ชายแดน จะเห็นภาคปฏิบัติการของนโยบายรัฐบาลอยู่ 2 กระแสใหญ่ๆ ที่กำลังดำเนินควบคู่กันไป คือ กระแสการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจชายแดน และกระแสการอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์และสิ่งแวดล้อม และจากการก่อสร้างตามแนวชายฝั่งแม่น้ำโขง ทำให้เกิดการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์น้ำ ในขณะที่กลุ่มประมงจากฝั่งลาวและไทยจับปลามากขึ้นเพื่อมาจำหน่ายตามร้านอาหารและโรงแรมต่างๆและเกิดการประมงเกินความพอดีในเขตแม่น้ำมะและน้ำรวกจับปลาโดยใช้ไฟฟ้าช็อต (เรือยนต์ขนาดเล็ก)

ปัจจุบันอำเภอเชียงแสนมีพื้นที่ 442 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 276,250 ไร่ มีพื้นที่ราบประมาณ 55 % ภูเขา 30 % พื้นที่น้ำ 12 % ศรีดอนมูลเป็นตำบล 1 ใน 6 ตำบลของอำเภอเชียงแสนเป็นพื้นที่ราบที่กว้างที่สุดของอำเภอเชียงแสนเหมาะแก่การเพาะปลูก และการทำนาเป็นอาชีพหลักของตำบลศรีดอนมูล มีพื้นที่ทั้งหมด 56,250 ไร่ หรือประมาณ 90 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วย 13 หมู่บ้าน มี 2,036 ครัวเรือน มีประชากร 8,892 คน ชาย 4,309 คน หญิง 4,583 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 96.99 ตร.กม ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติดอย คนเมือง ไทลื้อ ไทใหญ่ ไทลาว และอาข่า

อำเภอเชียงแสนมีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ และประเทศลาว

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเชียงของ และอำเภอเชียงรุ่ง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอแม่จัน และอำเภอแม่ฟ้าหลวง

แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อของอำเภอเชียงแสน

ลักษณะภูมิศาสตร์ภูมิประเทศบ้านคอยสะโง๊ะ ส่วนใหญ่ เป็นลักษณะภูเขาสูงใหญ่ อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเชียงแสน ประมาณ 16 กิโลเมตร พื้นที่ประกอบไปด้วยเนินเขาและที่ราบลุ่มเล็กๆสลับกันไป มีความลาดชันมีลำห้วยเวดล้อมภูเขาไม่ต่ำกว่า 23 ลำห้วย มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติมีพันธุ์สัตว์ป่า พันธุ์พืช มีผลไม้ป่า ยาสมุนไพรและพันธุ์ไม้ป่าขึ้นอย่างหนาแน่น เป็นป่าผืนใหญ่และเขียวตลอดปี มีแอ่งและหนองน้ำ มีแหล่งน้ำขีมน้ำซับหลายแห่ง เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารแหล่งใหญ่ และเป็นภูเขาที่สูงที่สุดของตำบลศรีดอนมูล

1.2 ประวัติศาสตร์ชุมชนของบ้านคอยสะโง๊ะ

แบ่งออกเป็นหลายกลุ่มบ้าน กล่าวคือ

กลุ่มบ้านบน

จากการเล่าสู่กันฟังในกลุ่มผู้อาวุโสบ้านคอยสะโง๊ะว่าเมื่อประมาณปีม้า (mahq = หม่อง) ถ้าเทียบกับปีทางจันทรคติประเทศไทย ตรงกับปีมะเมีย พ.ศ. 2456 ชาวอาข่ากลุ่มอุโลจำนวนหนึ่งได้อพยพโดยทางเท้ามาจากหมู่บ้านโลโฮย ประเทศเมียนมาร์ เข้ามาประเทศไทยบริเวณพื้นที่ระหว่างอำเภอแม่สายกับพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ การอพยพต้องใช้เวลาหลายวันกว่าจะถึงจุดหมายพักค้างคืนตามข้างทางหลายคืน วันแรกที่เดินทางเข้ามาตั้งประเทศไทยกลุ่มอพยพตั้งโคมไฟหลักแหล่งอยู่ที่บ้านคอยสะโง๊ะกลาง แต่ก็ได้พักได้เพียงคืนเดียวเท่านั้น พอรุ่งเช้าเตรียมแบกขนสัมภาระขึ้นคอยสะโง๊ะบน ด้วยเหตุผลว่าที่คอยสะโง๊ะกลางเป็นบริเวณที่ราบลุ่มเป็นป่าดงดิบชื้นมียุงชุกชุมมาก และมีเมฆหมอกปกคลุมหนาแน่นไม่สามารถทราบได้ว่าเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืน ต้องฟังไก่ขันอย่างเดียว ในการอพยพครั้งนั้นย้ายมาด้วยกัน 4 ครอบครัวใหญ่ๆ คือ 1.นายโป๊ะญะ เยอะแหะ [Bovza Zeuvcaevq] มีศักดิ์เป็นทวดของวงศ์ตระกูล เยอะแหะ 2.นายม้อญะ เยอะต่อ [Mawlza Zeuvshawq] เป็นบิดาของขุนย้าคนที่ 2 (ขุนย้าอาพี) 3.นายม้อนะ จูเปาะ [Mawlnav Dzoeqbaw] และ 4.นายญอแซะ จูต้อ [Zawsaev Dzoeqdah] มีตำแหน่งเป็น Buqlam ปู่ดำ ทั้ง 4 ครอบครัวเป็นชาวอาข่ากลุ่มอุโล๊ะ และเป็นกลุ่มตระกูลใหญ่ในหมู่บ้าน สาเหตุที่ย้ายเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้นเนื่องจากที่หมู่บ้านโลโฮย ประเทศเมียนมาร์ ได้ประสบปัญหาทางด้านสุขภาพ เกิดโรคต่างๆ ระบาดกันมาก โดยเฉพาะโรคไข้มาลาเรีย นับได้ว่าเป็นสาเหตุหลักในการตัดสินใจอพยพโยกย้าย ส่วนสาเหตุรองคือที่ประเทศเมียนมาร์ประชาชนต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ เช่น เกิดสถานการณ์ที่กักขังบ้านเมืองไม่สงบ และเกิดภาวะสงครามกันบ่อยๆ ประกอบกับที่คอยสะโง๊ะมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า จึงตัดสินใจกันอพยพเข้ามาในประเทศไทย

กลุ่มบ้านกลาง

ย้ายลงมาจากบ้านบนประมาณเดือนมกราคม ปี พ.ศ.2509 โดยการนำของนายญะกอง เยอะแหะ ในขณะที่มีตำแหน่งในชุมชน คือเป็นผู้นำทางวัฒนธรรม ในอดีตชื่อในทะเบียนบ้านใช้ชื่อว่า “นายอาก่า นามสกุล ขอกอมย้อย” ซึ่งเป็นบุตรของนายโป๊ะญะ เยอะแหะ ได้นำญาติและชาวบ้านจำนวน 7 - 8 หลังคาเรือน พร้อมกับย้ายโรงเรียนลงมาสร้างที่บ้านกลางด้วย โดย สดอ.เกา จรพิศ สาเหตุที่ชาวบ้านต้องย้ายลงมาอยู่บ้านกลางนั้น เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรที่รวดเร็วที่อยู่อาศัยคับแคบ พื้นที่ทำการเกษตรไม่เพียงพอ และการสัญจรไปมาอย่างลำบาก ประกอบกับที่บ้านกลางเป็นจุดศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก มีความสะดวกมากขึ้น ถึงแม้ว่าบ้านกลางในอดีตมียุงชุกชุมมากก็ตาม และหลังจากเวลาผ่านไป 39 ปี ที่บ้านกลางยุงได้ลดจำนวนลง

เนื่องจากสภาพป่าดงดิบที่ราบลุ่ม ถูกบุกเบิกพื้นที่ทำการเกษตรเป็นบริเวณกว้างโดยคนในชุมชน และใกล้เคียง

กลุ่มบ้านคริสต์

เป็นกลุ่มที่แยกออกจากบ้านกลาง เมื่อปี พ.ศ.2512 โดยนายนิคม สะโง๊ะ เป็นคนเริ่มย้ายเข้าไปอยู่อาศัยก่อนเป็นคนแรก ครอบครัวอื่นๆ จึงย้ายตามกันไปหลายครอบครัว เช่น นายอาผ่า จูเปาะ นายอาโต ปอแง นายหม่อ เยอะส่อ และนายแม่ห้า ปอแง และในเขตพื้นที่ดอยสะโง๊ะ กลุ่มที่3 เป็นกลุ่มแรกที่นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิก โดยมีครูสอนศาสนา กือนายภูหล่อง หรือนายหล้า ทองอยู่ อุปยพมาจากประเทศเมียนมาร์ เพื่อเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ เมื่อปี พ.ศ. 2515 ต่อมาในปีเดียวกันมีชาวบ้านจากกลุ่มสามหลังย้ายเข้ามาอาศัยอยู่อีกส่วนหนึ่งคือนายอำบ้อแฮะ จูต้อง นายอำบ้อลอง จูต้อง นายอำบ้อสู จูต้อง และนายอาแม่ ลาท่องเที่ยว

กลุ่มบ้านใต้ และบ้านใหม่

นายอำบ้อแฮะ นายอำบ้อลอง นายอำบ้อสู เป็นสามพี่น้องตระกูลจูต้อง ย้ายมาจากบ้านโลใหญ่ประเทศเมียนมาร์ เมื่อปี พ.ศ. 2500 ชุมชนกลุ่มอื่นๆ และละแวกใกล้เคียงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านสามหลัง” เรียกตามสามพี่น้อง ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2508 - 2509 มีกลุ่มอาชามาก่อจู่โจมประเทศเมียนมาร์ และจากผาอี ห้วยน้ำริน อำเภอแม่สาย ทบอยกันย้ายเข้ามาอยู่ที่สามหลังอีก 13 ครอบครัว เช่น ครอบครัวนายอำบ้อกือ เยอะส่อ นายอำบ้อใจ จูเปาะ นายอำบ้อกอ จูต้อง นายอำบ้อแฮะ จูเปาะ และนายพีโง๊ะ จูต้อง เป็นต้น

ในช่วงระยะเวลาขณะนั้น สดอ.เกา จรพิศ ครุฑชด.บำรุงที่ 2 ได้ปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีการจัดตั้งชุมชน เนื่องจากชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยอย่างกระจัดกระจายยากแก่การควบคุมดูแลการปกครองในเขตพื้นที่ชายแดน เพื่อความเป็นระเบียบของชุมชน และเพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน จึงได้ตกลงย้ายจากบ้านสามหลังมาอยู่ที่บ้านใต้ทั้งหมด เมื่อ พ.ศ.2514 ในขณะนั้นจำนวนครัวเรือนประมาณ 40 - 50 หลังคาเรือนแล้ว ประมาณปี พ.ศ. 2520 ประชากรจำนวนหนึ่งได้ขยายชุมชนจากบ้านใต้มาอยู่บริเวณเขตพื้นที่โครงการหลวง หลังจากนั้น 2 ปีต่อมาประชากรกลุ่มเดิมย้ายกลับมามีอยู่ที่บ้านใหม่ในปัจจุบันเนื่องจากเป็นเขตพื้นที่ของโครงการหลวงดอยสะโง๊ะ

กลุ่ม 5 (ปายาง)

ลุงคำปัน ร่องหาญแก้ว เล่าว่าตนเองมีเชื้อสายของจากลำพูน ย้ายมาอยู่ที่ป่าถ่อนพร้อมกับญาติเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2490 อยู่ป่าถ่อนได้ช่วงระยะหนึ่ง ลุงคำปันกับพรรคพวกขึ้นมาสำรวจป่ารอบๆ บริเวณทางทิศเหนือและทางทิศตะวันตกวันออกของดอยสะโง๊ะและได้ทำการขึ้นมาเลื่อยไม้ใช้สอย ช่วงระหว่าง ปี พ.ศ. 2497 - 2499 ประเภทไม้ที่เลื่อย คือไม้ดู่ ไม้จอก ไม้จุ่มปี และไม้ยางเป็น

หลัก ในช่วงเวลานั้นมีกลุ่มเพื่อนบ้านหลายกลุ่มที่ขึ้นมาทำการเลื่อยไม้ด้วย เช่นบ้านคำย แม่คำใต้ และบ้านเวียงแก้ว สาเหตุหลักของการเลื่อยไม้คือใช้ในการสร้างบ้านอาคารที่พักต่างๆ ลุงคำปันเล่า ต่อว่า เมื่อปี พ.ศ. 2500 ภายหลังจากได้สร้างบ้านให้พ่อกับแม่อยู่ที่ป่าถ่อนแล้ว ตนเองได้ขออนุญาต แยกครอบครัวขึ้นมาตั้งถิ่นฐานที่ป่ายาง พร้อมๆ กับเพื่อนจากสบรวก 2 ครอบครัว คือลุงหนานยอด ธิดวงแสง และลุงน็อต แก้วรากมูข ทั้ง 3 ครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ การขนย้ายสัมภาระจากสบรวกเข้ามาป่ายางใช้ล้อควายเทียมเกวียนเป็นเส้นทางเกวียนที่ใช้ขนไม้ออกในอดีต กลุ่มป่าถ่อนก็ใช้เส้นทางเกวียนในการขนสัมภาระเส้นทางสายกำนันแก้ว-สันมะเก็ดออกไปทางบ้านแม่คำ ในอดีต ซึ่งใช้เป็นเส้นทางขนไม้ออกจากคอยสะโงะเช่นกัน สาเหตุหลักใหญ่ที่ย้ายมาอยู่ป่ายางเกิดจากการ ขึ้นมาทำการเลื่อยไม้เห็นความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติเป็นบริเวณที่กว้าง เป็นป่ายา สมุนไพร ป่าผลไม้ มีพันธุ์ไม้ป่าต่างๆ อย่างสมบูรณ์ และมีพันธุ์สัตว์ป่านานาพันธุ์ เช่น หมูป่า เก้ง กวาง ฟาน และนกชนิดต่างๆ พื้นที่ส่วนใหญ่สามารถทำการเกษตรได้อย่างสะดวก ชาวบ้าน ประกอบอาชีพทำสวนทำไร่เป็นหลัก ใช้ผลผลิตทางเกษตรเพื่อการบริโภคและเลี้ยงสัตว์เท่านั้น ส่วนพื้นที่ราบลุ่มที่นาเป็นที่ดินจับจองของคนสบรวกเกือบทั้งหมด มีพื้นที่ราบลุ่มบางส่วนเล็กน้อย เป็นของคนป่ายาง

เมื่อ พ.ศ. 2504 กลุ่มป่ายางมีการเพิ่มจำนวนครัวเรือนอีก 12 ครัวเรือน จากป่าถ่อน 8 ครัวเรือน และจากสบรวก 4 ครัวเรือน โดยทั้งหมดเป็นเครือญาติของกลุ่มแรกที่ย้ายมาอยู่ป่ายาง วิถีชีวิตชนบทยังคงสภาพดั้งเดิมอยู่ มีการเปลี่ยนแปลงบ้างเล็กน้อย ในด้านการจับจองที่ดินชาวบ้านมีการจับจองที่ดิน 10-20 ไร่วิถีการผลิตผลทางการเกษตรยังใช้รูปแบบเพื่อการบริโภคเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 ป่ายางมีการเพิ่มของจำนวนครัวเรือน และประชากรมาเรื่อยๆ ครั้งละ 1 - 2 ครัวเรือน และครั้งละ 1 คน 2 คนมาเรื่อยๆ ส่วนมากจะเป็นเชื้อชาติไทยใหญ่ ไทยลื้อจากสิบสองปันนาบ้าง จากลาวบ้าง มาจนถึงในปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือน 25 ครัวเรือนแล้ว ส่วนชื่อหมู่บ้านป่ายาง ตั้งชื่อมาจากไม้นางนั่นเอง ในอดีตมีต้นไม้ยางขึ้นเป็นจำนวนมาก

1.3 ที่ตั้ง-อาณาเขต บ้านคอยสะโงะมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ บ้านเวียงแก้ว ม.5 ต.ศรีดอนมูล
ทิศใต้	ติดกับ บ้านแม่คำหนองบัว ม.11 ต.ป่าสัก
ทิศตะวันออก	ติดกับ บ้านสบรวก ม.1 ต.เวียง
ทิศตะวันตก	ติดกับ บ้านจิวเต่า ม.6 และบ้านหนองปลาสะเค็ด ม.8 ต.ศรีดอนมูล

2. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1 ประชากร

ปัจจุบันบ้านคอยสะโง๊ะ มีประชากรทั้งหมด 1,091 คน ชาย 518 คน หญิง 573 คน มี 200 หลังคาเรือน มีเชื้อชาติอาข่า คนเมือง ไทยใหญ่ ไทยลื้อ ไทยยอง และไทยลาว มีสิทธิตามพลเมืองไทย (มีสัญชาติไทย) ถือบัตรประชาชนประมาณ 880 คน ถือบัตรสีฟ้า ประมาณ 45 คน ถือบัตรสีเขียวขอบแดง ประมาณ 60 คน และลงทะเบียนบุคคลต่างด้าวประมาณ 109 คน ในหมู่บ้านคอยสะโง๊ะ เกือบจะทุกๆ ปีจะมีคนต่างถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ เช่นในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2548- 2550 มีประชากรจากประเทศลาวและพม่า ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ ประมาณ 3 - 5 ครอบครัว ส่วนมากเป็นเชื้อชาติไทยใหญ่ ถือบัตรชมรมไทยใหญ่ของท้องที่บ้านสบรวก หมู่บ้านคอยสะโง๊ะ ได้จัดอันดับขนาดและวัยของประชากรออกเป็น 3 อันดับ อันดับหนึ่งเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน อันดับสองเป็นกลุ่มวัยกลางคน และอันดับสุดท้ายจะเป็นกลุ่มวัยผู้สูงอายุ

2.2 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

การจัดตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชนเผ่าอาข่าตามรูปแบบดั้งเดิม นิยมจัดตั้งชุมชนตามไหล่เขา เนินเขา และยอดเขาเตี้ยๆ ห่างไกลจากความชื้น เช่น แหล่งน้ำขีมน้ำซับ และลำห้วยต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ุง ที่พักอาศัยบ้านเรือนจะสร้างด้วยไม้ไผ่เป็นส่วนใหญ่ เสาบ้านนิยมใช้ต้นเสาไม้ชนิดต่างๆ ฝาทำด้วยไม้ไผ่ พื้นปูด้วยไม้ฟาก และมุงด้วยหญ้าคา ส่วนสภาพที่ตั้งของชุมชนคอยสะโง๊ะอาศัยตั้งอยู่บนไหล่เขาและเนินเขาเล็กๆ พื้นที่ที่มีความลาดเทต่างระดับกัน มีความสูงจากเหนือระดับน้ำทะเลประมาณ 400 - 709 เมตร บริเวณที่ตั้งชุมชนบางกลุ่มบ้านห่างจากพื้นที่หนองน้ำป่าต้นน้ำ ลำห้วยลำธารและแหล่งน้ำขีมน้ำซับ บางกลุ่มอยู่ใกล้แหล่งน้ำ แต่ละกลุ่มบ้านจัดตั้งที่อยู่อาศัย

ที่แตกต่างกันและกระจายกระจายกันไป บางกลุ่มบ้านจัดตั้งชุมชนตามไหล่เขา เนินเขา และที่ราบลุ่ม ชุมชนบ้านบนเป็นกลุ่มบ้านเดี่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า โดยแบ่งเขตพื้นที่ตามลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของพื้นที่ป่ารอบๆ ชุมชน โดยแบ่งเขตพื้นที่ป่าล้อมรอบชุมชนเป็น 3 วงกลม วงที่หนึ่งจะเป็นป่าวงกลมวงในจะเป็นป่าศาสนสถานที่สำคัญเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น ประดูหมู่บ้าน ศาลพระภูมิหมู่บ้าน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ สถานที่โล้ชิงช้า และลานเที่ยวชุมชน เป็นต้น ป่าวงที่สองประกอบไปด้วยป่าชุมชน ป่าต้นน้ำ ป่าเลี้ยงสัตว์ และป่าช้า และป่าวงที่สามรอบนอกจะเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ขนาดของจำนวนครัวเรือนของแต่ละกลุ่มบ้านประมาณ 30 - 50 ครัวเรือน

ส่วนลักษณะรูปแบบการสร้างบ้าน แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ

1. **บ้านยกพื้นสูง** เป็นทรงบ้านทั่วไปตามมาตรฐานของชาวอาข่า ใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น หนุ่ยคา ไม้ไผ่และเสาไม้ บ้านแบ่งออกเป็น 2 ห้อง กั้นระหว่างห้องนอนหญิงและชาย มีเตารวม 3 เตา มี 2 ประตูเข้า-ออก ทำเพดานเพื่อเก็บของทั่วไป และทำชั้นวางของต่างๆ ไว้ข้างฝาบ้าน และที่สำคัญบ้านอาข่าต้องมีกาแลติดอยู่ ถ้าบ้านหลังไหนไม่ติดกาแลแสดงว่าบ้านหลังนั้นไม่มีหิ้งบูชาบรรพบุรุษ หรือเป็นบ้านหญิงหม้าย

2. **บ้านติดพื้นดิน** จะยกพื้นบ้านครึ่งหนึ่งเพื่อใช้สำหรับนอนเท่านั้น ส่วนประกอบอื่นๆ เหมือนบ้านแบบที่ 1

3. **บ้านสำหรับเรือนหอ** ครอบครัวยุคใหม่มีลูกชายและได้แต่งงานแล้วจะสร้างบ้านเล็กๆ ใช้เป็นเรือนหอไว้หลังบ้านหลังใหญ่ แต่ยังอยู่กินกับบ้านหลังใหญ่เหมือนเดิมจนกว่าคู่สามี-ภรรยาจะแยกครอบครัว

4. **บ้านนอนของคนหนุ่ม** เป็นบ้านเล็กๆ ของคนหนุ่ม กลุ่มเพื่อนๆ มาอนด้วยกัน หรือง่ายต่อการพูดคุยของหนุ่มสาว แต่หญิงสาวต้องระวังการถูกนินทาจากชาวบ้าน

การสร้างบ้านทั้ง 4 แบบนี้ ลักษณะพื้นบ้านมี 2 แบบคือแบบยกพื้นบ้านทั้งหมดกับแบบยกพื้นบ้านครึ่งหนึ่ง ใช้สำหรับนอนและส่วนที่เหลือเป็นพื้นดินใช้เป็นเตาไฟเพื่อประกอบอาหาร

แต่ภายหลังจากปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา สภาพภูมิประเทศถูกบุกรุกป่าธรรมชาติมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อใช้พื้นที่ทำการเกษตรที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว สาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเพื่อการค้า เกิดผลให้ทรัพยากรเสื่อมโทรมลง ขาดความสมดุลทางธรรมชาติอย่างยิ่ง แหล่งต้นน้ำลำธารแห้งเหือด พันธุ์ไม้ สัตว์ป่าลดน้อยถอยลง เกิดการพังทลายของดินสูง สภาพที่ตั้งของชุมชน ป่าล้อมรอบชุมชนที่เคยมีชุมชนบางกลุ่มได้ตัดไม้รอบๆ ชุมชนจนหมดไม้ เพื่อใช้ในการสร้างบ้านเรือน เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็ว หรือชุมชนบางกลุ่มได้เปลี่ยนศาสนาอื่นๆ แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีป่าประเพณีหรือป่าเพื่อประกอบพิธีกรรมก็เป็นได้ และบาง

ครอบครัวที่มีฐานะดีส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนลักษณะทรงบ้านจากบ้านไม้ไผ่เป็นทรงบ้านที่ทันสมัย สร้างด้วยปูน มุงกระเบื้อง

2.3 เส้นทางคมนาคม/การติดต่อกับภายนอก

เส้นทางคมนาคมของบ้านคอยสะโง๊ะ การเดินทางสัญจรไม่สะดวกมากนัก สภาพถนนขรุขระ เป็นดินแดงลูกรัง หน้าฝนถนนและน้ำท่วมขังและนองเป็นบางพื้นที่ หน้าร้อนถนนฝุ่นมาก เส้นทางถนนมี 2 สายหลัก สาย 1 ทางทิศตะวันออกระหว่างคอยสะโง๊ะ-บ้านสบรวก มีระยะทาง 5 กม. ได้ลาดยางแล้ว 1 กม. ในปี พ.ศ. 2547 จากคอยสะโง๊ะออกไปบ้านสบรวก สาย 2 ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือระหว่างคอยสะโง๊ะ-ป่าไม้ (บ้านบริวารของ ม.1 แม่มะ) ระยะทาง 3 กม. ได้สร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กแล้ว 1 กม. เมื่อต้นปี พ.ศ. 2548 จากคอยสะโง๊ะออกไปบ้านป่าไม้ การติดต่อกับชุมชนภายนอกใช้ถนน 2 สายนี้เป็นหลัก ส่วนถนนสายรองสภาพถนนจะเป็นดินแดงลูกรังและลาดชันมาก เช่น สายจากคอยสะโง๊ะบนลงไปบ้านจิวแก้ว และจากคอยสะโง๊ะบนลงไปบ้านศรีดอนมูล

2.5 ความเชื่อและภูมิปัญญา ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

ชาวอำเภามีความเชื่อกับธรรมชาติ มีความเชื่อดินฟ้าอากาศจึงมีความผูกพันกับธรรมชาติ และเชื่อว่าคนกับป่าอยู่ร่วมกันได้ ฉะนั้นความเชื่อกับการอนุรักษ์ป่าจึงมีความสำคัญมาก โดยใช้ความเชื่อเป็นกุศโลบาย และกำหนดออกมาเป็นกฎจารีต จึงมีควรหลบหลู่ หรือทำลายบริเวณความเชื่อเหล่านั้น สามารถกล่าวได้เป็นข้อๆ ดังนี้

1. ป่าช้า เชื่อว่าเป็นที่อยู่อาศัยของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว จึงมีควรหลบหลู่รบกวนสถานที่พื้นที่บริเวณป่าช้าต้องมีต้นไม้ล้อมรอบ และเป็นที่ลับจากหมู่บ้านในขณะที่อยู่หมู่บ้านมองเห็นป่าช้าไม่ได้ เพราะมีความเชื่อว่าหมู่บ้านอยู่ไม่เป็นสุขจะเกิดอาเพศ ป่าช้าจึงต้องเลือกบริเวณที่มีป่าไม้แน่นหนา และป่าช้าไม่สามารถกำหนดขอบเขตได้เพราะเชื่อว่าเมื่อกำหนดขอบเขตไว้คนก็จะตายตามขอบเขตที่กำหนด และการฝังศพแต่ละศพฝังทับกันไม่ได้ด้วย เพราะเหตุนี้ บริเวณป่าช้าจึงต้องปล่อยทิ้งคอยไว้เป็นผืนกว้างๆ

2. ประตูป่า ในหมู่บ้านของชนเผ่าอาข่า ก่อนเข้าหมู่บ้านจะมีประตูป่า 2 จุด คือ หัวและท้ายหมู่บ้าน มีความเชื่อว่าเป็นประตูที่ป้องกันภัยอันตรายต่างๆ จากภายนอกเข้ามาในหมู่บ้าน เช่น ภูตผีปีศาจ ฝิร้าย ฝิตายโงดต่างๆ และที่ประตูป่าจะมีตุ๊กตาไม้เพศหญิงเพศชายประกอบไว้หลายคู่ มีการแกะสลักรูปนกติดไว้เพื่อบอกเหตุ มีตาเหลวและ หน้า ชี หน้า จะ ผูกมัดติดกับประตูและต้นไม้ไว้ เป็นบริเวณล้อมรอบประตูป่า อันเป็นสัญลักษณ์การป้องกันสิ่งชั่วร้ายและห้ามตัด

ไม้เด็ดขาด ฉะนั้นจึงไม่มีใครจะต้องและตัดต้นไม้ นอกจากวันซ่อมแซมประตูหมู่บ้านในรอบปีเท่านั้น

3. ศาลพระภูมิ เป็นศาลพระภูมิหมู่บ้านที่ได้เชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมาอยู่รวมกัน และมีความเชื่อว่าเป็นที่อยู่อาศัยของเทพเจ้าต่างๆ เจ้าที่หมู่บ้านและเจ้าเมืองต่างๆ ในแต่ละปีจะมีการเซ่นไหว้เพื่อขอผลบุญในการดำรงชีวิตที่ดี ให้ผลผลิตทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์ และเพื่อเป็นการขอขมาต่อธรรมชาติที่มนุษย์ได้อาศัยผืนแผ่นดินในการทำมาหากิน และเป็นการสืบทอดชีวิตของธรรมชาติ ชีวิตป่า ถ้าผู้ใดลบหลู่รบกวนหรือตัดต้นไม้บริเวณศาลพระภูมิถือว่าเป็นการลบหลู่สถานที่ศักดิ์สิทธิ์และไม่เคารพต่อธรรมชาติ ผู้นั้นจะต้องทำพิธีเพื่อขอขมาลาโทษ ไมเช่นนั้นจะมีอันเป็นไป และการขอขมาแต่ละครั้งจะนำข้าวของบริโภคน้ำไปเซ่นไหว้ ซึ่งแสดงถึงความผูกพันต่อธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ในแต่ละปีต้องเซ่นไหว้ 1 ครั้ง

4. บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ จะเลือกสร้างบริเวณพื้นที่น้ำซึม น้ำซับ เป็นต้นกำเนิดน้ำเพราะเชื่อว่าบริเวณต้นน้ำ สิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ รวมไปถึงแม่น้ำ น้ำตก และโป่งน้ำชาวอาข่าถือว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อาศัยอยู่ จึงไม่ทำความสกปรกบริเวณต้นน้ำเพราะปลายน้ำก็ต้องมีผู้ใช้น้ำ จึงไม่นิยมตัดไม้ใกล้กับแหล่งน้ำ การสร้างบ้านก็ไม่นิยม หรือไม่ควรสร้างใกล้กับแหล่งน้ำเพราะเกรงว่าจะนำสิ่งสกปรกลงไปต้นน้ำ ถ้าฝืนความเชื่อจะเป็นบาปต่อตนเอง และเกิดลางร้ายเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาด้วย และมีความเชื่อว่าบ่อน้ำเป็นบ่อน้ำแห่ง “เทพเจ้า” ซึ่งมีความสำคัญต่อการประกอบพิธีทางศาสนา และพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งต้องใช้น้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เท่านั้น และยังต้องใช้น้ำในการบริโภคประจำวันด้วย

5. ที่ฝังเด็กแห้ง เป็นที่ฝังเด็กแห้งหรือคลอดตาย หรือไม่ได้ตายตามปกติ ต้องทำพิธีแบบธรรมดา แล้วนำไปฝังใต้ต้นไม้ใหญ่ บริเวณที่คนหรือสัตว์ไปลำบากแล้วคนจะไม่ไปแตะต้นไม้ต้นนั้นต่อไป รวมไปถึงสัตว์เลี้ยงด้วย สัตว์ที่คลอดออกมาลูกไม่สมบูรณ์ พิกัดหรือพันธุ์ไม่ดก เช่น คลอดออกมา 1 ถึง 2 ตัว ชาวบ้านจะรวมกันเพื่อทำพิธีฆ่าและแบ่งเนื้อกินกัน ยกเว้นเจ้าของสัตว์เลี้ยงกินไม่ได้ โดยมากจะเป็นประเภทสุกร สุนัข บริเวณประกอบพิธีก็จะเลือกพื้นที่มีต้นไม้และร่มเย็น มีน้ำใสสะอาด เช่น ใกล้กับบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นจึงไม่มีใครไปต่อแยกกับต้นไม้

6. การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ชนเผ่าอาข่ายังมีความเชื่อและภูมิปัญญาในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอีกมาก กล่าวคือ

1. ต้นไม้ ไม้ไผ่ ของป่าชนิดต่างๆ รวมถึงการตัดหน่อไม้ด้วย ถ้าไม่นำมาใช้ประโยชน์ ห้ามตัดทิ้ง
2. ห้ามตัดผลไม้อาหารทุกชนิด เพราะทั้งคนและสัตว์ต้องใช้เป็นอาหาร
3. ห้ามตัดไม้ยอดกูด นำมาสร้างบ้านโชกไม่ดี ผีลางความ

4. ห้ามตัดไม้ที่มีเถาวัลย์พันไว้รอบต้น เพราะถ้าตัดต้นหนึ่ง หลายต้นจะล้มตามมา เนื่องจากเถาวัลย์พันไว้หลายต้น และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าบางชนิด และถ้าจะนำมาสร้างบ้าน ครอบครัวยังอยู่ไม่เป็นสุขเหมือนกับถูกเถาวัลย์พันรอบบ้านไว้

5. ห้ามตัดต้นไม้ที่มีรัง เป็นโพรง รูต่างๆ เพราะเป็นที่อยู่อาศัยของนก และสัตว์ป่า

6. ห้ามตัดต้นไม้พิธีกรรมทุกชนิด เพราะต้องใช้นำมาประกอบเวลาที่มีพิธีกรรม

7. ห้ามทำลายหรือใช้มีดฟัน เสาโล้ชิงช้า ม้านั่งลานเที่ยวหมู่บ้าน

8. ห้ามลบหลู่หรือทำลายสถานที่สำคัญที่เคยประกอบศาสนพิธีของหมู่บ้านทั้งที่ใหม่และเก่า

9. ห้ามล่าสัตว์ฤดูผสมพันธุ์ และล่าสัตว์ได้ไม่เกิน 10 ตัวต่อปีต่อคน

10. ห้ามจับปลาแบบกั้นฝายหลังฤดูฝน ห้ามทำกับดักสัตว์ในฤดูฝน และห้ามยิงนกบางชนิด นกกาน นกขมิ้นเหลือง

11. ห้ามล่าสัตว์หลังจากทำพิธีปลุกข้าวไร่แล้ว

12. คู่สามี-ภรรยา ห้ามหาของป่าในวันเดียวกัน เช่น สามีไปล่าสัตว์ ภรรยาไปจับปลา

2.7 ด้านการศึกษา

ประวัติของการจัดตั้งสถานศึกษาบ้านดอยสะเกี

เมื่อปี พ.ศ. 2495 คณะครูร่วมกับชาวบ้านได้จัดสร้างอาคารเรียนเพื่อจัดการเรียนการสอน เป็นเพียงเล็กๆ หลังคายาว ใช้หญ้าคามุง ใช้ไม้ไผ่ทำม้านั่งและโต๊ะเรียน จัดสร้างไว้กลางหมู่บ้านดอยสะเกีบนใกล้กับบริเวณประตูหมู่บ้านในปัจจุบัน คุณครูคนแรกที่ขึ้นมาสอนหนังสือก็คือครูสม ไม่ทราบนามสกุล มีจำนวนนักเรียน 15 คน กลุ่มที่สนใจเรียนส่วนมากจะเป็นนักเรียนผู้ใหญ่ บางส่วนมีครอบครัวแล้ว เวลาที่สอนจะใช้เวลาทั้งกลางวันและกลางคืน เนื่องจากนักเรียนบางกลุ่มต้องทำงานในเวลากลางวัน ต่อมาไม่นานสลับเปลี่ยนคุณครูขึ้นมาสอนหนังสืออยู่เรื่อยๆ จากครูสม เปลี่ยนเป็นครูหวาน ครูมัน ครูทศ และครูฮัด ตามลำดับ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหนังสือไทยในยุคนั้น มีวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และเน้นการอ่านออกเขียนได้ เป็นหลัก

นายนิคม สะเี เป็นนักศึกษารุ่นแรกของโรงเรียนดอยสะเกี เล่าให้ฟังว่าการเรียนในยุคนั้นเป็นไปอย่างลำบาก มีปัญหาอุปสรรคหลายด้าน เนื่องจากเหน็ดเหนื่อยจากการทำงาน โดยปกติมนุษย์ต้องการพักผ่อนในเวลาว่าง แต่พวกเขาต้องเข้าเรียนและใช้ตะเกียงน้ำมันก๊าดเป็นแสงสว่างซึ่งไม่เพียงพอ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างลำบาก พวกเขาเข้าเรียนในวัยโตแล้วด้วย สมอมันเข้ามันสมอมันไม่โตไปด้วยการรับรู้ล่าช้ากว่าวัยเด็กทั่วไป บางคนต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน บาง

คนที่เรียนต่อจนจบชั้น ป.4 แต่จบน้อยมาก นักเรียนในสมัยก่อนนั้น ถึงแม้ว่าเรียนจบ ป.4 แต่ก็ไม่สามารถเรียนต่อได้ เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน และไม่มีโอกาสเข้าเรียนในสถานศึกษาระดับในเมือง ไม่เหมือนในปัจจุบันสถานการศึกษามีความสะดวกมากขึ้นมาก และเมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2500 โรงเรียนบ้านคอยสะโง๊ะได้เปิดสอนอย่างเป็นทางการโดยครู สดอ.เกา จรพิศ ตชด.บารุงที่ 2

และในปี พ.ศ. 2509 ครูเกา ย้ายโรงเรียนลงมาตั้งที่บ้านกลางลักษณะอาคารเป็นแบบเพิงหญ้าคามีนักเรียน 20 - 30 คน มีครูไปท์ ขึ้นมาช่วยสอนอีกคนหนึ่ง (ครูเกา สอนหนังสือรวมเวลาได้ 14 ปี)

ปี พ.ศ. 2514 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้พระราชทานเงินส่วนพระองค์ ซึ่งถวายโดยเสด็จพระราชกุศลจากนายประสิทธิ์ ทวีสิน จำนวน 55,000 บาท จากนั้น ตชด.บารุงที่ 2 ร่วมกับชาวบ้านสร้างอาคารเรียนไม้ 3 ห้องเรียน 1 หลัง ส้วม 1 หลัง และบ้านพักครู 1 หลัง โดยการจ้างคนพื้นราบมาเลื่อยไม้ยางหลายต้นเพื่อสร้างอาคารเรียน สร้างในเขตที่ตั้งของโรงเรียนในปัจจุบัน และได้เปิดสอนโรงเรียนใหม่ ในปี พ.ศ. 2515

เมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2516 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เสด็จมาเปิดป้ายอาคารเรียน และได้พระราชทานนามว่า “โรงเรียนประสิทธิ์ ทวีสิน” ตามรายชื่อผู้บริจาคเงิน หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย รับโอนโรงเรียนจาก ตชด.บารุงที่ 2 มาดำเนินการ และแต่งตั้งให้นายพงษ์พันธ์ หาญพิพัฒน์ มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ถึงปี พ.ศ. 2524 และในปี พ.ศ. 2526 สปช. ได้รับโอนโรงเรียนบ้านป่าไม้ที่ขึ้นกับหมู่บ้านแม่มะสบรวก มาเป็นสาขาโรงเรียนบ้านคอยสะโง๊ะ

ปัจจุบันมีข้าราชการครู 7 คน มีนักเรียน 135 คน ชาย 63 คน หญิง 72 คน เปิดสอนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 และเปลี่ยนชื่อโรงเรียนเป็น “โรงเรียนบ้านคอยสะโง๊ะ”

รายนามผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านคอยสะโง๊ะ

1. นายมงคล สวาสดีพันธ์ ปี พ.ศ.2524 - 2527
2. นายสุนิตย์ จันทรา ปี พ.ศ.2527 - 2529
3. นายหาญ ใจสุดา ปี พ.ศ.2529 - 2532
4. นายสนั่น บุญเรือง ปี พ.ศ.2532 - 2550
5. นายกรวิชญ์ ฐวะคำ ปี พ.ศ.2550 – ปัจจุบัน

2.7.1 การศึกษาในระบบ

การศึกษาในพื้นที่บ้านคอยสะโง๊ะมีการจัดการเรียนการสอนในระบบระดับอนุบาล 1 แห่ง ระดับประถมศึกษา 1 แห่ง และอยู่ในการดำเนินการโรงเรียนขยายโอกาส เปิดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาด้วย

2.7.2 การศึกษานอกระบบ

ในหมู่บ้านคอยสะโง๊ะมีการจัดการเรียนการสอนนอกระบบด้วยระบบการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนมีมานานแล้ว ปัจจุบันก็ยังมีการสอนหลักสูตรนี้อยู่ตั้งแต่ระดับผู้ไม่รู้หนังสือไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา

2.8 ธารณะสุข (อนามัยชุมชน ประกันสุขภาพ สวัสดิการ)

บ้านคอยสะโง๊ะมีสถานอนามัยชุมชน 1 แห่ง เพื่อบริการตรวจสุขภาพของคนในชุมชน สำหรับการรักษาสุขภาพและโรคต่างๆ ที่ผ่านมา ชาวอาข่าจะนิยมรักษาภายในชุมชนตนเองมาตั้งแต่ในอดีต โดยมีหมอชาสมุนไพรและหมอทงเจ้าประจำหมู่บ้านเป็นผู้ดูแลรักษาคนไข้ในชุมชน หมอชาสมุนไพร แม่เผ่าหมีโง่ หย่าต้อง เปิดเผยว่า หมอชาแต่ละหมู่บ้านจะมีหมอประจำอยู่กันหลายคน แต่ละคนมีความสามารถไม่เท่าเทียมกัน บางคนสามารถรักษาโรคได้หลายโรค แต่บางคนจะรักษาเฉพาะโรค ยาสมุนไพรมีหลายประเภทด้วยกัน ประเภทพืชล้มลุก ต้นไม้ เถาวัลย์ ห้ว เดื่อย ประเภทแมลง และสัตว์ป่าต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นยาสมุนไพรทั้งนั้น รวมยาประเภทต่างๆ แล้วมีชื่อยาไม่ต่ำกว่า 400 ชนิด ตั้งแต่ในอดีตอาข่าไม่นิยมไปรักษาที่สถานพยาบาลหรือโรงพยาบาล เนื่องจากในชุมชนมีหมอประจำอยู่แล้วบวกกับสมัยก่อนการเดินทางมีความลำบากด้วย ส่วนค่าใช้จ่ายในการรักษาจะคิดตามโรค โรคที่รักษาง่ายๆ 10 - 20 บาท หรือบางครั้งรักษาให้ฟรี โรคที่รักษายากถ้ารักษาไม่หายไม่คิดเงิน และต้องรักษาให้จนหาย ถ้ารักษาหายแล้วต้องนำไก่ต้มมาเพื่อคารวะและขอบคุณหมอที่รักษา ส่วนเงินนั้นแล้วแต่ผู้ป่วยจะบริจาคให้ แต่การรักษาด้วยยาสมุนไพรนี้ผู้ที่มาใช้บริการได้ลดจำนวนลง เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2530 เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนความคิดความเชื่อใหม่ว่าการรักษาแบบเดิมไม่ทันสมัย ค่าเช่า และในขณะเดียวกันการรักษาแบบยุคใหม่ได้ขยายตัวมากขึ้น มีความสะดวกและรวดเร็วกว่า แต่ถึงอย่างไรปัจจุบันยังมีการรักษาด้วยยาสมุนไพรอยู่แต่คิดเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก

แม่เผ่าหมีโง่ กล่าวต่อไปว่าน่าเสียดายที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพร ถ้าไม่ให้ความสำคัญไม่มีการสืบถ่ายทอดภูมิปัญญาในการรักษาด้วยยาสมุนไพร คิดว่าในอนาคตยาสมุนไพรสูญหายไปแน่นอน สำหรับลักษณะวิธีการรักษาแบ่งออกเป็น

3 วิธี คือ 1.รักษาโดยใช้ไสยศาสตร์ คาถา และการเข้าทรง 2.รักษาโดยใช้ยาสมุนไพร และ 3. รักษาโดยใช้ทั้ง 2 วิธีมารวมกัน

2.9 ประเพณีและวัฒนธรรม

อาข่าเป็นชนเผ่าหนึ่งที่มีภาษาและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ทุกครอบครัวทุกๆ ปีต้องเซ่นไหว้บรรพบุรุษและต้องประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในรอบ 1 ปีไม่ต่ำกว่า 21 ครั้ง ถือว่าอาข่ามีประเพณีวัฒนธรรม งานเทศกาลและการละเล่นพื้นบ้านต่างๆ มีมากกว่าทุกๆ ชนเผ่าในประเทศไทย ในแต่ละพิธีกรรมมีความสัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ มีความสัมพันธ์ต่อธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า สัตว์ป่า และสิ่งมีชีวิต ในทุกพิธีกรรมมีความสำคัญและมีความหมายที่แตกต่างกันไป และในการประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้ง พิธีส่วนใหญ่ต้องเลือกวันดี ฤกษ์ดีของตนเองเสียก่อน แต่บางพิธีไม่จำเป็นต้องเลือกวันดีสามารถประกอบพิธีได้เลยแล้วแต่โอกาสและเหตุการณ์นั้นๆ ประเพณีและพิธีกรรมในรอบปี พอสรุปได้คร่าวๆ ดังนี้

1. พิธี แซ่จี ซี-เออ Cael jil ci-eu

เป็นพิธีเกี่ยวกับการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นรอบสุดท้ายจากข้าวไร่แล้วนำมาเก็บไว้ในบ้านเพื่อเก็บไว้ใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ ทุกครัวเรือนต้องประกอบพิธีกรรมนี้ สำหรับการเก็บเกี่ยวข้าวไร่ในรอบแรกได้จัดเก็บไว้ในยุ้งฉางแล้ว พิธีนี้ใช้เวลา 1 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. เป็นการสืบสานในด้านอาชีพการเกษตรโดยประกอบพิธีการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในการเพาะปลูกในครั้งต่อไป และถือได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ในด้านการดำรงชีวิตระหว่างมนุษย์กับบรรพบุรุษ และในช่วงระหว่างประกอบพิธีนี้บังเอิญมีแขกมาเยี่ยมบ้านถือว่าเป็นเรื่องโชคดีเนื่องจากได้ต้อนรับแขกแล้วยังได้เข้าร่วมพิธีกรรมนี้ด้วย

2. ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมและได้เรียนรู้กระบวนการทำงานระหว่างวัย

2. หมี่จ่า เข่อหมี่ ลอง-เออ Miq dzaq keuq miq lah-eu

พิธีกรรมนี้ไม่มีการประกอบกิจกรรมใดๆ เพียงแต่เป็นลักษณะการหยุดพัก 1 วัน ภายหลังจากทุกครัวเรือนในชุมชนได้ทำการเผาพื้นที่ไร่ของตนเองเพื่อทำการเพาะปลูกเสร็จสิ้นแล้ว ทุกครัวเรือนต้องหยุดพักเหมือนกันหมด การเผาไร่ต้องเลือกวันสุกษ์เป็นวันดี เนื่องจากมีความเชื่อว่าพื้นที่ไร่จะถูกเผาหมดเกลี้ยง เปรียบเสมือนถูกสุนัขเลียอย่างหมดจด ผู้ที่จะไปจุดไฟเผาไร่ห้ามอาบน้ำก่อนเผาเนื่องจากมีความเชื่อว่าไฟจะไหม้วัชพืชไม่หมดและอาบน้ำได้ภายหลังจากเสร็จสิ้นแล้ว

ความหมายของพิธีกรรม

1. เพื่อแสดงความอาลัยแก่สิ่งมีชีวิตที่ได้ล่วงลับไปจากการเผาไหม้ ไม่ว่าจะเป็นจะเป็นสัตว์เลี้ยง สัตว์ใหญ่แมลงต่างต่างๆ รวมไปถึงต้นไม้ต้นตอ และเป็นการอโหสิกรรมไม่ให้เกิดความพยาบาทแก่กันและกัน

2. บ่งบอกถึงการเข้าฤดูกาลเพาะปลูกพืชต่างๆ และแสดงถึงการสิ้นสุดของการดำรงพื้นที่ไร้ การเผาไหม้ ตั้งแต่พิธีกรรมนี้เป็นต้นไป ห้ามมีการเผาไฟในพื้นที่ต่างๆ เพื่อให้เกิดความสบายใจแก่ตนเองโดยการอุทิศส่วนบุญกุศล แฝ่จิตเมตตาให้แก่สิ่งมีชีวิตต่างๆ

3. ประเพณี ขุ่มถี้ ขุ่มมี้ Qumq shuivq qumq mil

ประเพณีนี้หากนำมาตีความหมายแล้ว ได้ความหมายว่าประเพณีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ หรือเรียกประเพณีชนไข้แดงก็ได้ ให้เด็กๆ นำไข้ด้มมาแล้วย้อมสีไข้เป็นสีแดง ผลัดกันชนไข้ ไข้ใคร แดกก่อนถือว่าแพ้ เป็นการละเล่นของเด็ก ประเพณีใช้เวลา 5 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. ถือเป็นวันเด็กของชาวอาข่าโดยการด้มไข้ให้ลูกหลานหรือเด็กครอบครัวอื่นที่มาเยี่ยม บ้านให้ไข้เป็นของขวัญ

2. เป็นการสังคายนาพิธีกรรมต่างๆ ในรอบปี และเป็นประเพณีแห่งการเริ่มต้นเรียนรู้ พิธีกรรมต่างๆ ได้ตลอดทั้งปี และเป็นประเพณีการไหว้ครูเพื่อระลึกถึงบุญคุณของบรรดาผู้รู้ ผู้ที่มี ตำแหน่งในชุมชน โดยเฉพาะตำแหน่งทางวัฒนธรรม

3. เพื่อปกป้องเหตุร้ายต่างๆ ไม่ให้เข้ามาในบ้านโดยการปั้นข้าวเหนียวดำเป็นลูกกลมๆ เสียบด้วยดอกเล็กๆ แล้วเสียบไว้ได้ชายคาหน้าและหลังบ้าน เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งการคุ้มครอง

4. พิธีปลูกสร้างประตู่หมู่บ้าน lawl kahq duq-eu

ประตู่หมู่บ้าน เป็นศาสนสถาน ที่สร้างไว้ก่อนเข้าหมู่บ้าน 1 ประตู่ และท้ายหมู่บ้าน 1 ประตู่ ใช้เป็นเขตคุ้มครอง เพื่อแบ่งเขตพื้นที่ระหว่างภูตผีปีศาจกับคนในชุมชน ให้อยู่ในคนละภาคส่วนกัน เพื่อไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ หรือป้องกันสิ่งไม่ดีไม่งามต่างๆ เข้ามาในชุมชน พิธีสร้างประตู่หมู่บ้าน ใช้เวลา 1 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. เป็นสัญลักษณ์การแบ่งเขตระหว่างโลกมนุษย์กับโลกของผี เพื่อไม่ให้เกิดสิ่งชั่วร้าย และเพื่อให้เกียรติแก่นกแซงแซว นกฮูก และนกกา ที่ช่วยในการบอกเหตุและเตือนภัยต่างๆ ให้กับชุมชน

2. บ่งบอกถึงอายุการตั้งชุมชนได้ และได้แสดงถึงการสืบสานของเผ่าพันธุ์มนุษย์

5. พิธี ค้า ด่า ฉี่-เออ Kal daq ciq-eu

การประกอบพิธีกรรมนี้เพื่อถวายสังฆทานให้แก่เจ้าที่เจ้าทางต่างๆ ที่เข้ามารังควาน เป็นเหตุให้ชาวบ้านเจ็บไข้ได้ป่วย เกิดโรคระบาดต่างๆ รวมทั้งโรคของสัตว์ด้วย พิธีนี้ไม่เลือกวันดีโดยใช้เวลา 1 วัน ในการประกอบพิธี และในรอบ 1 ปี ต้องประกอบพิธีนี้ 3 ครั้ง

ความหมายของพิธีกรรม

1. เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจและกำลังใจให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็งทางร่างกายและจิตใจ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคต่างๆ
2. ถือเป็นการทำบุญถวายทาน ให้แก่เจ้ากรรมนายเวรที่คอยมารบกวนและรังควาน ให้ไปสู่สุคติ

6. พิธีบูชาศาลพระภูมิ มี ช้อง ล้อ-เออ Mil sahl lawl-eu

เป็นศาสนสถานที่สำคัญ เป็นศาลพระภูมิของหมู่บ้านใช้เป็นสถานที่กราบไหว้ เคารพบูชาสร้างไว้แห่งเดียว เป็นบริเวณพื้นที่ภูเขา ป่าต้นน้ำลำธาร เป็นที่สูงกว่าที่ตั้งชุมชน และเชื่อว่าดวงวิญญาณของบรรพบุรุษสิงสถิตย์อยู่ แต่จะปีละเช่นไหว้และซ่อมแซมศาลพระภูมิ 1 ครั้ง ใช้เวลา 1 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. ศาลพระภูมิเป็นแหล่งสิงสถิตดวงวิญญาณต่างๆ เช่นดวงวิญญาณของ ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นวิญญาณที่คุ้มครองชีวิตมนุษย์ให้อยู่เย็นเป็นสุข
2. เป็นที่ถวายสังฆทาน พืชพันธุ์ธัญญาหารให้แก่เจ้าที่ที่ช่วยดูแลในการทำมาหากิน ผลิตมีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งพึ่งพิงบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กรณีทรัพย์สินสิ่งของมีค่าหรือสัตว์เลี้ยงต่างๆ ที่สูญหายไป หรือไม่ได้รับความยุติธรรมให้ดลบันดาลเกิดการไถ่เกื้อเพื่อลดความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นได้
3. เป็นกุศโลบายในการปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ใช้เป็นกลอุบายไม่ให้เกิดการทำ ความเสียหายแก่ธรรมชาติ

7. ประเพณี แห่ คา อำเภ้ว Cael ka aq poeq

Cael ka aqpoeq หมายถึงพิธีกรรมปลูกข้าวไร่ ในตำนานได้เล่าไว้ว่าพันธุ์ข้าวที่ใช้เพาะปลูกเป็นพันธุ์ข้าวเปลือกที่เทพเจ้าประทานให้ พันธุ์ข้าวเปลือกที่ประทานให้มีชื่อว่า โกะ มา Ghov ma ก่อนที่จะทำการเพาะปลูก ต้องนำพันธุ์ข้าวเปลือกไปที่บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อทำการชำระล้างพันธุ์ข้าวเปลือกให้บริสุทธิ์ พิธี Cael ka aq poeq นี้ ประกอบพิธีกรรม 2 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. เป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนตื่นตัวให้รู้จักการประกอบอาชีพการเกษตรเพื่อการยังชีพ ดังนั้นชาวไร่ต้องจัดหาพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในเพาะปลูกของแต่ละปี
2. เพื่อขอขมาลาโทษต่อพระแม่คงคา อาข่าเรียกว่า อือหล่อง Uil lahq หมายถึงพญานาค และเพื่อเป็นการบำรุงน้ำ เนื่องจากมนุษย์ต้องการใช้น้ำในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อการสืบสานถ่ายทอดในการทำเครื่องมือเครื่องมือน้ำที่ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงการซ่อมแซมบำรุงเครื่องมืออุปกรณ์ด้วย เครื่องมือการล่าสัตว์ เครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร และสอนให้รู้จักการสร้างบ้านถึงวิธีการประกอบชิ้นส่วนต่างๆ และสอนให้รู้จักสัตว์บก สัตว์น้ำต่างๆ โดยการเล่าตำนาน หรือนิทาน

8. ปู่เต้ แจ๊ะ ลอง-เออ Buq del caev lah-eu

เป็นพิธีไว้อาลัยแก่สัตว์ชนิดต่างๆ เนื่องจากการปลูกข้าวต้องใช้เสียในการขุดเจาะดิน ทำให้สัตว์หรือแมลงที่อาศัยอยู่ในดิน ถูกเสียมแทงขาดบ้าง หรือที่ได้ตายไป พิธีกรรมนี้ หยุต 1 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. เพื่อไว้อาลัยแก่สัตว์หรือแมลง เพื่อความสบายใจของชาวไร่ด้วย
2. เพื่อแสดงว่าหมดฤดูกาลเพาะปลูกแล้ว ถ้าปลูกข้าวภายหลังจากการประกอบพิธีนี้ พันธุ์ข้าวจะหมดคุณภาพ อีกทั้งแสดงถึงการรับผิดชอบต่อสรรพสิ่งต่างๆ ที่อาศัยร่วมโลกด้วยกัน

9. พิธี เป่วโกะ ลอง-เออ Boeq ghovq lah-eu

พิธี Boeq ghovq lah-eu เป็นพิธีกำจัดศัตรูพืช โดยการจับด้วงดินที่ชอบกัดกินรากของต้นข้าวไร่มาประกอบพิธีกรรมเพื่อเป็นการปราบศัตรูพืชข้าวไร่ โดยใช้เวลา 1 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

เป็นความเชื่อในการกำจัดศัตรูพืชพื้นที่ปลูกข้าวไร่

10. พิธี ชุ่มผี ลือ-เออ Qumq piq lawl-eu

เป็นพิธีบำรุงข้าว รวมทั้งพืชพันธุ์ธัญญาหารให้เจริญงอกงาม ให้กำลังใจ และเซ่นไหว้เจ้าที่ที่เฝ้าคอยดูแลรักษาข้าวไร่ เจ้าที่ที่ดูแลข้าวไร่มีชื่อว่า ฉ่า หน้า อ่า มา Tsaq naq aq ma พิธีกรรมนี้ใช้เวลา 1 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปลูกข้าวเอาใจใส่ในการกำจัดวัชพืช และต้องกำจัดวัชพืชให้เสร็จสิ้นก่อนประกอบพิธีกรรมนี้ และเพื่อเป็นการขอขมาต่อสิ่งมีชีวิตที่ได้ละเมิดที่เกิดจากการกระทำ โดยความไม่ตั้งใจ ในการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เช่น การฆ่าหมู ฆ่าหนู และฆ่านกในช่วงระหว่างทำไร่

2. เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน เครือญาติ และครอบครัว ให้เกิดความรักสมัครสมาน หรือเพื่อเป็นการปลงสิ่งชั่วร้ายที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น อาจจะมีกลุ่มบุคคลอื่น ๆ มาใช้กระท่อมในไร่ ในการนัดพบ และพลอดรักกัน

11. ประเพณี แหย่ อำเภ้ว Yael kuq aq poeq

เป็นเทศกาลโล้ชิงช้า ละเล่นในช่วงฤดูฝน เพื่อเฉลิมฉลองการหยุดพักงานจากการทำไร่ ผู้ชายออกมาสร้างเสาชิงช้า ผู้หญิงมีการแต่งกายชุดประจำเผ่าประดับด้วยเครื่องเงินอย่างสวยงาม ออกมาโล้ชิงช้า และร้องเพลงประกอบในการโล้ด้วย มีตำนานเล่าว่า การร้องเพลงประกอบในการโล้ชิงช้าคนแรกเป็นผู้หญิงมีชื่อว่า หมี่ลี่ ดาเยอะ Miq siq dav yeuv ในเทศกาลนี้จึงกลายเป็นวันของสตรีอาป่า เทศกาลนี้ใช้เวลา 4 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. เพื่อเสริมสร้างสุขภาพร่างกาย และจิตใจให้เข้มแข็งโดยการออกกำลังกายเล่นโล้ชิงช้า
2. เป็นการประเพณีความพร้อม ความขยันในระดับครอบครัว ในด้านการจัดหาอาหารทุกประเภทไม่ว่าปลูกจากสวนหรือหาจากป่า ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์คนกับป่า เนื่องพิธีกรรมนี้ต้องใช้อาหารจากป่าในการประกอบพิธี เช่นเผือก มัน นูก และของป่าที่หาได้ เป็นการพึ่งพาธรรมชาติ จึงส่งผลให้มีการอนุรักษ์ป่าไม้ และภายหลังจากประกอบพิธีโล้ชิงช้าแล้ว ห้ามมีการตัดไม้ดิบๆ เข้าชุมชนเด็ดขาดจนกว่าจะถึงพิธีโล้ฝิ ยกเว้นการตัดไม้เพื่อใช้ในงานศพเท่านั้น
3. ส่งเสริมบทบาทสตรี เนื่องจากในอดีตเทศกาลโล้ชิงช้านี้ กลุ่มสตรีเป็นผู้เรียกร้องให้มีการสร้างและโล้ชิงช้า กลุ่มหญิงสาวแต่งกายด้วยเครื่องประดับต่างๆ เพื่อยกระดับเป็นวิยสาว ในเทศกาลโล้ชิงช้านี้ยังถือเป็นวันศิลปินอาป่าด้วย
4. ชี้ให้เห็นว่าการแก่งแย่งชิงดีข่มมืออยู่ทุกสังคม มีคนรวยข่มมีคนจน ผู้มีอำนาจข่มกดขี่ผู้ที่ด้อยกว่า ผลสุดท้ายทั้งคู่ก็ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน สรุปได้ว่าสังคมชนเผ่าที่ที่มีความคงทนและถาวร

12. ประเพณี ยอลา อำเภ้ว Zaw la aq peoq

Zaw la aq peoq เป็นพิธีกรรมที่เชิดชูผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งทางวัฒนธรรมและเชิดชูบรรพชนบรรพบุรุษ โดยการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ซึ่งใช้เวลา 2 วัน ในเวลากลางคืนหนุ่มสาวออกมาละเล่นกระทงกระไม้วัดตลอดทั้งคืน

ความหมายของพิธีกรรม

เพื่อเชิดชูผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ดำรงตำแหน่งเป็นรองผู้นำทางวัฒนธรรม และรำลึกถึงบรรพบุรุษ

13. พิธีวันแซ้ Sael lah-eu

Sael เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งในตำนาน ซึ่งนำมาใช้ในการนับวัน การนับปีของอาข่าด้วย แซ้ ในตำนานมีลักษณะสุนัขจิ้งจอก ชอบอาศัยอยู่ในเขตหนาวที่มีหิมะปกคลุม สัตว์ประเภทนี้มีคุณสมบัติสามารถสัมผัสสัมผัส และมองเห็นในโลกวินญาณได้ ซึ่งชาวอาข่าไม่ปรารถนาที่จะมองเห็นโลกวินญาณ และเชื่อว่าถ้ามองเห็นโลกวินญาณจะทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย ถึงขั้นเสียชีวิตได้ จึงเกิดพิธีวันแซ้ขึ้นมา โดยการหยุดพักงาน 1 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

แซ้ เป็นสัตว์ประหลาด สัตว์ชั้นสูง มีอิทธิฤทธิ์ต่อสิ่งมีชีวิตมาก มนุษย์จึงหลีกเลี่ยงและงดทำกิจกรรมต่างๆ ในวันนี้

14. ประเพณี ยาจิ อ่าเผ่ว Ya civ aq peoq

ยาจิ อ่าเผ่ว หมายถึง ประเพณีถอนขนไก่ และเลือกวันดีเป็นวันแกะ Yawl ซึ่งเป็นวันที่เทพเจ้าสูงสุดได้จุติมาบนโลก เทพเจ้าใช้ชื่อว่า อ่าเผ่ว หมี่แอ้ Aq poeq miq yael และเป็นผู้ให้กำเนิดชีวิตมนุษย์ ในพิธีกรรมนี้เทพเจ้าจะบัญชาให้บรรพบุรุษของวงศ์ตระกูลต่างๆ ทั้ง 7 ชั่วโคตร ลงมาจากสวรรค์เพื่อมาสำรวจบนโลกมนุษย์ว่าสมาชิกแต่ละครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขหรือไม่ ฉะนั้นไม่ว่าบุคคลไหน อยู่แห่งไหนใด ก็ต้องกลับมาเพื่อเข้าร่วมพิธีนี้ เป็นเวลา 1 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. เป็นวันพบปะของครอบครัว (วันครอบครัว) ยกเว้นผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว
2. แสดงถึงความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อวงศ์วานบรรพบุรุษของวงศ์ตระกูลโดยการเซ่นไหว้

15. พิธีกรรมหยุดวันหมู Zavq lah-eu

พิธี Zavq lah-eu ไม่มีการประกอบพิธีกรรมใดๆ เป็นการหยุดพักจากการงาน 1 วัน เพื่อการช้อนตัวไม่ให้คนกับผีร้ายมองเห็นกัน และเชื่อว่าหมูเวลาออกหากินมักจะมองแต่ดิน สิ่งอื่นมองไม่เห็นด้วยเหตุผลนี้ จึงใช้วันหมูในการประกอบพิธีกรรม

16. ประเพณี ค้อง แยะ แยะ Kahl yaev yaev

ในการประกอบพิธี เลือกวัน โส (ตระกูลกระรอก) หรือวันควายก็ได้ เป็นพิธีที่จัดขึ้นเพื่อขับไล่ผีร้าย ผีเปรต และสิ่งไม่ดีออกจากชุมชน กิจกรรมนี้มีการแกะสลักไม้ เป็นอาวุธต่างๆ เช่น มีด ดาบ หอก ปืน ให้เด็กรวมตัวกันขึ้นขับไล่จากหน้าบ้านออกหลังบ้าน มีการตะโกนเสียงดังๆว่า เยี้ยวๆ ให้ครบทุกหลังคาเรือน ในการขับไล่มีการจุดประทัด ยิงปืนเก่าๆ เป็นระยะๆ ตลอดทั้ง 2 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. เป็นช่วงที่เปลี่ยนฤดูกาลจากฤดูฝนสู่ฤดูร้อนหน้าหนาว(ออกพรรษา) และเริ่มฤดูกาลการเล่นต่างๆ เต้นรำ เป่าแคน เล่นเครื่องดนตรีต่างๆ รวมถึงการเรียนรู้พิธีกรรมด้วย
2. สร้างความเชื่อมั่นทางใจโดยการฝึกยิงปืนแก๊ปตามเป้าหมายที่เพิ่มขึ้น มีกำลังใจมากขึ้นที่ได้ขับไล่สิ่งชั่วร้ายออกจากหมู่บ้าน และเป็นการสอนให้เด็กรู้จักประหยัดทรัพยากรด้วย
3. ผู้นำทางวัฒนธรรม มีการระลึกถึงตำแหน่งที่มีเกียรติ ที่ได้รับการแต่งตั้งและเลี้ยงอาหารเพื่อขอบคุณให้แก่ชุมชน

17. พิธี แจ บ้อง ล้อ-เออ Nyae bahl lawl-eu

เป็นพิธีกำจัดศัตรูพืชที่รบกวนรวงข้าวอ่อน โดยการจับตักแตนมาประกอบพิธีกรรม

ความหมายของพิธีกรรม

1. เพื่อกำจัดศัตรูพืชโดยใช้ความเชื่อ และแสดงความสามารถในการกินตักแตน

18. ประเพณี ยอพู นองหมือ เซ-เออ Yaw pu nah muiq tsel-eu

ถือเป็นประเพณีการกินข้าวใหม่ครั้งแรกในรอบปีหรือเป็นการคัดพันธุ์ข้าวไร่ของแต่ละครอบครัว เริ่มจากการกำหนดวันฤกษ์ดีของชุมชนก่อนแล้วมากำหนดวันดีของครอบครัวใดครอบครัวหนึ่ง แล้วเวลาเช้าตรู่ เดินทางไปเก็บเกี่ยวข้าวจากไร่แล้วกลับมาประกอบพิธีกินข้าวใหม่ในบ้านที่ถูกคัดเลือก ในขั้นตอนการประกอบพิธีมีการทำนายผลผลิตทางการเกษตรว่ามีความอุดมสมบูรณ์หรือไม่ พิธีกรรมนี้ใช้เวลา 1 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. เพื่อกำหนดวันฤกษ์ดีในการเก็บเกี่ยวข้าวไร่ อันเป็นสิริมงคลต่อชุมชนและต่อตนเอง
2. เป็นการเริ่มต้นฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร และการจัดเก็บพันธุ์ข้าวไร่

19. พิธีกรรม แซ่ ลี จีปา ถ่องลือ Cael shuivq jil baq ciq lawl

พิธีกรรมนี้เป็นพิธีการบูชาพันธุ์ข้าวใหม่และการทำกระบอกเหล้าไม้ไผ่ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ใช้เวลาในการบูชา 3 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. การใช้ข้าวใหม่อัดในกระบอกเหล้าไม้ไผ่เพื่อนำมาถวายให้บรรพบุรุษและเทพเจ้า และยังใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆในรอบปีด้วย
2. เป็นการเตรียมหาอาหารจากป่าเพื่อ饋คุณไว้บริโภคนิยมในยามแล้ง

20. พิธี เกี่ยวข้าวรอบสุดท้าย Bahq yoe pyaev-eu

ในการเกี่ยวข้าวรอบแรก จะเว้นไว้จำนวน 1 กอ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีเกี่ยวข้าวรอบสุดท้าย ใช้เวลาในการประกอบพิธีกรรม 1 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

เพื่อเป็นการเรียกเจ้าที่ที่ช่วยดูแลไร่ข้าวกลับมาบ้าน โดยการประกอบพิธีกรรมเก็บเกี่ยวข้าวไร้เป็นรอบสุดท้าย

21. เทศกาล ค้า ท้อง อำเฬว Kal tahl aq poeq

หมายถึงเทศกาลเปลี่ยนฤดูกาลเพาะปลูก เป็นช่วงเวลาที่หยุดพักการเพาะปลูกต่างๆ จากฤดูหนาวเข้าไปสู่ฤดูแล้ง จึงถือโอกาสพักผ่อนไปในตัว เทศกาล ค้าท้อง อำเฬว บางครั้งก็เรียกว่าเทศกาลปีใหม่มูลูกช่วง ซึ่งจัดตรงกับเทศกาลปีใหม่นาเกลือด้วย การประกอบพิธีกรรม ใช้เวลา 4 วัน

ความหมายของพิธีกรรม

1. แสดงถึงการเพิ่มอายุครบรอบอีก 1 ปี
2. ครอบครัวใดมีหนี้สิน ก็ต้องชำระในช่วงเทศกาลนี้
3. นำเมล็ดพืชธัญญาหารจากผลผลิตที่ได้เก็บเกี่ยวมา เช่น ข้าว และข้าวโพด มาต้มเหล้าเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในรอบปี เทศกาลนี้ จึงนิยมดื่มเหล้ามากกว่าทุกๆ พิธีกรรม

3. การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาวะผู้นำ (ทางการ/ธรรมชาติ)

เพื่อความสะดวกในการบริหารและบริการประชาชนชาวอำเภอลำปางจึงมีการจัดระเบียบกฎเกณฑ์จัดโครงสร้างทางสังคม โดยการจัดแบ่งบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งชุมชนที่ได้รับมอบหมาย คือ

3.1 การปกครองแบบดั้งเดิม

1. ตำแหน่ง “เจ้ามา” Dzoeqma เป็นผู้นำทางประเพณีและวัฒนธรรม มีบทบาทสำคัญต่อการจัดตั้งชุมชน คือ ทำหน้าที่บริหารและปกครองชุมชนด้วยตำแหน่งนี้ได้มาจากการแต่งตั้งและการสืบสายโลหิต
2. ตำแหน่ง “เจ้าหญ่า” Dzoeqzaq เป็นตำแหน่งรอง “เจ้ามา” ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้ามา
3. ตำแหน่ง “บาจี” Bajiq หรือ “จิมา” Civqma เป็นช่างตีเหล็กในชุมชน ผลิตและซ่อมแซมเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร
4. ตำแหน่ง “พืมา” Pilma เป็นหมอสาวดในพิธีกรรมต่างๆ เปรียบเสมือน พระในพุทธศาสนา
5. ตำแหน่ง “หน้าเหง่อ” Naqngeuq ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยคู่กรณีข้อพิพาทและทำหน้าที่เป็นนักประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชุมชน
6. ตำแหน่ง “หญี่ผ่า” Nyilpaq เป็นหมอเข้าทรงต่างๆ และทำหน้าที่ในการรักษาคนไข้ โดยเป่าคาถาหรือโดยการใช้น้ำสมุนไพร

7. ตำแหน่ง “ขะมา” Qavma หรือ “หละจา” Lavqjaq เป็นผู้นำธรรมชาติ มีความเชี่ยวชาญรอบรู้เรื่องราวต่างๆ ทำหน้าที่ประสานงานในชุมชนและนอกชุมชนด้วย เปรียบเสมือนผู้ใหญ่บ้านในอดีตเคยมีตำแหน่ง “เปียะ” Pyavq และตำแหน่ง “จือบ่า” Jawl bavl ซึ่งเป็นตำแหน่งที่สูงที่สุดของชาวอาข่า และตำแหน่งนี้ได้สูญหายไปเมื่อ 1,000 กว่าปีที่ผ่านมา

3.2 การปกครองไม่เป็นทางการ

ตั้งแต่ย้ายเข้ามาอยู่ที่คอยสะโง๊ะ ปี พ.ศ. 2455 ด้านการปกครองได้ขึ้นกับหมู่บ้านแม่มะ หมู่ 1 ต.ป่าสัก อ.เชียงแสน จ.เชียงราย โดยมีพ่อหลวงถึง ไม่ทราบนามสกุล ผู้ใหญ่บ้านแม่มะในขณะนั้นต่อมาได้แต่งตั้งให้นายตา ไม่ทราบนามสกุล เป็นผู้ใหญ่บ้านแม่มะ ต่อจากพ่อหลวงถึง และได้ขึ้นมาจัดตั้งผู้นำหมู่บ้านคอยสะโง๊ะ โดยไม่เป็นทางการ จำนวน 3 ท่าน คือ

1. นายณะต่อง เยอะแหจะ Zasahq Zeuvcaevq เป็นบุตรของนายโป๊ะญะ เยอะแหจะ
2. นายอ้าตี จูเปาะ Altivl Dzoeqbaw
3. นายณะเด เยอะแหจะ Zade Zeuvcaevq ตามลำดับ อยู่ในช่วงปี ก่อน พ.ศ. 2500

3.3 การปกครองเป็นทางการ

เมื่อปี พ.ศ. 2506 ตรงกับปีสุนัขของชาวอาข่า นายสมบุญ พรหมเมฆ นายอำเภอเชียงแสน ขึ้นมาแต่งตั้งให้นายนิกม ไพรงาม (ปัจจุบันใช้นามสกุลสะโง๊ะ) เป็นผู้ใหญ่บ้านทางการคนแรกของบ้านคอยสะโง๊ะ หมู่ที่ 17 ต.ป่าสัก อ.เชียงแสน จ.เชียงราย นายนิกม ผู้ใหญ่บ้านกล่าวว่าได้รับค่าตอบแทน 75 บาทต่อเดือน ในขณะนั้นมีครัวเรือน 25 ครัวเรือน มีหน้าที่หลักทางด้านการปกครองและสำรวจข้อมูลประชากร โดยร่วมกับเจ้าหน้าที่ทาง อ.เชียงแสน

ถึงแม้ว่าได้เปลี่ยนแปลงผู้นำเป็นรูปแบบการปกครองของรัฐก็ตาม โครงสร้างทางสังคมไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย ตำแหน่งในชุมชนยังมีบทบาทและหน้าที่ดั้งเดิม กลุ่มผู้อาวุโสเล่าว่ากลุ่มบ้านคอยสะโง๊ะบน ยังมีการปฏิบัติการปกครองในรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมเช่นนี้เรื่อยมาจนกระทั่งในช่วงประมาณปี พ.ศ. 2530 ชาวบ้านคอยสะโง๊ะบนส่วนใหญ่หันมาใช้ในการปกครองแบบทางการเมืองมากขึ้นทำให้โครงสร้างทางสังคมชุมชน โดยเฉพาะการตัดสินใจข้อพิพาทลดความสำคัญลง การปรับสินไหมจึงเกิดข้อแตกต่างกล่าวคือการปรับสินไหมแบบทางการเมืองต้องไปปรับที่โรงพัก ตำรวจ การปรับสินไหมแบบกฏจารีตต้องปรับที่ภายในชุมชนของตนเอง ตัวอย่างเช่นกรณีข้อพิพาทต่างๆ ต้องปรับสินไหม หมู่ 1 ตัว เหล่า 10 ขวด หลังจากนั้นทุกครัวเรือนมารวมกันประกอบอาหารรับประทานกัน เพื่อตักเตือนปรับความเข้าใจของกลุ่มกรณี สำหรับกลุ่มบ้านอื่นๆ ภายหลังจากที่ได้เปลี่ยนนับถือศาสนาอื่นๆ แล้ว กฏจารีต ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อต่างๆ รวมไปถึงโครงสร้าง

ต่างๆ ของชุมชนได้ลดละเลิกใช้และหันไปปฏิบัติตามความเชื่อศาสนาใหม่เกือบทั้งหมด ยกเว้น ทางด้านการปกครองเท่านั้น ที่ต้องใช้แบบทางการ

นายนิคม สะโง้ ได้เล่าต่อไปว่าตนเองได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคอยสะโง้ะอีก สมัยหนึ่ง เป็นสมัยที่ 2 เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2524 โดยนายปกรณ์ ประพัฒน์ ปลัดจังหวัด รักษาการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เป็นผู้มอบหนังสือสำคัญแสดงหลักฐานการเป็นผู้ใหญ่บ้าน และเปลี่ยนหมู่ที่ 17 ต.ป่าสัก มาเป็นหมู่ที่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย มาจนถึงทุกวันนี้

รายชื่อผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านคอยสะโง้ะอย่างทางการ

1. นายนิคม สะโง้	พ.ศ. 2506 - 2517
2. นายอาไ้ซะ ผาจอง	พ.ศ. 2518 - 2520
3. นายชีไ้ซะ จูต้อง	พ.ศ. 2520 - 2524
4. นายนิคม สะโง้	1 พ.ย. 2524 - 2530
5. นายบารมี มิติใหม่	พ.ศ. 2531 - 2539
6. นายจรูญ จูต้อง	พ.ศ. 2539 - 2544
7. นายบารมี มิติใหม่	พ.ศ. 2544 - 2549
8. นายจิรัฐ มอนะ	ร.ค. 2549 - ถึงปัจจุบัน

4. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและกลุ่มชุมชน

4.1 ระบบเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ ระบบกลุ่มการช่วยเหลือกัน ระบบกลุ่มทางเศรษฐกิจ

ระบบเครือญาติของชาวอาข่า จะนับญาติโดยการนับชื่อบรรพบุรุษ นับชื่อตั้งแต่ต้นตระกูล ลงมาถึงคนสุดท้ายที่เสียชีวิตในครอบครัวนั้นๆ (นับชื่อเฉพาะผู้ล่วงลับไปแล้ว) การนับญาติกับผู้อื่นที่ไม่เคยรู้จักกันก็สามารถนับญาติได้ โดยการนับชื่อบรรพบุรุษเช่นกัน นับชื่อบรรพบุรุษห่างกันไม่เกิน 7 ชื่อ แสดงว่าเป็นญาติใกล้ชิด ถ้านับชื่อบรรพบุรุษห่างกัน 7 ชื่อขึ้นไปแสดงว่าเป็นญาติห่างๆ การอุปถัมภ์หรือการช่วยเหลือก็จะช่วยเหลือในกลุ่มเครือญาติก่อนไปช่วยเหลือกลุ่มอื่นๆ

4.2 ระเบียบ ข้อปฏิบัติ ข้อห้าม และ กฎเกณฑ์ของชุมชน

ชาวอาข่าได้กำหนดระเบียบข้อห้ามต่างๆ ได้ปฏิบัติมาเป็นเวลานาน เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน และใช้เป็นบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งทุกคนต้องรู้จักข้อห้าม และต้องปฏิบัติตาม สามารถแยกหัวข้อสำคัญๆ อย่างย่อ ดังนี้

1. ข้อห้ามด้านการพูด

- ก) บิดา ห้ามพูดเรื่องเกี่ยวกับเพศ /การจีบสาว ต่อหน้ามารดา และบุตรสาว
- ข) มารดา ห้ามพูดเรื่องเกี่ยวกับเพศ /การจีบสาว ต่อหน้าบิดา และบุตรชาย
- ค) เวลาพูด ห้ามชี้นิ้วผู้อื่น ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิ โดยเฉพาะกรณีข้อพิพาท
- ง) เวลาจะพูดต่อหน้าผู้อาวุโส ต้องกล่าวคำขอพูดก่อน ไม่เช่นนั้นถือว่าเสียมารยาท
- จ) เมื่อพูดจบแล้ว ต้องกล่าวคำว่า “หากพูดผิดให้เป็นคำพูดของส่วนตัว หากพูดถูกให้เป็นคำพูดของทุกคน”

2. ข้อห้ามด้านการทำไร่

- ก) ในช่วงเวลาางไร่ ถ้าเห็นแก้ง กวาง ลิงนางอาย และเห็นหน่อไม้ในกอไผ่ ให้หยุดางไร่ทันที
- ข) ห้ามางไร่บริเวณนี้ คือป่าช้าเก่า โป่งน้ำร้อน น้ำพุ น้ำซึม น้ำซับ น้ำตก หน้าผา และห้วยต้นน้ำ

3. ข้อห้ามด้านพิธีกรรม

- ก) ห้ามตัดไม้ ห้ามแตะ หรือห้ามทำลายบริเวณ ศาสนสถาน เช่น ประตูละมูบ้าน ศาลพระภูมิ ภูมูบ้าน เสาชิงช้า บ่อน้ำบริสุทธิ์ และหิ้งบูชาในบ้าน ยกเว้นวันประกอบพิธีกรรมเท่านั้น
 - ข) ห้ามเก็บผลไม้ หางของป่า หรือตัดไม้ในบริเวณป่าช้า
 - ค) เวลาประกอบพิธีกรรมในชุมชน ทุกคนต้องหยุดจากการงาน เพื่อเข้าร่วมพิธีกรรมนั้นๆ
 - ง) หากไม่มีพิธีกรรมหรืองานประเพณีในชุมชน ห้ามดื่กลองเล่น
 - จ) ห้ามใช้มีดฟันบ้านที่อยู่อาศัย
 - ฉ) ห้ามเอามีดพาดบนบ่า
 - ช) ห้ามใช้สากครกกระเดื่องตำข้าว ฆ่าสัตว์
 - ซ) ห้ามใช้ไม้กวาด และตะเกียบ ตีคน
 - ฌ) ช่วงเวลาประกอบพิธีกรรม ถ้าเห็นงู ต้องหยุดทำพิธีกรรมทันที แล้วหาฤกษ์ยามใหม่
 - ญ) อย่ากวาดบ้านตั้งแต่ที่นอนฝั่งซ้ายไปจนถึงที่นอนฝั่งผู้หญิง เพียงครั้งเดียว ต้องกวาดทีละฝั่ง (บ้านอาข่ามีที่นอน 2 ที่นอน แบ่งออกเป็นที่นอนผู้หญิง และที่นอนผู้ชาย)
 - ฎ) ไม่ผิวปากภายในบ้าน
 - ฏ) ไม่ตัดผม ชักผ้า หรือขุดดิน เวลาถึงงานศพ
- ### 4. ข้อห้ามด้านการครองเรือน
- ก) สามี ภรรยา ห้ามมีชู้กับผู้อื่น
 - ข) ถ้าสามีออกไปล่าสัตว์ ห้ามภรรยาไปหาของป่าอีก

- ค) ห้ามคู่บ่าวสาวร่วมหลับนอนที่บนเรือนของบิดา-มารดา จนกว่าสร้างเรือนหอเสร็จ
- ง) ห้ามสามี ภรรยา ร่วมหลับนอน ภายหลังจากคลอดบุตร ไม่เกิน 6 เดือน
- จ) ห้ามนอนที่ระเบียงนอกบ้าน
- ฉ) ห้ามหนุ่ม-สาว แต่งงาน หลังการเพาะปลูกข้าว จนถึงฤดูการเก็บเกี่ยว
- ช) ห้ามผู้หญิงคลอดบุตรในชุมชน โดยไม่มีพ่อ

5. ข้อห้ามด้านการล่าสัตว์

- ก) ห้ามล่าสัตว์ตั้งท้อง และฤดูผสมพันธุ์
- ข) ล่าสัตว์ใหญ่ได้ ไม่เกิน 10 ตัว/คน/ปี
- ค) ห้ามกันฝายจับปลาในฤดูฝน

6. ข้อห้ามเกี่ยวกับต้นไม้

- ก) ห้ามตัดฟัน ในวันแะ
- ข) ห้ามตัดไม้พิธีกรรม ไม้โพรง ไม้ยอดกุด ไม้ที่เถาวัลย์พันรอบต้น มาสร้างบ้าน
- ค) ห้ามตัดไม้ผล
- ง) หลังเทศกาลโล้ชิงช้า-จนถึงประเพณีโล้ผี ห้ามตัดไม้ดิบ และนำเข้ามาในหมู่บ้าน

7. ข้อห้ามในการกิน

- ก) ห้ามกินข้าว นอกกระเบียงบ้าน
- ข) ห้ามกินนกเงือก และนกจ้ำหล่า

8. ข้อห้ามเกี่ยวกับน้ำ

- ก) ห้ามถ่ายอุจจาระลงในแม่น้ำ
- ข) ห้ามล้างถ้วย ช้อน ลงในแม่น้ำ
- ค) ห้ามทิ้งเศษอาหารทุกชนิด ลงในแม่น้ำ

4.3 การจัดการความขัดแย้ง ความผิด บทลงโทษ การลงโทษ และการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย

ชาวอาข่าได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดต้องได้รับการลงโทษทุกคนไม่ว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะเป็นชาวบ้านปฤชนธรรมดาหรือผู้มีอำนาจทางสังคม การปรับไหมจะใช้เงิน รูปี เงินแถบ หรือปรับเป็นอาหารและเครื่องดื่มก็ได้ตามความหนักเบา ได้เปรียบเทียบปรับดังนี้

1. ถี่นึ่ ม้าดอ Tiq nuiv mal daw	มูลค่าเท่ากับ	เหล้าครึ่งขวด
2. ถี่ม๊า กะ Tiq mal ghavl	มูลค่าเท่ากับ	เปรียบเทียบไม่ได้
3. ถี่แบ่ Tiq baeq	มูลค่าเท่ากับ	เปรียบเทียบไม่ได้
4. ถี่โหม่ Tiq moq	มูลค่าเท่ากับ	เหล้าหนึ่งขวด

5. ถี่ แซ่ tiq cael	มูลค่าเท่ากับ	เหล้าสองขวด
6. ถี่ ข่อย-อี tiq qawq-iq	มูลค่าเท่ากับ	เหล้าสี่ขวด
7. ถี่สี่ Tiq siq	มูลค่าเท่ากับ	เปรียบเทียบไม่ได้
8. ถี่ บยะ Tiq byav	มูลค่าเท่ากับ	เงินรูป 1 เหรียญ/แถบ
9. ค่อ ป๊ะ dawq pav	มูลค่าเท่ากับ	เงินรูป 2 เหรียญ/แถบ
10. ถี่ กยะ Tiq gav	มูลค่าเท่ากับ	เงินรูป 2.5 เหรียญ
11. ถี่ค่อ Tiq dawq	มูลค่าเท่ากับ	เงินรูป 4 เหรียญ/แถบ
12. ถี่ ย้า Tiq zal	มูลค่าเท่ากับ	เงินรูป 8 เหรียญ/แถบ
13. ห่ง่า กยะ Ngaq gav	มูลค่าเท่ากับ	เงินรูป 11 เหรียญ/แถบ
14. แซ่ กยะ Tsel gav	มูลค่าเท่ากับ	เงินรูป 22 เหรียญ/แถบ
15. ถี่ แต้ ค้อง Tiq yael dahl	มูลค่าเท่ากับ	เงินรูป 10 เหรียญ

การปรับไหมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากสังคมชาวอาข่าส่วนใหญ่ หันมาใช้ระบบการปกครองแบบไทยและใช้กฎหมายไทยมากขึ้น คุณค่าการปรับไหมถูกลดลง และค่อยๆ หายไป ปัจจุบันแทบไม่ได้เห็นการปรับไหมตามจารีตเดิมเลย

5. สภาพทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของชุมชน

5.1 อาชีพด้านการเกษตร

ก่อนปี พ.ศ. 2500 การทำเกษตรที่ยั่งยืน เป็นภูมิความรู้เดิมที่บรรพบุรุษของเราได้มีการสั่งสมพัฒนาแนวคิด แนวทางการทำการเกษตรอันเป็นวิถีชีวิตที่เอื้อให้ทุกฝ่ายไม่ว่า มนุษย์ พืช สัตว์ สิ่งมีชีวิต ได้อยู่ร่วมกัน เกื้อกูล สร้างความสมดุลให้กับระบบความเป็นอยู่ด้วยจิตสำนึกที่เคารพและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ชาวอาข่าจะประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลักปลูกทั้งพืชไร่ พืชล้มลุกเช่น ปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด ข้าวฟ่าง งา ถั่วลิสง ถั่วเขียว ถั่วแดง เผือก มันกลอย มันแกว พักแพง พักเขียว พักทอง แตงโม แตงกวา แตงไทย และน้ำเต้า รวมทั้งการปลูกพืชผักสวนครัวด้วยรูปแบบในการเพาะปลูกของชาวอาข่าไม่นิยมปลูกพืชเชิงเดี่ยวจะนิยมปลูกพืชแบบผสมผสานในที่ดินแปลงเดียวกัน ด้วยเหตุผลว่าเป็นการป้องกันการพังทลายและการชะล้างหน้าดิน ระบบการเพาะปลูกไม่นิยมปลูกพืชเศรษฐกิจปลูกพืชเพื่อการค้าจะนิยมปลูกพืชเพื่อการยังชีพอุปโภคบริโภคเท่านั้น บางครั้งใช้ในการแลกเปลี่ยนผลผลิตทางการเกษตรภายในชุมชน เช่น ข้าวเปลือกแลกถั่วลิสง ภายนอกชุมชน เช่น พริก แลกเกลือ ในอดีตผลผลิตทางการเกษตรมีความอุดมสมบูรณ์มาก เช่น ข้าว ข้าวโพด พริก และมันแกว โดยเฉพาะมันแกวหัวเดียวชั่งน้ำหนักได้ 4 - 5 กิโลกรัม

สำหรับการคัดเลือกพื้นที่ทางด้านการเกษตรผู้อาวุโสหมู่บ้านได้อธิบายวิธีการคัดเลือกกว่าแต่ละครอบครัวออกไปสำรวจพื้นที่ตามไหล่เขาตั้งแต่นอกเขตป่าชุมชนออกไป จะเป็นเขตพื้นที่ป่าประเภทไหนก็ได้ เช่น ป่าไม้ ป่าไผ่ ป่าไร่ ป่าเลา ป่าเสื่อมโทรมหรือป่าประเภทอื่นๆ แต่ต้องใช้กฎจารีตเป็นตัวกำหนดข้อห้าม กฎเกณฑ์ต่างๆ ในการคัดเลือกพื้นที่ เช่น ห้ามถางบริเวณป่าต้นน้ำ แม่น้ำลำธาร โป่งน้ำซึม น้ำซับ จอมปลวก หรือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เช่น ป่าช้า ประตุมูบ้าน ศาลพระภูมิ ป่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ถ้ำ หน้าผา และน้ำตก หลังจากคัดเลือกพื้นที่เสร็จแล้วมีการทดสอบความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยการใช้เข็มขุดดินเป็นหลุมขนาดเล็กแล้วกลบดินที่หลุมเดิม ดินไม่เต็ม หลุมแสดงว่าดินไม่ดี ดินล้นหลุมแสดงว่าดินอุดมสมบูรณ์ หรือสังเกตดูจากมูลของไส้เดือนมีมูลมาก ให้สันนิษฐานว่าบริเวณนั้น ดินจะร่วนซุย หลังจากจับจองที่ดินแล้ว ช่วงเวลาอนธก้าเจ้าที่ภูติผีปีศาจ มาเข้าฝันแสดงว่าไม่อนุญาตให้แพ้วถางถ้าไม่มาเข้าฝันก็แสดงว่าพื้นที่จับจองสามารถแพ้วถางได้ แต่ในช่วงระหว่างที่ถางไร่ บังเอิญได้เจอสิ่งลึกลับหรือพบในระหว่างเดินทางที่ดินผืนนั้นต้องงดการถางไร่ทันที

หลังปี พ.ศ. 2500 เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตการผลิตอันเป็นผลมาจากการส่งเสริมผลักดันกระตุ้น สร้างเงื่อนไขแรงเร้าจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นจากฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายธุรกิจเอกชนทำให้ชุมชนท้องถิ่นต้องไปสู่แนวทางการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยที่ต้องแลกด้วยความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดิน ในระบบนิเวศอันเป็นต้นทุนชีวิตของตนเองที่พึ่งตนเองได้ และการอยู่รวมกลุ่มเป็นชุมชน เมื่อสภาพเศรษฐกิจสังคมได้เปลี่ยนไปสู่ยุคการตลาดที่ซื้อและขายทุกอย่าง สร้างความมั่งคั่งโดยใช้เงินเป็นตัววัด โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2530 ได้ส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านประชาชนที่ไม่รู้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงนี้อย่างรุนแรงด้านวิถีชีวิต วิธีการทำการเกษตรกรรมของหมู่บ้านประชาชน และสภาพแวดล้อม สภาพปัญหาที่เกิดเปลี่ยนแปลง เช่น ทิศนะการผลิตเพื่อขาย ทำให้ชาวบ้านต้องผลิตให้ได้ปริมาณมากๆ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด การผลิตที่ไม่มีความหลากหลายของพืชพันธุ์ และการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ซ้ำซาก ขั้นตอนของการผลิตมีการใช้ปุ๋ยเคมี ใช้น้ำปราบศัตรูพืช เพื่อประกันให้ได้ผลผลิตเต็มที่ต้องใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์เข้ามาช่วยทุ่นแรง อันเป็นผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งในการใช้งานเครื่องมือดังกล่าวและการซ่อมแซมดูแลรักษา นอกจากนี้ยังเป็นต้นทุนการผลิตที่ชาวบ้านไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองต้องจ่ายเงินทุกขั้นตอน ในขณะที่ราคาผลผลิตต่ำและอยู่ในสถานะที่แปรปรวนตลอดเวลา แนวทางการผลิตดังกล่าวต้องใช้พื้นที่มากและยังเป็นเหตุให้แผ่นดินต้องเสื่อมโทรมลง เมื่อดินเสื่อมสภาพแล้วทิ้งให้พื้นที่กร้างว่างเปล่าไม่สามารถทำประโยชน์อื่นๆ ได้ ผลกระทบนี้จะไม่เพียงเกิดแก่ชุมชนชนบทเท่านั้นหากจะขยายวงไปสู่กว้างไปสู่คนเมือง ระดับชาติ ในทุกมิติไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกิน ด้านสุขภาพ สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจสังคม

5.2 อาชีพด้านการเลี้ยงสัตว์

ชาวอำเภอกุฉินารายณ์ต้องประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ไม่ว่าครอบครัวขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ สัตว์ที่นิยมเลี้ยงกันคือไก่ สุกร กระบือ โค ม้า แพะ และสุนัข การเลี้ยงสัตว์เหล่านี้เพื่อใช้เป็นอาหารของครอบครัว อาหารต้อนรับแขก การเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายเป็นเพียงแค่เป้าหมายรอง สิ่งสำคัญที่สุดในการเลี้ยงสัตว์คือเพื่อสะดวกใช้ในการประกอบกิจกรรมตามประเพณี งานเทศกาล หรือใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต สัตว์บางชนิดใช้ประโยชน์แตกต่างกันไป เช่น ม้า ใช้ในการเดินทางไกลหรือลำเลียงผลผลิตทางการเกษตร สุนัข ใช้ในการเฝ้าบ้าน การล่าสัตว์ หรือประกอบพิธีในการแก้เคล็ดต่างๆ

ชาวอำเภอดอยสะเกี๋ เริ่มการทำนาเมื่อปี พ.ศ. 2514 - 2515 ในการบุกเบิกพื้นที่นาครั้งแรกจะใช้แรงงานคนเป็นหลัก ต่อมาในระยะหลังๆ เริ่มหันมาใช้แรงงานกระบือในการไถนาแทน หลังจากนั้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2530 ชาวนาบางส่วนนิยมใช้รถไถนามากขึ้น (ควายเหล็ก) เป็นเครื่องทุ่นแรงในการทำนาอันส่งผลให้การเลี้ยงกระบือลดน้อยลงตั้งแต่นั้นมา ในปัจจุบันดอยสะเกี๋ไม่มีการเลี้ยงกระบือเลยแม้แต่ตัวเดียว

ชาวบ้านส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและใช้ประกอบพิธีกรรม เช่น ไก่ สุกร และโค การเลี้ยงในสมัยก่อนเลี้ยงแบบปล่อย เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรห่างไกลจากชุมชน สัตว์เลี้ยงไม่สามารถเข้าทำลายผลผลิตทางการเกษตรได้ หรือกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์สร้างรั้วปิดกั้นรอบป่าชุมชนที่มีทางเดินออกไปไว้ 2 - 3 จุด เพื่อป้องกันการทำลายผลผลิตทางการเกษตรเนื่องจากตนเองมีอาชีพการเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก เลี้ยงเพื่อการจำหน่าย และเลี้ยงเป็นจำนวนมาก การเลี้ยงสัตว์ในปัจจุบันจึงลำบากกว่าเดิมด้วยเหตุผลว่าพื้นที่ทำการเกษตรได้ถูกบุกเบิกและขยายเข้ามาใกล้กับชุมชนมากขึ้นเขตป่าชุมชนเหลือน้อย การเลี้ยงสัตว์ต้องคอยดูแลอย่างสม่ำเสมอ

ชาวบ้านบางกลุ่มได้เลี้ยงสัตว์มาตั้งแต่ราคาสุกรตัวใหญ่ที่สุดตัวละ 100 บาท ตัวละประมาณ 60 - 70 กิโลกรัม ราคาโคตัวละ 500 บาท เป็นราคาในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500 ในปัจจุบันโคราคาตัวละ 10,000 บาทแล้ว และการเลี้ยงสัตว์จะลำบากในช่วงฤดูการเพาะปลูก นอกจากพื้นที่เลี้ยงสัตว์คับแคบลงแล้วยังต้องคอยระวังสัตว์เลี้ยงเข้าไปทำความเสียหายให้กับพืชผลทางการเกษตรด้วย

5.3 อาชีพด้านการรับจ้าง

การรับจ้างมีมาตั้งแต่ในอดีต และเป็นการรับจ้างแบบชั่วคราวรับจ้างภายในชุมชนจะเป็นลักษณะการลงแขกหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันไป ลักษณะแลกเปลี่ยนแรงงานกัน บางครั้งให้ผลตอบแทนเป็นผลผลิตทางการเกษตรในช่วงฤดูการผลิตและการเก็บเกี่ยว การรับจ้างในชุมชนใกล้เคียง เช่น การทำนา และเกี่ยวข้าวที่บ้านสบรวก ป่าอ่อน ศรีบุญยืน บ้านดำน สันตันธง

แม้จะ การรับจ้างเป็นอาชีพเสริมสำหรับชาวบ้านในช่วงเวลาว่าง มีส่วนน้อยมากที่ลงมารับจ้างในเมือง เนื่องจากกระยะทางแต่ละชุมชนห่างไกลการเดินทางโดยทางเท้าเป็นไปอย่างยากลำบาก แต่ถ้าจำเป็นลงมารับจ้างจริงๆ ก็ต้องมาพักในเมืองเป็นแรมเดือน

เมื่อปี พ.ศ. 2530 การรับจ้างได้เปลี่ยนแปลงไป เน้นการรับจ้างที่แลกกับเงินเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากกระแสสังคมไทยได้เปลี่ยนวิธีการผลิตเพื่อการค้ามากกว่าเพื่อการบริโภคมากขึ้น และได้ขยายไปสู่ในสังคมชนบท การรับจ้างแบบให้ผลผลิตทางการเกษตรและแบบแลกเปลี่ยนแรงงานลดน้อยลง ซึ่งการรับจ้างแบบแลกกับเงินจึงไม่เกิดการเอื้อหนุนต่อกัน ทำให้ชาวบ้านบางส่วนขาดศักยภาพในการว่าจ้างแรงงานและไม่สำเร็จผลตามที่ต้องการ การรับจ้างได้กระจายไปในพื้นที่ต่างๆ เช่น โรงบ่มใบยาเชียงใหม่ รับจ้างก่อสร้างอาคารบ้านเรือน ก่อสร้างร่องระบายน้ำ รับจ้างสวนส้ม (พ่นยาฆ่าแมลง) ร้านอาหาร เป็นกรรมกรท่าเรือเชียงใหม่ขนแบกถ่ายสินค้า รับจ้างขุดนา ล้างเหมืองนา ลุงคำป็นได้เล่าว่าตนเองเคยรับจ้างปลูกข้าวนาที่นาของคนสวรก ตอนย้ายมาอยู่ป่ายางใหม่ๆ เมื่อปี พ.ศ. 2500 ได้รับค่าจ้าง 5 บาทต่อวัน ถ้าจะซื้อเสื้อมือซ่อม 1 ตัวราคา 6 บาท ต้องสมทบเงินอีก 1 บาท ถึงจะได้เสื้อมือซ่อมมาสวมใส่

นายหล่อผ่า เล่าว่ามีอาชีพหลักในการรับจ้างทั่วไป รับจ้างมาได้ 8 - 9 ปีแล้ว ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาได้รับจ้างพ่นยาฆ่าแมลงในสวนส้มมาตลอดได้รับเงินวันละ 150 บาท เคยได้รับอันตรายจากสารเคมี คือเมา เวียนหัวและอาเจียนหลายครั้ง แต่ก็หลีกเลี่ยงจากการรับจ้างไม่ได้เนื่องจากตนเองไม่มีพื้นที่ในการเกษตรทุกวันนี้ที่อยู่อาศัยยังต้องอาศัยพื้นที่ของฝ่ายภรรยา

นายหล่อโด้และอาซื่อ ทั้ง 2 คน ได้กล่าวเสริมว่าเป็นกรรมกรแบกหามที่ทำเรือเชียงใหม่เป็นเวลา 2 - 3 ปีแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ปัจจุบันก็ยังเป็นกรรมกรที่ทำเรือเชียงใหม่ ทำงานในลักษณะรับเหมาขนถ่ายสินค้าจากจีน และสินค้าไทย บางวันที่โชคร้ายได้รับเงินเฉลี่ย 100 - 200 บาท โชคดีได้รับเงินเฉลี่ย 300 บาท การที่มาเป็นกรรมกรท่าเรือเชียงใหม่ เนื่องจากไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเองจำเป็นต้องมาหาเงินไปเช่าที่นา เพื่อปลูกข้าวไว้บริโภค นายอาโด้กล่าวเพิ่มเติมว่าเคยเป็นกรรมกรท่าเรือตั้งแต่เริ่มแรกที่มีเรือสินค้าจากจีนเทียบท่า ตอนนั้นมีกรรมกรจากคอดยสะโงะประมาณ 20 - 30 คน มาเป็นกรรมกรที่ทำเรือ ในระยะแรกๆ ได้รายได้ดีมาก บางครั้งเฉลี่ย 400 - 500 บาทต่อคนต่อวัน หลังจากทำงานได้ 1 ปีกว่าๆ รายได้เริ่มลดลงมาเรื่อยๆ เนื่องจากนายทุนต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวจากประเทศพม่าเข้ามาแทนที่ด้วยเหตุผลว่ากลุ่มแรงงานต่างด้าวยอมรับค่าจ้างในอัตราที่ถูกกว่าคนไทย กลุ่มกรรมกรจากคอดยสะโงะ จึงต้องเปลี่ยนเป็นอาชีพอื่นๆ

6. ผลการสำรวจการใช้ดิน /สถานการณ์ข้อมูลที่ดิน

รายละเอียดข้อมูลการถือครองที่ดินชาวบ้านดอยสะเกีจะเป็นรายครัวเรือน บ้านป่ายาง

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรมสิทธิ์ไร่	ข้อมูล พักไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
1	นายชันแก้ว สิริชัย	6	-	-	-	1 ง	-	-	-	-	-
2	นายบุญปิ่น กันศรีเวียง	-	-	-	9	-	-	-	1	9.3.79	4.608
3	นายสุนทร ธิดวงแสง	-	-	-	9	-	-	-	2 ง	1.0.6	3.705
4	นายแสง กองสุวรรณ	13	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
5	นายกิตติธัช บัวลิ้ง	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
6	นายหนานดี อินคำ	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
7	นายคัน สีเขียว	13	-	12	-	-	-	6	-	-	-
8	นางเสงี่ยม หน่อหล้า	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
9	นายศักดิ์ บุญดีบ	4	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
10	นายคำปิ่น รื่องหาญแก้ว	3	-	-	3	-	-	-	1 ง	0.2.83	-
11	นายอินคำ จูเปาะ	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
12	นายรังสฤษฏ์ ประเมินชัย	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	1.1.44	-
13	นายสมฤทธิ์ ธิดวงแสง	5	-	-	3	-	-	-	1 ง	-	2.881
14	นายน้อย แก้วรากมูข	-	-	-	3	-	-	7	1 ง	0.1.36	1.663
15	นายแก้ว บุญดีบ	6	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
16	นายใส บุญดีบ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	นายชลอ คำสอง	-	-	-	-	-	2 ง	-	-	0.2.79	-
18	นายสมพงษ์ มาเยอะ	6	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
19	นายบุญมี รื่องหาญแก้ว	-	-	4	-	-	-	-	1 ง	-	-
20	นางเก่ง กันใจ	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
21	นายน้อย วงศ์คำ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	นายสมชาย ธิดวงแสง	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	0.1.3	-
23	น.สหยาดทิพย์ จันทรโย	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	0.1.91	-
24	นายบุญนา จันทรโย	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
25	นายเรือง หน่อคำหล้า	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	0.1.86	-
26	นายสมนึก ธิดวงแสง	5	-	-	3	-	-	-	1 ง	0.1.94	1.943
27	นายคำ ชัยชมภู	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-	-
28	นายคำ ชัยมงคล	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-	-
29	นายปิ่น แสงลี	5	-	-	-	1 ง	-	-	-	-	-

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรมสิทธิ์ ไร่	ข้อมูล พิกัดไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
30	นายน้อย ปันคำ	8	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
31	นางสีไพร จูเปาะ	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
32	น.ส.นฤมล โกรกสำโรง	-	-	-	-	-	16	-	-	3.0.74	-
33	นางสีนวล จินตนา	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
34	นายจันทร์ บุญแสง	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
35	นายอาษา เซอหม้อ	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-	-
36	นายเสาร์ บุญเลา	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
37	นางหม้ออ สะโง้	5	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
	รวม	79	-	16	30	1.1	20.1	13	3.1	18.3.75	13.600

รายละเอียดข้อมูลการถือครองที่ดินชาวบ้านโดยละเอียดเป็นรายครัวเรือน บ้านใต้

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรมสิทธิ์ ไร่	ข้อมูล พิกัดไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
1	นายจิโจ๊ะ จิตกรชัย	10	-	30	10	-	-	-	5.3	7.1.61	5.1047
2	นายอาสู มื่อล่อง	-	-	30	-	-	-	-	1	-	0.602
3	นางอาฟ้า อาไ้	-	-	20	4	-	-	-	2 ง	-	3.514
4	นายอาเซะ มื่อเลอะ	-	-	30	9.1	-	-	-	3 ง	0.1.60	1.878
5	นายอาเมีย มื่อล่อง	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	นายอาตอง คอจื่อ	-	-	-	-	-	-	-	2 ง	-	
7	นายวัชระ คอจื่อ	-	-	-	2 ง	-	-	-	1 ง	-	1.086
8	นางเซอเลอ คอจื่อ	-	-	-	34.3	-	-	-	1.3	12.1.53	12.632
9	นายอาเตะ นวพันธ์จิรา	-	-	-	11	-	-	-	2.1	7.2.59	-
10	นายมอโย๊ะ โอล่อง	-	-	10	-	-	-	1	1.1	-	-
11	นายอาจู มาเยอะ	4	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
	รวม	14	-	120	69.2	-	1 ง	1	9.3	27.3.33	24.559

รายละเอียดข้อมูลการถือครองที่ดินชาวบ้านคอยสะโง๊ะเป็นรายครัวเรือน บ้านใหม่

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรมสิทธิ์ไร่	ข้อมูลพิักดไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
1	นายชาโล จูเปาะ	7	-	-	-	-	-	-	2 ง	-	4.807
2	นายชาปะ จูเปาะ	8	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
3	นายมอเค๊ะ ปอแร	-	-	20	12	-	-	-	2 ง	7.3.63	-
4	นายอาเซาะ สะโง๊ะ	10	-	20	10	-	-	-	2 ง	1.2.19	11.116
5	นายวิรุณ สะโง๊ะ	5	-	-	-	-	3	-	-	-	-
6	นายอาผ่า ปอแร	-	-	16	11	-	-	-	2	6.0.27	8.1599
7	นายชลชาติ เขอมือ	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	0.445
8	นายอาดี มอนะ	-	9	-	6	-	-	-	5	9.2.0	4.900
9	นายอาฮี มอนะ	-	-	18	16	-	-	-	2 ง	7.0.40	-
10	นายมนตรี อาโย๊ะ	3	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
11	นายอาโป ชีแม	13	-	30	-	-	-	-	3 ง	1.0.59	-
12	นายอาโหย้ อาโต๋	-	-	10	10	-	-	-	1 ง	-	3.078
13	นายอาเยะ มอนะ	-	-	7	3	-	-	-	2 ง	0.1.97	2.839
14	นายอาไฮ อาโต๋	-	-	5	-	-	-	-	1 ง	-	-
15	นายลอแย อายิ	17	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
16	นางนิราชา สุวิรัตนภัส	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
17	นายมอดี อาโต๋	3	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
18	นายอาเพียง มอนะ	16	-	25	17	-	-	-	1 ง	0.1.36	13.692
19	นายอาโง๊ะ อาตุ้	16	-	5	-	-	-	-	1 ง	-	-
20	นางหมีเตอ ชีแม	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
21	นางอามี อาโต๋	3	-	-	-	-	-	-	1 ง	0.2.74	-
22	นายเซาะมือ จูเปาะ	1	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
23	นายลอจือ เมียงแล	6.1	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
24	นายอาจู ปอและ	2	-	-	6	-	-	-	1 ง	0.3.79	52.167
25	นางโง๊ะโง๊ะ สะโง๊ะ	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
26	นางอาไซ้ ปอและ	1	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
27	นายมอผ่า เขอมือ	10	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
28	นายจรูญ สะโง๊ะ	4	-	100	8	-	-	-	2	1.1.8	-
29	นายอาเง๊ะ ยะก่อ	9	-	10	4	-	-	3	1 ง	-	-
30	นายหล้า ทองอยู่	-	-	6	27.2	-	-	2 ง	2 ง	-	-
31	นางอุษา สะโง๊ะ	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรมสิทธิ์ไร่	ข้อมูลพิกัดไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
32	นายอาซ่อง อาไย๊ะ	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
33	นายอาเย อายีกู๋	5	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
34	นายอาตุ๋ อาไต่	4	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
35	นายสรศักดิ์ อาไต่	4	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
36	นายกล้วย มอนะ	-	-	8	5	-	-	-	1 ง	-	-
37	นายบารมี มิติใหม่	-	-	65	10	-	-	-	1	0.0.85	-
	รวม	147.1	9	345	145.2	-	6.2	3.2	17.0.50	37.0.87	100.943

รายละเอียดข้อมูลการถือครองที่ดินชาวบ้านดอยสะเกี๊เป็นรายครัวเรือน บ้านคริสต์

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรมสิทธิ์ไร่	ข้อมูลพิกัดไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
1	นายวิสิทธิ์ สะงั๊	5	-	-	14.3	-	-	-	2.1	-	1.1223
2	นางหมีถู สะงั๊	-	-	12	45	-	-	-	1	-	-
3	นายอาไย๊ะ อาตี๊	5	-	-	-	-	-	-	1 ง	0.0.63	-
4	นายอาก่อ ซาบี๊	4	-	-	8	0.0.50	-	-	-	-	-
5	นายอาไย๊ะ ปอแร	-	-	5	20	-	-	-	1 ง	-	-
6	นายอาเยะ ซาบี๊	-	-	-	1	-	-	-	1 ง	-	-
7	นายอาหล้า อาตุ๋	-	-	-	1	-	-	-	1 ง	-	-
8	นางตะละมะ ไย๊ะก่อ	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-
9	นางอีหล้า สะงั๊	-	-	6	4	-	1 ง	-	-	-	-
10	นายอาแบ่ สะงั๊	-	-	-	-	-	-	-	-	0.2.63	-
11	นายนวัธ สะงั๊	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	นายหม่อ สะงั๊	-	-	12	15.2	-	-	-	2 ง	5.3.49	15.066
13	นายหย่าโย แห่ลั๊	-	-	4	5	-	-	-	1 ง	-	-
14	นายอาตุ๋ย สะงั๊	-	-	4	-	-	-	-	1 ง	-	-
15	นางอีถู สะงั๊	-	-	-	8	-	-	-	2 ง	-	7.700
16	นายวรสิทธิ์ สะงั๊	-	-	-	5	-	-	-	2 ง	-	-
17	นางอาเพียว อายี	-	-	-	2	-	-	-	1 ง	-	-
18	นายถิถู ขอกอมอ่ยอ	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-	-
19	นายอานะ แซ่ลั๊	-	-	-	3	-	-	2	1	-	-
20	นายมี๊ สะงั๊	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
21	นางอาพอ อยู่ถิ๊	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	0.1.83	-

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรม- สิทธิ์ไร่	ข้อมูล พิกัดไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
22	นายจิรัฐ มอนะ	6	-	-		-	-	-	1 ง	-	-
23	นายอาโป อยู่ต๋อง	-	-	-	5	-	-	-	1 ง	-	-
24	นางอาซู แอ້ฮอง	-	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
25	นางบุญง สะงั๊	-	-	-	-	-	-	-	2 ง	-	-
26	นางหมีจู มาเยอะ	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
27	นายอาโป จูเปาะ	-	-	-	1	-	-	-	0.0.50	-	-
28	นางหมีซอ อยู่ลือ	-	-	-	3	-	-	-	1 ง	-	-
29	นายหล่อผ่า เมืองแล	-	-	-	6	-	-	-	1 ง	-	-
30	นางอีปั๊ ซาบือ	-	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
31	นางซาง สะงั๊	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
32	นายอาเกียง มอนะ	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	0.2.99	-
33	นายอาซ่อ อาตุ๊	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
34	นางคำแปง สะงั๊	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
35	นางอาซู สะงั๊	-	-	-	-	-	-	-	-	5.2.37	--
	รวม	20	-	43	147.1	0.1.50	2 ง	2.1	10.1.50	13.1.94	24.389

รายละเอียดข้อมูลการถือครองที่ดินชาวบ้านดอยสะเกี๊เป็นรายครัวเรือน บ้านกลาง

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรม- สิทธิ์ไร่	ข้อมูล พิกัดไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
1	นางหมีสะ สะงั๊	-	-	10	3.2	-	-	-	1	-	-
2	นายแดง สะงั๊	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-
3	นายประสาร สะเอม	-	-	-	2	-	-	-	0.0.50	-	7.130
4	นางหมีโง่ หย่าต๋อง	-	-	-	3.1	-	-	-	0.0.50	-	2.817
5	นายศักดิ์ รูปทอง	-	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
6	นายอาผ่า แอลุม	1	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
7	นางแก้ว แอลุม	-	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
8	นางนางเอี้ย สะงั๊	-	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
9	นายนิคม สะงั๊	-	-	50	5.2	-	-	2	2	-	13.425
10	นายอาเกียง มอนะ	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
11	นายอาพี สะงั๊	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	5.2.3	1.1343
12	นางปราณี เขียง	-	10	-	10	-	1	-	1	-	15.900
13	นายอาโม๊ะ สะงั๊	11	-	-	2	-	-	-	2	1.3.87	0.954

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรม- สิทธิ์ไร่	ข้อมูล พิกัดไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
14	นายทรงพล ปรมิพรชัย	10	7	10	-	-	-	-	2.2	-	2.476
15	นางเอี้ย สะโง้	-	-	-	6	-	-	-	1.2	-	16.913
16	สุรศักดิ์ พิทักษ์วงค์วานิช	-	-	6	60	-	-	-	3	-	81.525
17	น.ส.อำไพ ชาบือ	-	-	-	3	-	-	-	1 ง	-	-
18	นายอาก่า ลาปอง	3	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
19	นายชีผา ลาปอง	-	-	14	15	-	-	-	1 ง	-	-
20	นางยะ สะโง้	-	-	4	6.1	-	-	-	3	3.0.40	-
21	นายพิทพงษ์ สะโง้	-	-	-	40	-	-	-	2 ง	-	-
22	นายอาเคอะ อายี	9	-	-	-	-	-	-	2	-	42.280
23	นายอาผ่า ผ่าดี	6	-	6	-	-	-	-	1 ง	-	-
24	นายหล่อโด้ะ เมียงแล	5	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
25	นายอาโฮ้ย จือเปาะกู๋	4	-	-	15	-	-	-	1 ง	-	25.585
26	นายอาจอ หม่อโป๊ะกู๋	18	-	-	14	-	-	-	1 ง	-	14.923
27	นายแก้ว ลาปอง	1	-	20	-	-	-	-	1 ง	-	-
28	นายสมชัย สะโง้	3	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
29	นายเปลตุ้ สะโง้	2	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
30	นางนุ่หมี่ แก้วมูล	-	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
31	นางหมี่ชู หม่อโป๊ะกู๋	-	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
32	นางประชุมพร ลาท่องเที่ยว	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
33	นายอาไย้ะ ลาท่องเที่ยว	-	-	-	3	-	-	-	0.0.50	3.3.11	7.039
34	อาผ่า ทักยัสต์ยานนท์	27	-	10	17	-	-	-	2	0.1.96	14.1538
35	นายอาหล่อง หม่อโป๊ะกู๋	7	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
36	นายก็ตี ชาบือ	-	-	-	8	-	-	-	2	-	8.798
37	นายอาหือ ปอแะ	6	-	6	8	-	-	-	0.0.50	-	82.166
38	นายอาแม ปอแะ	-	-	4	20	-	-	-	4	-	17.950
39	นายหล่อบี ปอแะ	20	-	2	10	-	-	2	1	0.2.9	-
40	นายหล่อแะะ เมียงแล	10	-	-	-	-	1.2	-	-	-	-
41	นายหล่อโด้ะ อาซ้อง	10	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
42	นายหล่อซื่อ เปะเซียว	10	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
43	นายอาลี จือเปาะกู๋	-	-	-	2	-	-	-	2 ง	-	-
44	นายอาไย้ะ เซอหมื่อ	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
45	นายอาแะะ เซอหมื่อ	-	-	2	-	-	-	-	1 ง	-	-

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรม-สิทธิไร่	ข้อมูลพิภคไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
46	นางหมีเซาะ อายี	15	-	-	-	-	-	-	1.2	-	-
47	นายโชค ลาภประเสริฐยิ่ง	5	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	7.978
48	นายอาเขอะ จือเปาะกู๋	-	-	-	-	-	-	-	0.0.50	-	-
49	นายอาณัติ สะงั๊	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
50	นายค้อ สะงั๊	-	-	12	10	-	-	-	4	-	16.101
51	นายไหยา ลาท่องเที่ยว	-	-	-	39	-	-	-	2	10.1.57	20.435
52	นางอาเตอะ เซอหมี	-	-	-	-	-	-	-	2 ง	-	-
53	นางกุลธิดา ลาท่องเที่ยว	-	-	-	3	-	-	-	0.0.50	-	-
54	นางสุดา มอนะ	-	-	-	-	-	-	-	2 ง	-	-
55	นายอาหมี จูเปาะ	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-	-
56	นางอาหมี เซอหมี	-	4	-	-	1 ง	-	-	-	-	0.921
57	นางนาชีว สะงั๊	-	-	-	-	-	1 ง	-	-	-	-
	รวม	183	21	156	309.2	2 ง	3.3	4	42	25.3.03	404.1506

รายละเอียดข้อมูลการถือครองที่ดินชาวบ้านโดยสะงั๊เป็นรายครัวเรือน บ้านบน

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรมสิทธิไร่	ข้อมูลพิภคไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
1	นายซีผ่า ผาจอง	-	-	3	10	-	-	-	2	-	42.401
2	นายตัน อวดแรง	-	-	3	10	-	-	1	1	-	10.1477
3	นายหมอจู ผาจอง	-	-	2	10	-	-	-	3	-	-
4	นายอาโก ขอกอมอ่ย	-	-	4	15	-	-	-	10	-	14.939
5	นายนวรัช แจ้หลวง	-	-	29	9	-	-	-	1	-	13.811
6	นายอ้าย แจ้หลวง	-	-	60	-	-	-	-	8	-	-
7	นายอาล่า สะงั๊	-	-	4	5	-	-	-	1 ง	-	-
8	นายอดิศักดิ์ สะงั๊	-	-	4	10	-	-	-	1	-	11.297
9	นายอาซ้อง ปินโต	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	นายอาเจ๊ะ สะงั๊	-	-	-	-	-	-	-	-	-	46.103
11	นายอาผ่า ผาจอง	-	-	30	6	-	-	-	1	-	59.1373
12	นายนาโซ่ สะงั๊	-	-	40	-	-	-	-	1 ง	-	60.1263
13	นายสาม สะงั๊	-	-	10	10	-	-	-	2	-	16.779
14	นายนะ ผาจอง	-	-	8	4	-	-	-	1 ง	-	3.233

ที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)				พื้นที่อยู่อาศัย (ไร่)				กรรมสิทธิ์ไร่	ข้อมูลพิกัดไร่
		เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่	เช่า	ซื้อ	ขาย	มีอยู่		
15	นายบุญเลิศ ผาจอง	-	-	15	5	-	-	-	1 ง	-	18.013
16	นายเท๊ะ สะงี้	-	-	-	2	-	-	-	5	-	-
17	นายฮาโซ ผาจอง	-	-	4	6	-	-	-	1 ง	-	-
18	นายอาแม่ ผาจอง	-	-	12	10	-	-	-	1 ง	-	-
19	นายเมอเซอ สะงี้	-	-	-	25	-	-	-	1 ง	-	32.437
20	นายนบุญเลิศ สะงี้	-	-	-	15	-	-	-	1 ง	-	18.1466
21	นายแตะและ สะงี้	-	-	-	-	-	-	-	2 ง	-	-
22	นายกำ ช่อเต	-	-	-	10	-	-	-	3	-	7.407
23	นายอาแซะ สะงี้	-	-	44	4	-	-	-	2 ง	-	-
24	นางแซ สะงี้	-	-	15	-	-	-	-	3 ง	-	13.484
25	นายตา สะงี้	-	-	24	1	-	-	-	1 ง	-	7.542
26	นายบุญจันทร์ สะงี้	-	-	-	15	-	-	-	3	-	12.601
27	นายพนมไพร สะงี้	-	-	-	-	-	-	-	3 ง	-	-
28	นางหมียุป ผาจอง	-	-	-	10	-	-	-	1 ง	-	-
29	นายอามือ แจ้หลวง	-	-	80	20	-	-	-	2 ง	-	-
30	นายอามือ สะงี้	-	-	20	10	-	-	-	2 ง	-	1.781
31	นายแก้ว ขอกอมย้อย	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
32	นางหมีเตาะ แจ้หลวง	-	-	60	30	-	-	-	3 ง	-	-
33	นายสง่า แจ้หลวง	-	-	-	30	-	-	-	3 ง	-	113.086
34	นายอาซื่อ แจ้หลวง	-	-	-	-	-	-	-	2 ง	-	-
35	นายประไพร สะงี้	-	-	53	10	-	-	-	1 ง	-	19.1023
36	นายอาเมะ สะงี้	-	-	15	5	-	-	-	1 ง	-	15.770
37	นายสมศักดิ์ ขอกอมย้อย	-	-	5	5	-	-	-	1 ง	-	3.547
38	นายอาก่วย สะงี้	-	-	10	10	-	-	-	2 ง	-	8.130
39	นางอาปะ ผาจอง	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
40	นางก้อย สะงี้	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	-
41	น.ส.ปทุม ผาจอง	-	-	-	-	-	-	-	1 ง	-	17.1127
42	นายอภิชาติ สะงี้	-	-	10	-	-	-	-	1 ง	-	8.174
	รวม	-	-	564	302	-	-	1	51.2	-	576.0537
	รวมทั้งสิ้น	443.1	30	1,244	1,013.3	2.050	31.1	24.3	134.1	123.0.92	1147.3456

รายละเอียดข้อมูลพิกัดดาวเทียมจากเครื่อง GPS ในพื้นที่บ้านดอยสะเกี๋

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	พื้นที่สาธารณะ (ไร่)	พื้นที่นายทุน (ไร่)	หมายเหตุ
1	วัดป่ายาง	8.004	---	
2	ชมวิสามชาติ จุดที่1	1.698	---	
3	พื้นที่ป่าอนุรักษ์ (ป่าต้นน้ำบ้านบน)	293.674	---	(286.506)
4	ลุงโสม (สปรวก)	---	3.262	
5	อ่างเก็บน้ำของโรงเรียนดอยสะเกี๋	3.460	---	
6	อ่างเก็บน้ำห้วยป่าขม (บ้านกลาง)	4.093	---	
7	พื้นที่โรงเรียนดอยสะเกี๋	7.162	---	
8	อ่างเก็บน้ำกาตูน (บ้านกลาง)	7.328	---	
9	บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์บ้านใหม่	0.109	---	
10	ฉาปณสถานบ้านใหม่	3.112	---	
11	ฉาปณสถานบ้านป่ายาง	5.036	---	
12	ประตู่หมู่บ้าน+ศาลพระภูมิ 1(บน)	7.108	---	
13	นายประกอบ ศรีชาติ	---	14.975	
14	ตุ้แสง วัดแม่มะ	---	8.497	
15	แหล่งน้ำขี้มน้ำขั้บ บ้านกลาง	2.345	---	
16	ตุ้มน สปรวก	---	22.100	
17	ครูสนั่น บุญเรือง	---	1.739	
18	คุณสุภา แสนบุญมา	---	309.1074	
	รวม	341.1529	339.447	
#	พื้นที่โดยรอบดอยสะเกี๋ ม.7 ต.สม.	3,201.106	---	ไม่รวมสวนป่า
#	พื้นที่สวนป่าโครงการหลวง	167.200	---	
#	พื้นที่โครงการหลวง	163.000		

รายชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน(เอกสารสิทธิ์)ในเขตพื้นที่บ้านคอยสะโงะ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ราษฎรในหมู่บ้านคอยสะโงะ รวม 40 ราย จำนวนพื้นที่ 123.0.92 ไร่
 2. ราษฎรในท้องถิ่น(รอบคอยสะโงะ) รวม 27 ราย จำนวนพื้นที่ 271.2.15 ไร่
 3. ราษฎรในต่างถิ่น(นายทุน) รวม 21 ราย จำนวนพื้นที่ 145.2.48 ไร่
- รวมทั้งสิ้น 88 ราย จำนวนพื้นที่ 540.1.55 ไร่

แยกรายละเอียดรายชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ราษฎรในหมู่บ้านคอยสะโงะ (รายละเอียดไว้ในข้อมูลการถือครองที่ดินชาวบ้านคอยสะโงะ)

กลุ่มที่ 2 ราษฎรในท้องถิ่น (รอบคอยสะโงะ)

ลำดับที่	รายชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน	เนื้อที่		
		ไร่	งาน	วา
1	นายพล ร้องหาญแก้ว	1	1	60
2	นายสมควร ภีระบรรณ	9	1	55
3	นางสมใจ พรหมปัญญา	21	2	74
4	นายสามฟอง พรหมปัญญา	11	3	98
5	นายม้าว พรหมปัญญา	16	3	80
6	นายชอ โกฏยี่	28	1	13
7	นายเจนหงษ์ สุพรรณ	18	2	90
8	นายวัน อินต๊ะ	23	1	82
9	น.ส.ชนพร มอนะ	5	1	32
10	นาง นาง หยาคำ	14	0	86
11	นายกลิ่น ธิดวงแสง	11	1	71
12	ค.ญ.จินตนา สะโง	7	0	63
13	นายเกษม คำซอน	7	2	93
14	นายอาอู่ อาไ้	7	0	54
15	นายอาลา มอนะ	4	1	20
16	นายสมพร อินทมา	4	1	73
17	นายอิน พรหมปัญญา	11	1	60

ลำดับที่	รายชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน	เนื้อที่		
		ไร่	งาน	วา
18	นางสุนีย์ คำชมภู	5	1	88
19	นายศักดิ์ชัย โกฏยี่	8	3	11
20	น.ส.จันทร์แสง พรหมปัญญา	6	1	75
21	นางพัชรี ศรีมัธกุล	28	1	66
22	นายสมชาย นวลตา	6	1	98
23	นายทา ธิดวงแสง	0	1	49
24	นายเวียงแก้ว ยาดี	1	3	54
25	นางบัวจันทร์ หน่อหล้า	2	1	57
26	นายสุข คำกองแก้ว	0	1	0
27	นางจันแก้ว ชัยชมภู	0	1	36
	รวม กลุ่มที่2	271	2	15

กลุ่มที่ 3 ราษฎรในต่างถิ่น(นายทุน)

ลำดับที่	รายชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน	เนื้อที่		
		ไร่	งาน	วา
1	นางพรรณิ เจริญพร	13	3	38
2	น.ส.จิราวรรณ จงสุทธนามณี	7	0	20
3	นายดวง อยู่บำรุง	4	1	97
4	บ.ผลประสิทธิ์ เรือลเอสเตทส์ จำกัด	22	0	14
5	นายประสงค์ อ้ายมงคล	5	3	41
6	นายจงศักดิ์ ตั้งสมบัติวิสิทธิ์	11	0	15
7	นางผานิต คงอ่ำ	49	2	60
8	นายวิรัช วรรณวรางค์	4	3	39
9	นายวีระ ตูลาธรรมกิจ	11	0	1
10	น.ส.กมลวรรณ เปรมประไพพร	2	3	84
11	นางยุพา หนูแดง	2	3	35
12	นางพิมพ์แข เขียนขว้า	0	3	13
13	น.ส.ศรีวรรณ เชนหัตถการกิจ	0	3	12

14	น.ส.วรลักษณ์	กัลยาวงศา	2	0	96
15	นางสุกานดา	ชนพาณิชกุล	0	3	82
16	นางจิราพร	กาญจนรักษ์	1	3	41
17	น.ส.น้อย	มุงเมือง	1	0	0
18	นายสมศักดิ์	ศรีรัตน	0	0	70
19	นายดโน	โชติภพนิช	0	2	63
20	นายพีรศักดิ์	วิสิฐวงศ์จร	0	2	87
21	นายวิรัตน์	ครุสาดยานนท์	0	3	70
	รวม กลุ่มที่ 3		145	2	48

การใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน (เอกสารสิทธิ์) ในเขตพื้นที่บ้านคอยสะโงะแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ราษฎรในหมู่บ้านคอยสะโงะ รวม 40 ราย จำนวนพื้นที่ 123.0.92 ไร่ ส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกและทำการเกษตร เช่น ปลูกข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง
2. ราษฎรในท้องถิ่น(รอบคอยสะโงะ) รวม 27 ราย จำนวนพื้นที่ 271.2.15 ไร่ ส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ในการทำนา ทำสวนผลไม้ สวนส้มเขียวหวาน และไม้ไผ่
3. ราษฎรในต่างถิ่น(นายทุน) รวม 21 ราย จำนวนพื้นที่ 145.2.48 ไร่ ส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ในการปลูกยางพารา น้ำมันปาล์ม ไม้หอมทำรูป และไม้สัก

7. ผลการทำงาน

หลังจากประชุมชี้แจงโครงการวิจัยแล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้รับทราบและเข้าใจวิธีการทำงานบ้าง แต่ก็ยังมีชาวบ้านบางกลุ่มไม่เข้าใจโครงการวิจัยและวิธีการทำงาน แต่ก็พยายามใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจและได้อธิบายถึงการหาข้อมูลพิกัดจากดาวเทียม มีขั้นตอนการจับพิกัดแปลงพื้นที่แปลงที่ติดต่อกันให้เจ้าของแปลงต้องไปกำหนดแนวเขตด้วยกัน 1 แปลงอาจจะมีแนวเขตติดต่อกันหลายแปลง ก็ต้องมากำหนดแนวเขตด้วยกันทุกแปลง ไม่เช่นนั้นตกลงแนวเขตไม่ได้แล้ว ยังเกิดปัญหาตามมาด้วย ส่วนที่ตกลงไม่ได้ก็ไม่ได้วัดพื้นที่ โดยสามารถแยกราชเลียดได้ดังนี้

1. ตกลงและจับพิกัดแปลงแล้วได้	จำนวน	69	ครัวเรือน
2. มีปัญหาคงกันไม่ได้	จำนวน	4	ครัวเรือน
3. ไม่ต้องการจับพิกัดแปลง	จำนวน	12	ครัวเรือน
4. ไม่มีที่ดินทำกิน	จำนวน	123	ครัวเรือน

หมายเหตุ : จากชาวบ้านคอยสะโงะทั้งหมด 208 ครัวเรือน

8. คำถามชาวบ้าน/ปัญหา

1. จับพิกัดแล้วจะได้สิทธิ์อะไร เรื่องนี้ได้ชี้แจงชาวบ้านตั้งแต่ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยแล้วว่าโครงการวิจัย ไม่ใช่ว่าให้สิทธิ์อย่างอื่นนอกจากความชัดเจนของแนวเขตพื้นที่
2. ชาวบ้านบางส่วนไม่กล้าไปวัดแนวเขตกับป่าไม้ เพราะกลัวเสียสิทธิ์ในการทำมาหากิน และทุกวันนี้ ชาวบ้านใช้ความคุ้มครองในการทำมาหากิน และไม่สามารถทำอะไรที่เป็นการถาวรในที่นั้นได้

บทที่ 4

อภิปรายผลการศึกษา

จากการดำเนินงานโครงการวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านคอยสะโง๊ะ เริ่มดำเนินโครงการฯ มาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2550 ทีมวิจัยขอรายงานผลจากการวิจัยโดยอภิปรายตามหัวข้อต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพ พัฒนาการ และผลกระทบจากการใช้ที่ดินของพื้นที่บ้านคอยสะโง๊ะ

1.1 สถานภาพ พัฒนาการ การใช้ที่ดินของพื้นที่บ้านคอยสะโง๊ะ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเขตร้อนอันเป็นแหล่งที่อุดมไปด้วยทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นแหล่งผลิตอาหารและยาที่สำคัญของโลก สำหรับคอยสะโง๊ะ เมื่อก่อน พ.ศ. 2500 มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนที่ดำรงชีพอยู่ในพื้นที่ มีการสั่งสมภูมิความรู้และแบบแผนวิถีการดำเนินชีวิตที่หลากหลายอันเป็นผลจากการสัมผัส สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและเอื้อหนุนเกื้อกูลกันระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม ดังที่ปรากฏให้เห็นในวิถีชีวิตของชนเผ่าดั้งเดิมกลุ่มต่างๆ อาศัยอยู่ในที่เหมาะสม ในการตั้งถิ่นฐาน สะท้อนผ่านวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อที่สอดคล้องและการดำรงอยู่ของหมู่วมวลมนุษย์

บ้านคอยสะโง๊ะ ตั้งแต่อพยพเข้ามาประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2455 การถือครองที่ดินจะต้องมีการคัดเลือกพื้นที่ที่จะใช้ในการเกษตรก่อนที่จะทำการบุกเบิกที่ดิน ภายหลังจากที่จับจองและบุกเบิกที่ดินเรียบร้อยแล้ว จึงถือได้ว่าเป็นที่ดินที่ถือครอง หรือถือเป็นกรรมสิทธิ์ในการทำมาหากินได้ ขนาดพื้นที่ของที่ดินแต่ละแปลงที่จับจองก็แล้วแต่กำลังแรงงานของแต่ละครัวเรือน ครัวเรือนไหนมีแรงงานน้อยก็ขนาด 3 - 5 ไร่ ครัวเรือนขนาดใหญ่มีแรงงานมากก็ประมาณ 5 - 8 ไร่ ในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูกของปีนั้นๆ สำหรับการถือครองที่ดิน ชุมชนไม่มีสิทธิในการถือครองที่ดินโดยถูกต้องตามกฎหมาย บุคคลใดก็ตามไม่สามารถจับจองและครอบครองพื้นที่ไว้เป็นจำนวนมากได้ หรือหลายแปลงภายในปีเดียวกัน แต่สามารถจับจองได้ตามกำลังแรงงานของครอบครัวเท่านั้น และในการจับจองที่ดินในแต่ละปี ต้องละเว้นพื้นที่ป่าต้นน้ำ โป่งน้ำ ลำห้วย และแหล่งน้ำซึมซับ ในการจับจองพื้นที่ทำการเกษตรของชนเผ่าอาข่า ในแต่ละครัวเรือนต้องเตรียมพื้นที่ทำการเกษตรอย่างน้อยปีละแปลง ด้วยเหตุผลว่าการทำการเพาะปลูกของชาวอาข่า นั้น นิยมปลูกปีละ 1 แปลง และเน้นการเพาะปลูกข้าวเป็นหลัก ส่วนพืชอื่นๆ ที่ใช้ปลูกเสริม คือ ปลูกข้าวโพด ข้าวฟ่าง และพืชผักสวนครัวต่างๆ ปลูกแบบผสมผสาน ในปีถัดไปปลูกแปลงที่ 2 และ 3 เมื่อปลูกครบ 3 แปลงแล้ว ปีที่ 4

เวียนไปปลูกแปลงที่ 1 ใหม่อีก เพื่อเป็นการพักหน้าดิน และฟื้นฟูสภาพพื้นที่ ปรับสภาพแวดล้อมให้กลับคืนตามธรรมชาติไม่ใช่เป็นการทำไร่เลื่อนลอย

จากการสำรวจพื้นที่ทำการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรบ้านคอยสะโงะอย่างคร่าวๆ พบว่าตามสภาพพื้นที่ต่างระดับ เช่น พื้นที่สูง ที่ดอน และที่ราบลุ่ม สามารถจัดแบ่งสภาพที่ดินออกเป็น 3 ประเภท ประเภทที่หนึ่งเป็นดินแดงปนทรายหรือดินลูกรัง บางจุดหน้าดินแข็งบางจุดดินเหนียว และบางจุดดินร่วนซุยปนหินทราย บริเวณพื้นที่สูง ประเภทที่สองเป็นที่ดอน ส่วนใหญ่เป็นดินดำ มีความร่วนซุยมาก ปนดินทรายเล็กน้อย และประเภทที่สามเป็นดินเหนียวดำปนหินปูนและหินทราย พบมากในเขตพื้นที่ราบลุ่ม ที่ทำนาในปัจจุบันชาวบ้านคอยสะโงะเริ่มต้นใช้ที่ดินในการทำนา เมื่อปี พ.ศ. 2514 ภายหลังจากที่ได้รับการจัดสรรที่นาให้แก่ราษฎร โดยหน่วยงานที่เข้ามาประจำอยู่ในหมู่บ้านในครั้งนั้นร่วมกับเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ คือ นายอังกอร์ ท้วประโคน เป็นเจ้าหน้าที่ในสมัยนั้น ประชาชนที่ได้รับการจัดสรรที่นาในครั้งนั้น มีจำนวนประมาณ 40 คน การเพาะปลูกในระยะแรก จะนิยมปลูก ข้าว ถั่วแดง และถั่วลิสงเตา เป็นต้น แต่ก็ยังไม่แพร่หลายมากนัก

หลังจากปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา สภาพที่ดินถูกบุกรุกมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะพื้นที่ดอน รุกคามขึ้นไปบนพื้นที่สูง เพื่อใช้พื้นที่ทำการเกษตรที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเพื่ออุปโภคบริโภคมาเป็นเพื่อการค้า โดยเฉพาะข้าวโพดกับมัน ลำปะหลังเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่เข้ามาหมู่บ้านคอยสะโงะเป็นครั้งแรก ชาวบ้านจับจองที่ดินมากขึ้นเพื่อเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อการจำหน่ายผลผลิตในปริมาณที่มากขึ้น และเกิดการจับจองที่ดินเกินกำลังที่จะทำประโยชน์ได้ พื้นที่ที่ชาวบ้านจับจองส่วนมากจะเป็นพื้นที่ซึ่งเป็นบริเวณเขตป่าชุมชน ป่าต้นน้ำลำธารของชุมชนด้วย อนึ่งการจับจองที่ดินชาวบ้านต้องจับจองจำนวนพื้นที่มากมายเพื่อขายที่ดินในอนาคตด้วย

สำหรับในการจับจองที่ดินเพื่อขายแล้วแต่กำลังและความสามารถของแต่ละบุคคลไม่จำกัดพื้นที่ ขอบเขตที่ดินจึงเกิดการแย่งชิงที่ดิน เกิดข้อพิพาททั้งภายในและภายนอกชุมชน ด้วยการซื้อขายที่ดินในช่วงเวลานั้นมีการซื้อขายบ้าง เป็นนายทุนรายย่อยจากภายนอก ในระยะหลังๆ การขายที่ดินเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เริ่มจากการขายที่นาบ้างให้กับกลุ่มบ้านสรวก จากการสนทนาในกลุ่มของผู้อาวุโสพอสรุปได้ว่าในช่วงประมาณปี พ.ศ.2532 เป็นปีที่ขายที่ดินมากที่สุด รวมทั้งที่นา ที่ไร่ ที่สวน ไม่เว้นแม้แต่ที่ดินเขตป่าต้นน้ำลำธาร เขตป่าสงวน และขายที่ดินได้ราคาดีด้วย ในยุคนั้นอยู่ในยุคของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี สำหรับนายทุนซื้อที่ดินส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มภายนอก เช่น พ่อกำนันแก้ว นักการเมืองในสมัยนั้น นักการเมืองในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียง พ่อเลี้ยงสม อ.สุริยา นายวิรุณ นายสุธี นายนิรันดร์ เจ๊ฮั่ว เจ๊พา เจ๊มน เจ๊พัชรบ้านฝั้น และอื่นๆ ที่ไม่ทราบชื่ออีก พื้นที่ป่าส่วนใหญ่จึงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของนายทุนพื้นที่ทำการเกษตรลดลงและมีอย่าง

จำกัด ชุมชนบางส่วนจึงตกอยู่ในสภาพที่ต้องบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร จึงส่งผลให้เกิดการเสื่อมโทรมของป่าธรรมชาติ ป่าต้นน้ำลำธาร พื้นที่ทำการเลี้ยงสัตว์ลดน้อยถอยลงบางครอบครัวไม่มีที่ดินทำการเกษตร ไม่มีที่ดินที่อยู่อาศัย ต้องขอซื้อแบ่งจากชาวบ้านด้วยกันหรือขอซื้อแบ่งจากนายทุน ซึ่งไม่คุ้มค่าถ้าเทียบกับราคาขาย ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องอาศัยการเช่าที่ดินจากนายทุน แต่ก็ไม่คุ้มกับการลงทุนทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว การเช่าที่ดินในปัจจุบันเฉพาะพื้นที่นา ได้ดีราคาเช่าเป็นข้าวเปลือก 5 - 8 ถึงต่อที่นา 1 ไร่ ในอดีตการเช่าพื้นที่นาคิดเป็นข้าวเปลือก 2 - 3 ถึงต่อ 1 ไร่เท่านั้น ดังนั้นนอกจากการทำนาแล้วชุมชนยังต้องการมีอาชีพเสริมอื่นๆ อีกด้วย ในอดีตจากการที่เคยมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยกันระหว่างมนุษย์ด้วยกันหรือมนุษย์กับธรรมชาติ กลับกลายเป็นวิถีชีวิตที่ต้องอาศัยพึ่งพาตนเอง สถานะครอบครัวในปัจจุบันตกอยู่ในสภาพที่ต้องหาเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้างเป็นทางออก

ฉะนั้น ปัญหาที่ชุมชนบ้านดอยสะเกี้อยู่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบันคือการถือครองที่ดินของคนในชุมชนลดลงถือมีการเปลี่ยนมือจากคนในชุมชนไปเป็นของนายทุน จึงเกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เช่น ขอบเขตที่ดินไม่ชัดเจนและทับซ้อนกันมาก

1.2 ผลกระทบจากการใช้ที่ดินของพื้นที่บ้านดอยสะเกี้อยู่

หมู่บ้านดอยสะเกี้อยู่ที่ผ่านมามีการใช้ประโยชน์จากที่ดินมากจึงมีผลกระทบหลายด้าน โดยแบ่งออกเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

1. การใช้ที่ดินมากมีผลกระทบต่อทรัพยากรน้ำ

ในอดีตที่ผ่านมาพื้นที่บ้านดอยสะเกี้อยู่ ส่วนใหญ่เป็นลักษณะภูเขาใหญ่ สลับไปด้วยเนินเขาและที่ราบลุ่มเล็กๆ เป็นป่าผืนใหญ่ที่เขียวตลอดปี เป็นภูเขาที่ใหญ่ที่สุดของตำบลศรีดอนมูล อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแหล่งน้ำซึมซับ มีแหล่งต้นน้ำลำธารล้อมรอบภูเขา ประกอบด้วยลำห้วยไม่ต่ำกว่า 24 ลำห้วย คือห้วยญะเค ห้วยม่วง ห้วยจิวเต่า ห้วยเก่าเดิม ห้วยบ่อน้ำพัด ห้วยมะหลอด ห้วยหก ห้วยทาก ห้วยมะไฟ ห้วยทองหลวง(ห้วยเหล่าเถื่อน) ห้วยถาฮี ห้วยลึก ห้วยป่าเมียง ห้วยข้าวหลาม ห้วยผาลาด(ห้วยปู่) ห้วยเกียง ห้วยเคือ ห้วยคาวทอง ห้วยผักหละ ห้วยเกษตร ห้วยบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ห้วยป่าเตี้ย ห้วยพญานาค และห้วยป่าขม ลักษณะของลำห้วยเป็นห้วยเล็กๆ มีแหล่งกำเนิดต้นน้ำที่ดอยสะเกี้อยู่บนไหลผ่านพื้นที่ทำการเกษตรจากดอย มีแอ่งและหนองน้ำ 4 แห่ง ซึ่งเป็นแหล่งเล่นน้ำของช้าง แหล่งน้ำบ่อซึม (บางแห่งใช้ขุดบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์) 6 แห่ง แหล่งน้ำทุกแห่งมีน้ำไหลอุดมสมบูรณ์ตลอดเวลา ตั้งแต่สมัยก่อน พ.ศ. 2500 อาขานิยมใช้น้ำจากแหล่งน้ำซึมซับ โดยการขุดบ่อน้ำที่เรียกว่า “บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์” เพื่อใช้น้ำในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในรอบปี และใช้ในการอุปโภคบริโภคประจำวันเป็นส่วนใหญ่ สำหรับน้ำจากลำห้วยไม่ค่อยได้ใช้ประโยชน์เท่าใดนัก เนื่องจากการ

เพาะปลูกต่างๆปลูกเพื่อการยังชีพเท่านั้น และนิยมปลูกในช่วงฤดูฝน นอกจากเกษตรกรต้องการปลูกพืชผักสวนครัวในฤดูแล้ง

จากการที่ชุมชนได้เปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตเพื่อขาย ภายหลังปี พ.ศ. 2500 เกษตรกรเริ่มใช้ประโยชน์น้ำจากลำห้วย ด้วยสาเหตุเกิดจากการขยายพื้นที่ทำการเกษตรและใช้พื้นที่มาก ในขณะเดียวกันกลุ่มเกษตรกรเกิดการตื่นตัวและเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ เกิดการจับจองและแย่งชิงแหล่งน้ำ

ในปี พ.ศ. 2514 - 2515 เกษตรกรได้รับการจัดสรรที่นาประมาณ 30 - 40 ราย จึงได้ขยายการใช้พื้นที่จากลำห้วย หนอง คลอง บึง อีก และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในปัจจุบันลำห้วยที่มีน้ำไหลตลอดฤดูกาลคือ ห้วยจิ้งเฒ่า ห้วยทาก ห้วยผาลาด ห้วยเกียง ห้วยผักหละ ห้วยป่าเตี้ย ห้วยพญานาค และห้วยป่าขม แต่มีปริมาณน้ำที่ไหลน้อยมาก ปัญหาการขาดแคลนน้ำจึงเริ่มต้น และหนักขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2530 เกษตรกรได้จับจองและบุกเบิกพื้นที่ในเขตต้นน้ำลำธารเพื่อปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง ลิ้นจี่ ส้มโอ และมะนาว ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติปริมาณลดจำนวนลง ขาดความสมดุลทางธรรมชาติ ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำ และประมาณปี พ.ศ. 2542 กลุ่มเกษตรกรไม่ต่ำกว่า 20 รายได้บุกเบิกพื้นที่เพิ่มขึ้นอีก คือการปลูกไม้ผลสวนส้มเขียวหวาน เป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้แก่กลุ่มเกษตรกรได้ดีที่สุดในยุคปัจจุบัน แต่เป็นพืชเศรษฐกิจที่อันตรายที่สุดในยุคปัจจุบันเช่นกันด้วยเหตุหลักสำคัญ 3 ประการคือ 1.การบุกเบิกที่ดินอย่างกว้างขวาง รวมพื้นที่ต้นน้ำด้วย 2.ต้องใช้น้ำอย่างมหาศาล จากลำห้วย คลอง หนอง บึง ใช้น้ำจากการขุดบ่อน้ำขนาดใหญ่ ลงทุนด้วยการจ้างแม่โคโร แต่ก็ยังไม่เพียงพอ มีการเจาะน้ำบาดาลอีกหลายแห่งเพื่อใช้รดสวนส้มเขียวหวาน 3.การใช้สารเคมีในการทำสวนส้มเขียวหวานในรอบ 1 ปี ต้องใช้ยาฆ่าแมลง สารเคมีไม่ต่ำกว่า 20 ชนิด และใช้สารบ่อยครั้งในปริมาณที่มาก คือพ่นยาฆ่าแมลงแบบอาบตั้งลำต้น

กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกส้มเขียวหวานส่วนมากเป็นกลุ่มเกษตรกรจากชุมชนภายนอก เกษตรกรภายในชุมชนจริงๆ มีเพียง 4 รายเท่านั้น ในฐานะที่เป็นประชาชนคนหนึ่งได้มองเห็นการเสื่อมสภาพของธรรมชาติ ที่มีผลต่อการดำรงชีวิตอย่างถาวร ได้พยายามต่อสู้แก้ไขกับปัญหาเหล่านี้มาหลายปีแล้ว ประชาชนส่วนใหญ่ยังมองไม่เห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น มวลชนจึงไม่เกิดพลังในการแก้ไขปัญหา การแก้ไขปัญหาโดยลำพังจึงไม่เกิดผลสำเร็จตามที่ต้องการ ปัญหาน้ำขาดแคลนเป็นปัญหาที่ซ้ำซากมาหลายปีแล้ว น้ำไม่เพียงพอกับการอุปโภคบริโภค จึงเกิดข้อพิพาทหลายครั้ง และปี พ.ศ. 2548 เป็นปีที่ขาดแคลนน้ำมากที่สุดเท่าที่เคยประสบมา เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรเข้าพื้นที่ของนายทุนขยายพื้นที่ปลูกสวนส้มเขียวหวานมากที่สุด น้ำขาดแคลนตั้งแต่ปลายเดือนมกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2548 ปัจจุบันอยู่ในระหว่างการขุดเจาะน้ำบาดาล โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล ประมาณ 2,500,000 บาท

ในปี พ.ศ. 2549 - 2550 กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกส้มเขียวหวานเริ่มลดจำนวนลง และทยอยกันละทิ้งสวนส้ม เนื่องจากต้นทุนผลิตที่สูงขึ้นไปเรื่อยๆ กลุ่มเกษตรกรจึงหันมาปลูกข้าวโพดและมันสำปะหลังบ้าง และขายได้ราคาดีด้วยในปลายปี พ.ศ. 2550 พอมาปี พ.ศ.2551 กลุ่มเกษตรกรต้องการปลูกข้าวโพดกับมันสำปะหลังมาก จะสังเกตเห็นได้จากการบุกเบิกพื้นที่เพิ่มขึ้นจากเดิมทั้งพื้นที่ในชุมชนดอยสะเกี้อย่างและบริเวณใกล้เคียง โดยเช่าพื้นที่ของนายทุนเป็นส่วนใหญ่

2. การใช้ที่ดินมากมีผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้

จากการที่ได้พูดคุยกับกลุ่มผู้อาวุโสหมู่บ้านเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้วว่าในสมัยก่อนป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ ตั้งแต่ย้ายมาอยู่ที่ดอยสะเกี้อย่าง เมื่อปี พ.ศ. 2455 ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ธรรมชาติ ไม้ยืนต้น ไม้ผลมีผลไม้อาหลายชนิด เช่น ต้นไทรป่า ไม้โจก ไม้จุ่มปี ต้นซ้อ กระทอน มะม่วง มะกอแลน และมะไฟป่า ฯลฯ ถ้านับชื่อรวมชนิดของต้นไม้พรรณพืชต่างๆ ไม่น่ากว่า 120 ชนิด เป็นไม้ป่ายาสมุนไพรต่างๆ ไม่น่ากว่า 400 ชนิด ส่วนไม้ดอกและกล้วยไม้ป่าประมาณ 30 ชนิด บริเวณที่ป่าไม้ธรรมชาติขึ้นหนาแน่นบริเวณพื้นที่สูงคือรอบๆดอยสะเกี้อย่างบนทั้งลูก ส่วนพื้นที่อื่นๆ ต้นไม้จะขึ้นแซมเล็กน้อย นอกจากนี้ยังมีป่าประเภทอื่นอีกคือป่าไม้สักตามธรรมชาติที่ขึ้นเองประมาณ 100 ไร่ บริเวณทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของดอยสะเกี้อย่าง เขตติดต่อกับพื้นที่พอกำนันแก้ว ป่าไม้อย่างจะขึ้นที่บริเวณโรงเรียนและโครงการหลวง ป่าไม้ไผ่ เช่น ไผ่ซาง ไผ่ไร่ ไผ่บง และไผ่เหี้ย แซมด้วยป่าเตา ดอกก้าง จะขึ้นทางทิศตะวันออกและทางทิศเหนือ ส่วนป่ากล้วยจะขึ้นตามลำห้วยต่างๆ เป็นกล้วยป่าหลากหลายชนิดช่วยในการดูดซับน้ำได้ดีมากส่วนพื้นที่ราบลุ่มจะเป็นป่าแหม ป่าอ้อ ป่าเตย ป่าหวาย และพืชที่ขึ้นในหนองน้ำต่างๆ เช่น ใบบอน ผักพื้นบ้านต่างๆ

ในปี พ.ศ. 2455 พื้นที่ทำการเกษตรไม่สามารถทำในเขตป่าไม้ได้ เนื่องจากป่าไม้ขึ้นอย่างหนาแน่น บุกเบิกพื้นที่ลำบาก ต้องหาพื้นที่ป่าประเภทไม้ไผ่ ไม้ซาง ไม้ไผ่ไร่ ต้องลงจากดอยมาทำไร่บริเวณพื้นที่โครงการหลวง พื้นที่บ้านกลางและเขตพื้นที่บ้านใต้ในปัจจุบัน สำหรับการใช้อย่างประโยชน์จากป่าไม้ชาวบ้านจะใช้ในการสร้างอาคารที่พักอาศัย ใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในรอบปี เป็นแหล่งยาสมุนไพรนำมาใช้รักษาโรคต่างๆ ของชุมชน ใช้เป็นแหล่งอาหารจากป่า และใช้เป็นเชื้อเพลิงการหุงต้ม นอกจากคนภายในชุมชนใช้ประโยชน์จากป่าแล้วยังมีกลุ่มบุคคลภายนอก เช่น บ้านเวียงแก้ว บ้านจิวเฒ่า บ้านหนองปลาสะเค็ด บ้านศรีดอนมูล บ้านด้าย และบ้านแม่คำใต้ มาใช้ประโยชน์จากป่าไม้ในเขตบ้านดอยสะเกี้อย่างด้วย ประเภทที่มาใช้ประโยชน์ คือ ต้นไม้ทำเสาบ้าน และใช้เลื่อยไม้ เริ่มต้นเรื่อยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา และมากขึ้นในปีพ.ศ.

3. การใช้ที่ดินมากมีผลกระทบต่อที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า

ในอดีตตั้งแต่มาปักหลักถิ่นฐานที่ดอยสะเกี๊ยะ ลักษณะพื้นที่เป็นป่าผืนใหญ่มีสีเขียวตลอดปี มีพันธุ์ไม้ป่าหนาแน่นพรรณหลากหลายชนิด มีแหล่งน้ำ และพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์สัตว์ป่าทั้งสัตว์เล็กสัตว์ใหญ่ รวมทั้งสัตว์ชนิดต่างๆ ได้อาศัยในป่าซึ่งกันและกัน ในช่วงที่ย้ายมาจากประเทศพม่ามาอยู่ที่ดอยสะเกี๊ยะ เมื่อปี พ.ศ.2455 ก็เพราะว่าที่ดอยสะเกี๊ยะมีสภาพพื้นที่เป็นป่าอุดมสมบูรณ์เป็นป่าดงดิบชื้นและกว้างใหญ่บางครั้งก็เกิดหลงป่าบ้าง สัตว์ที่พบในเขตพื้นที่ดอยสะเกี๊ยะ มีสัตว์ป่าหลายประเภท ทั้งนกและไก่ป่าด้วยไม่น้อยกว่า 50-60 ชนิด ในอดีตเคยมีนกเหยี่ยวมากไ้ในบ้านกินด้วย ประเภทปลา เช่น ปลาดุกตัวใหญ่มากชอบอยู่ในหนองน้ำลึกปลากั้ง ปลาไหล ปลาช่อน ปลาชิว ปลาสวาย รวมทั้งสัตว์น้ำ เช่น เต่ามี 30 ชนิด ประเภทสัตว์ป่ารวมสัตว์ทั้งสัตว์ 4 ขา ด้วย เช่น แลง ลิ่น อีเห็น กระรอก เก้ง กวาง หมูป่า ลิง หมาป่า และเสือ สัตว์ชนิดต่างๆรวมประมาณ 45 ชนิด รวมทั้งชนิดแมลงต่างๆมีหลายหลายชนิด เช่น กองทัพมดกระบาดมากเป็นศัตรูร้ายแรงที่ทำลายเมล็ดพันธุ์พืชที่ปลูกในไร่ สำหรับเสือได้พบบ้างเป็นบางครั้ง ด้วยเหตุนี้ในการไปหาของป่าหรือไปกำจัดวัชพืชต่างๆ ไม่กล้าไปคนเดียว อย่างน้อยต้องไปด้วยกัน 2 คนขึ้นไป

ก่อนปี พ.ศ. 2500 การล่าสัตว์ป่าต้องใช้คนไม่น้อยกว่า 10 – 20 คน ต้องแบ่งกลุ่ม 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งไล่ล่าสัตว์ กลุ่มสองดั้กซุ่มยิง การล่าสัตว์ป่าวิธีนี้เป็นวิธีล่าสัตว์ใหญ่ เช่น หมูป่า เก้ง กวาง ฟาน แลง ลิ่น และอีเห็น ซึ่งสัตว์ป่าในสมัยก่อนมีความอุดมสมบูรณ์ จึงล่าสัตว์ได้จำนวนมากและหลายชนิด ในการล่าสัตว์เพื่อใช้บริโภคในชุมชนเท่านั้น แต่ภายหลังจาก ปี พ.ศ. 2510 สัตว์ป่าทั้งหลายลดจำนวนลง เนื่องจากมนุษย์ได้ทำลายที่อยู่อาศัย และแหล่งอาหารของสัตว์ป่าอย่างรวดเร็ว จนถึงปัจจุบันนี้แทบจะไม่ได้เห็น“อีเห็น”อีกเลย

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านดอยสะเกี๊ยะ

การจัดการที่ดินในอดีตที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2455 หมู่บ้านดอยสะเกี๊ยะมีการจัดการที่ดินแบบดั้งเดิม กล่าวคือพื้นที่ที่ใช้ในการทำเกษตรจะต้องมีการคัดเลือกและทำการบุกเบิกที่ดินก่อน และจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นหลายส่วน เพื่อปลูกพืชไร่หลายชนิด เช่น ข้าว ข้าวฟ่าง พักแพ้ง พักเขียว พักทอง และปลูกพืชผักสวนครัว ปลูกพืชแบบผสมผสานในแปลงเดียวกัน นอกจากนี้ใช้พื้นที่ทำการเกษตรแล้ว ที่ดินยังใช้ประโยชน์ในส่วนอื่นๆ อีกด้วย เช่น ใช้พื้นที่ในการทำสวนหยั้าคา ซึ่งเป็นหยั้าคาที่มีความสำคัญมาก ในอดีตจะใช้หยั้าคาในการมุงหลังคาเรือนเป็นหลัก นอกจากนี้พื้นที่อื่นๆ จะเป็นป่าต้นน้ำและป่าพิธีกรรมต่างๆ

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมาสภาพที่ดินค่อยๆ ถูกบุกรุก และรุ้กพื้นที่มากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะพื้นที่ดอนรูกลามขึ้นไปบนพื้นที่สูง เพื่อใช้พื้นที่ทำการเกษตรที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

สาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตเพื่ออุปโภคบริโภคมาเป็นเพื่อการค้า จึงส่งผลให้การจัดการที่ดินในรูปแบบดั้งเดิมลดลง ผู้อาวุโส ผู้นำในชุมชน ในสมัยนั้นถูกเปลี่ยนให้ไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โครงสร้างของชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงไปด้วย และเกินกำลังที่จะฟื้นฟูการจัดการที่ดินแบบดั้งเดิมได้ ถ้าหากไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.1 รูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านคอยสะโง๊ะ

จากการจัดเวทีชาวบ้านสามารถสรุปผลถึงรูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านคอยสะโง๊ะ ดังนี้

1. กำหนดทำแนวแบ่งเขตพื้นที่ร่วมกัน โดยได้นำคู่มือของแต่ละแปลงเข้ามาร่วมปฏิบัติ และจับพิกัดแปลงกับโครงการศึกษาวิจัยฯ ในครั้งนี้ และได้ทำเครื่องหมาย สัญลักษณ์ และแนวเขตร่วมกันด้วย เพื่อร่วมกันแก้ไขกรณีพิพาทขอบเขตที่ดินทับซ้อนกัน

2. จัดการที่ดินแบบใหม่ โดยการจับพิกัดดาวเทียม GPS แปลงผลข้อมูลพิกัดดาวเทียมลงแผนที่ มาตราส่วน SCALE 1:50000 Kilometers เพื่อความชัดเจนของพื้นที่แต่ละแปลงขอบเขต จำนวนไร่ และระดับความสูงจากเหนือระดับน้ำทะเล และเพื่อป้องกันเขตพื้นที่ป่าแต่ละประเภท เช่น ป่าต้นน้ำ ป่าสาธารณะ ป่าศาสนสถาน ป่าสมุนไพร และป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ

2.2 แนวทางในการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของบ้านคอยสะโง๊ะ ในอนาคต

1. ผลักดันให้เกิดโฉนดชุมชน เพื่อเป็นประโยชน์โดยรวมของชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่ป่าชุมชน ป่าต้นน้ำ และพื้นที่ป่าสาธารณะต่างๆ
2. ใช้แผนที่ข้อมูล GIS หรือข้อมูลพิกัดดาวเทียม ใช้ในการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่ลูกหลานในอนาคต
3. พยายามฟื้นฟูการจัดการที่ดินแบบจารีตและความเชื่อเดิม แต่ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และต้องเข้มแข็ง

ตอนที่ 3 สรุปบทเรียนโครงการวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของหมู่บ้านคอยสะโง๊ะ

โครงการวิจัยเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชนในหลายพื้นที่ยังไม่คุ้นเคยเท่าใดนัก โดยเฉพาะหมู่บ้านคอยสะโง๊ะ ดังนั้นกระบวนการการสร้างความรู้ความเข้าใจเป็นไปอย่างช้าๆ ทีมวิจัยพยายามทำความเข้าใจโดยใช้เวที เพื่อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกระบวนการวิจัย ให้เกิดการเสวนา และถกเถียงกันในที่ประชุม ทุกคนมีส่วนร่วมช่วยกันแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน จากการที่ได้ดำเนิน

โครงการวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของหมู่บ้านคอยสะโง๊ะ ทีมวิจัยได้สรุปบทเรียนที่ผ่านมามาออกเป็นข้อๆ ดังนี้

1. ชาวบ้านบางกลุ่มไม่เห็นด้วยและไม่จำเป็นต้องทำโครงการวิจัยใดๆ ที่ชาวบ้านอาศัยอยู่เขตพื้นที่ที่ยังคลุมเครือ และอาจจะส่งผลให้ที่ดินของชาวบ้านเสียผลประโยชน์ ถ้าที่ดินแต่ละแปลงชัดเจนขึ้นมาและอยู่ในเขตป่าชุมชน ป่าสาธารณะ และเขตสวนป่า ก็กลัวถูกกันออกจากพื้นที่ และถ้าพื้นที่ของตนเองอยู่ในเขตสวนป่า ให้โครงการวิจัยไปขอที่ดินคืนจากเขตสวนป่าด้วย แต่กับชาวบ้านอีกกลุ่มมีความรู้สึกเฉยๆ ต่อโครงการฯ เนื่องจากชาวบ้านไม่มีที่ดินทำการเกษตร ขายที่ดินให้กับนายทุนแล้ว หรือที่ดินมีโฉนดชาวบ้านบางกลุ่ม จึงมองโครงการวิจัยในทางลบ

2. การสำรวจจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานและวิถีชีวิตของบ้านคอยสะโง๊ะ โดยใช้แบบฟอร์มสอบถาม ชาวบ้านให้ข้อมูลไม่ค่อยตรงตามความเป็นจริงเท่าใดนัก ทำให้ข้อมูลที่ได้มาอย่างขาดความสมบูรณ์

3. ทุกๆ 4 โชนมีปัญหาที่ดินทับซ้อนกันมาก ทำให้ล่าช้าในการปฏิบัติงาน ต้องแก้ไขปัญหาระหว่างคู่กรณีก่อนจึงจะจับพิถัดได้

4. ในขณะที่ปฏิบัติงานจับพิถัดแปลงอยู่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ระดับพื้นที่ไปไล่จับชาวบ้านที่กำลังทำงานในไร่ ส่งผลให้ชาวบ้านมองโครงการวิจัยในทางลบ กล่าวหาว่าโครงการวิจัย เป็นผู้แจ้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้มาไล่จับชาวบ้าน

5. ความละเอียดของแผนที่ 1:50,000 ภายหลังจากแปรผลพิถัดแปลงลงไปในพื้นที่แล้ว ความละเอียดไม่พอ จึงไม่สามารถทราบจุดพิถัดแปลงที่ชัดเจนได้

6. ขอบเขตของพื้นที่แต่ละแปลงอาจเกิดการคลาดเคลื่อนได้ เนื่องจากไม่ได้ปักหลักหมุดไว้

7. สถานการณ์ที่ดินพื้นที่มีจำกัด ทั้งในส่วนที่ดินจับจองและที่ดินสาธารณะ โดยเฉพาะที่ดินสาธารณะได้ทำข้อตกลงร่วมกันกับพื้นที่ของแต่ละโชนแล้ว แต่ชาวบ้านบางกลุ่มยังลักลอบรุกล้ำพื้นที่ และมีความรู้สึกไม่พอใจเจ้าของยังไม่ดูแลพื้นที่ จากการที่ดินมีน้อยลงชาวบ้านเริ่มใช้ประโยชน์จากที่ดินของตนเองมากขึ้น และนิยมปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวในปริมาณที่มาก ส่งผลให้ชาวบ้านต้องขยายพื้นที่มากขึ้น จนรุกรานเข้ามาในพื้นที่สาธารณะ ชาวบ้านกันเองมีกำลังน้อยที่ป้องกันที่ดินได้ ต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเรื่องที่ดินร่วมกัน มิเช่นนั้นจะเกิดผลกระทบจากการใช้ที่ดินตามมาหลายเรื่อง เป็นผลให้ชาวบ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต แบบของใครของมัน และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การผลิตผลทางการเกษตรที่เสี่ยงภัยหลายด้าน ในที่สุดก็เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตในระยะยาว

ภาคผนวก

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอาข่า

ชาวอาข่า AKHA หรือ “อาข่า” เป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์หนึ่งที่กำเนิดในทวีปเอเชีย โดยอาศัยอยู่ใกล้เขต ทิเบตและเขตนมณฑลยูนนาน ตอนใต้ของประเทศจีน มีภาษาพูดเป็นของตนเอง และถูกจัดอยู่ในกลุ่มภาษาทิเบต-เมียนมาร์ การใช้ภาษาสื่อสารมีความแตกต่างกันไป ตามอายุของวัยเด็กผู้ใหญ่ และภาษาที่ใช้ในพิธีกรรมต่างๆ จะนิยมใช้คำศัพท์ขั้นสูง ส่วนตัวอักษรภาษาอาข่าได้เขียนไว้บนหนังควายและได้สูญหายไปแล้วเมื่อก่อน 2,000 ปีและในช่วงปี พ.ศ. 2512 มีผู้เผยแพร่ศาสนาคริสต์ได้ใช้ตัวอักษรโรมันเขียนเปรียบเทียบเป็นภาษาอาข่าแล้วสอนให้กับผู้นำศาสนาชาวอาข่าในประเทศเมียนมาร์ และได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์นิกายต่างๆ ในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2515 และได้ปรับปรุงใช้ภาษาโรมันดังกล่าวให้ทันสมัยยิ่งขึ้นในเวลาต่อมา

ส่วนตัวอักษรภาษาอาข่าได้เขียนไว้บนหนังควาย และได้สูญหายไปแล้วเมื่อ 2000 ที่แล้ว ซึ่งมีสาเหตุมาจากในยุค จา เตะ มี ข่ง (JADAE MILQAHQ) เกิดภาวะบ้านเมืองวุ่นวายไม่สงบ มีสงครามกันอยู่เนืองๆ ส่งผลให้ชาวอาข่าต้องอพยพโยกย้าย ด้วยลักษณะของชนเผ่าเป็นชนเผ่าที่ต้องการอยู่อย่างสันโดษ จึงไม่เคยตอบโต้ภัยบ้านเมืองเลย ในอดีตนั้นการอพยพจึงกลายเป็นเรื่องธรรมดา และกลุ่มผู้นำอาวุโสอาข่า สันนิษฐานถึงการสูญหายของอักษรอาข่าว่า การสูญเสียนั้นมี 2 ลักษณะ ซึ่งปัจจุบันยังไม่แน่ชัดว่าการสูญหายนั้นเป็นลักษณะแบบใด กล่าวคือ

1. ในระหว่างหลบหนีภัยบ้านเมือง ต้องเดินทางอพยพหาแหล่งสงบแต่ต้องใช้เวลาในการเดินทางเป็นแรมเดือน การอพยพเป็นขบวนใหญ่ คินหนึ่งเกิดขาดเสบียงอาหาร คนที่ถือหนังควายจึงนำหนังควายไปปรุงเป็นอาหารเพื่อให้ทุกคนได้กิน เมื่อกินอิ่มแล้วจึงนึกขึ้นได้ว่าเป็นหนังควายที่สลักอักษรไว้

2. ในหมู่บ้านแห่งหนึ่งเมื่อ 2,000 ปีที่ผ่านมา ผู้นำชนเผ่าหลายหมู่บ้านมาชุมนุมกันในเทศกาลปีใหม่มูลูข่าง ประมาณเดือนธันวาคมของทุกปี และได้พูดถึงหนังควายที่สลักอักษรอาข่าไว้ด้วยว่า การดูแลรักษาซากลำบากต่อการใช้งานจึงหาวิธีกันว่า นำมาดมกินแล้วจำอักษรไว้ในสมองมีดีกว่าหรือ ทุกคนจึงเห็นด้วย ดังนั้นจึงดมหนังควายกินกันจนหมด ตั้งแต่นั้นมาอักษรอาข่าก็ไม่มี การจะเขียนอะไรนั้นต้องจดจำไว้ในสมองอย่างเดียวจนถึงปัจจุบันนี้ หมอผี หมอสวดต่างๆ เช่น สวดศพ ก็สวดได้ 3 วัน 3 คืน โดยไม่มีตำรา

ชาวอาข่าดั้งเดิม มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ต้องถือปฏิบัติและสืบทอดกันมา ตั้งแต่ต้นตระกูลนับถือศาสนาบรรพบุรุษ มีความเชื่อภูตผีตามธรรมชาติ เชื่อในการเกิดแก่เจ็บตาย และมีการสืบทอดเชื้อสายบรรพบุรุษ โดยการนับชื่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว จนถึงปัจจุบันนับได้ไม่ต่ำกว่า 60 ชื่อแล้วการนับชื่อ 1 ชื่อต่อ 1 ชั่วอายุคน สำหรับข้อมูลด้านประชากรชาวอาข่าได้

อาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายกันหลายประเทศ คือประเทศจีน เวียดนาม ลาว เวียดนาม อินเดีย และ ประเทศไทย รวมประชากรทั้งหมดไม่ต่ำกว่า 2.5 ล้านคน ส่วนประชากรในประเทศไทยมีไม่ต่ำกว่า 65,000 คน กระจายอยู่ตามจังหวัดต่างๆ คือจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ ตาก เพชรบูรณ์ น่าน และเชียงราย เป็นจังหวัดที่ชาวอาข่าอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นที่สุด

ด้านการอพยพโยกย้ายของชาวอาข่าเข้าสู่ประเทศต่างๆ ได้เริ่มต้นขึ้นภายหลังจากผู้นำประเทศจีน (เหมา เจ๋อ ตุง) ได้เปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยเฉพาะการปฏิวัติทางด้านวัฒนธรรม เป็นผลให้ชาวอาข่าส่วนใหญ่ต้องอพยพออกจากประเทศจีน เข้าสู่ประเทศเวียดนามทางด้านแคว้นเชียงตุง ประเทศลาว ที่แขวงหลวงน้ำทา ทางด้านทิศเหนือประเทศเวียดนาม สำหรับประเทศไทย เมื่อประมาณ 100 ปีที่แล้วมีอาข่าสองกลุ่มที่อพยพเข้ามา คือ อาข่าจากแคว้นเชียงตุง ประเทศเวียดนาม และอาข่า จากจีนโดยลัดเลาะมาตามสายน้ำโขงได้อพยพเข้ามาอาศัยในเขตชายแดนเวียดนาม-ไทย และเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยกลุ่มหนึ่งบริเวณคอยสะโง๊ะ เขตตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ส่วนที่มีการเรียกชื่อชนเผ่า “อาข่า” นี้ว่า “อีก้อ” ตามตำนานเล่าว่า เมื่อก่อนทำสงครามกันหลายเผ่า ที่ดินแดน แจ แดะ มี ช่อง (JADAE MILQAHQ) ปัจจุบันเป็นบริเวณสิบสองปันนา ในประเทศจีน ภายหลังจากการทำสงครามกันแล้ว จึงเรียกหัวหน้าของแต่ละชนเผ่ามาประชุม จึงประกาศตามทั่วหัวเมืองใหญ่ๆ เข้าร่วมประชุมชนเผ่าละ 3 คน เมื่อมาถึงกำหนดเวลาประชุม ชนเผ่าอาข่าที่เข้าร่วมประชุมไปเพียงคนเดียว ในที่ประชุมจึงถามขึ้นว่า “มีคนเดียวหรือ?” ผู้ที่ถามอาข่าใช้ภาษาจีนถามโดยมีคำภาษาจีน คำว่า “อี” แปลว่า “หนึ่งเดียว” และคำว่า “ก้อ” แปลว่า “คน” มารวมกันเป็น “อีก้อ” ซึ่งแปลว่า “หนึ่งคน” จากนั้นชนเผ่าอื่นๆ จึงมีการเรียก “อีก้อ” แทนชนเผ่าอาข่า ตั้งแต่นั้นมา และออกเสียงเพี้ยนมาเรื่อยๆ จนกลายเป็น “อีก้อ” ซึ่งไม่ใช่คำที่เรียกตัวเองของชนเผ่านี้มาตั้งแต่แรก ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อเรียกว่าชนเผ่า “อีก้อ” มาเป็น “อาข่า” ตามพระราชบัญญัติสัญชาติ เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2543

การนับวัน นับเดือน และการนับปีของชาวอาข่า

ในวิถีชีวิตประจำวันของชาวอาข่า มีการนับวันเพื่อการเลือกฤกษ์ยาม ขามดี ในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในรอบปี หากชุมชนใดล้มการนับวัน ต้องไปสอบถามหมู่บ้านอื่นๆ ซึ่งจะต้องเสียค่าปรับเป็นเงินแถบ 1 รูปี พร้อมกับเหล้า 1 ขวด การนับวันอาข่าจะใช้ชื่อสัตว์ต่างๆ 12 ตัว ในการนับวัน (ราศีสัตว์ 12 ตัว) สัตว์แต่ละตัวต้องมีความหมาย ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ สัตว์บางชนิดเป็นสัตว์ที่อยู่ในตำนานด้วย

การนับวันอาภาจาศีศัตว์ 12 ตัว ประกอบด้วย

1. วัน ย้อ Yawl	หมายถึง วันแะ	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี มะแม
2. วัน มี-โอะ Myovq	หมายถึง วันลิง	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี วอก
3. วัน ยา Za	หมายถึง วันไก่	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี ระกา
4. วัน คื่อ Kuiu	หมายถึง วันสุนัข	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี จอ
5. วัน หละ Zavq	หมายถึง วันสุกร	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี กุน
6. วัน โอะ Ho	หมายถึง วันหนู	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี ชวด
7. วัน โหญ Nyoq	หมายถึง วันกระบือ	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี ฉลู
8. วัน ข่าหล่า Qaq laq	หมายถึง วัน เสือ	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี ขาล
9. วัน ถ่อง ละ Tahq lav	หมายถึง วันลา	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี มะโรง
10. วัน หล่อง Lahq	หมายถึง วันกระต่าย	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี เถาะ
11. วัน แะชะ Shael	หมายถึง วันพญานาค	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี มะเส็ง
12. วัน หม่อง Mahq	หมายถึง วันม้า	เทียบกับปีทางจันทรคติของไทย เป็นปี มะเมีย

การนับเดือนตามฤดูกาล ประกอบด้วย 12 เดือน

1. แถ่ว ลา	Ghaeq la	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนมกราคม
2. จ้อลา	.Jawl la	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนกุมภาพันธ์
3. โบว โหญะ	Boeq zovq	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนมีนาคม
4. ชุ่มลี	Qumq shuivq	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนเมษายน
5. ฉ่าหัง	Tsaq ngawq	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนพฤษภาคม
6. ฎว้อง ลา	Ghahl la	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนมิถุนายน
7. เซ้ ลา	Tsel la	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนกรกฎาคม
8. ฉ่อ ลา	Cawq la	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนสิงหาคม
9. ญอ ลา	Zaw la	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนกันยายน
10. ลี แะชะ	Siq yaev	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนตุลาคม
11. หน่อง แะชะ	Nahq yaev	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนพฤศจิกายน
12. ท้อง ลา	Tahl la	ตรงกับเดือนของไทย	เดือนธันวาคม

(สำหรับการนับปีนั้น นับเหมือนกับการนับวันตามราศีศัตว์ 12 ตัว)

การนับชื่อบรรพบุรุษของชนชาติอาข่า (การสืบทอดวงศ์ตระกูล)

ยกตัวอย่างต้นตระกูลเยอะเหอะ ของนายอาฟี สะโง้

Aq kaq-euq tsuivq

Umqma Umqgahl Ghahlnaevq Naevqzawvq Zawvqzeuv Zeuvtol Tolma mayawl
Yawldaevq Daevqbae Baesuml

Suml mil ol Ol toeq loe Toeq loe dzum Dzum mawq yael Mawq yael cav Cav
tiq siq

Tiq siq lil Lil pawq baev Pawq baev uv Uv nyoq zaq Nyoq zaq tsawl Tsawl mawq oel
Mawq oel dzoeq Dzoeq tahq pahq....(มีหลายตระกูลนับชื่อแยกจากชื่อนี้)

Tahq pahq mahl Mahl hahq tah Hahq tah jeq Jeq le nyawl Nyawl cil lavq Lavq tahl
boeq

Tahl boeq soev Boeq soev laev....(มีหลายตระกูลนับชื่อแยกจากชื่อนี้)

Laev lal tsil Tsil lal nae Nae lal tahl Tahlsawq Sawqma Mazeuv Zeuvcaevq Caevq
byuml Byumljeuq Jeuqtawq Tawq oel Oel ju Jutsaeq Tsaeqpov Piljeu
Jeuq il

Il myaq Myaq joe Joedavq Davqllov Lovmyaq Myaqdzah Ciqdzoeq
Dzoeqbaw

Bawnoe Noejeuq Jeuqtsaq Noesawq Pawhal Ghoetsaeq Tsaeqbah Bahdui
Duizeul Zeulbov....

Bovza	(ชื่อคุณทวด เป็นผู้นำย้ายมาอยู่ดอยสะโง้ะกลุ่มแรก)
Zagahq	(ชื่อคุณปู่ เป็นผู้นำย้ายมาอยู่บ้านกลาง)
Gahq buiq	(ชื่อคุณพ่อ)
Buiq sal	(ชื่อกระผม นายอาฟี สะโง้)

การนับชื่อบรรพบุรุษก็ต่อเมื่อเสียชีวิตแล้ว จะนับชื่อฝ่ายชายทั้งหมด ส่วนฝ่ายหญิงจะนับ
แค่ 3 คนเท่านั้น เป็นชื่อภรรยาของคุณทวด นับย้อนขึ้นไป 3 คน คือ

>คุณทวด Duizeul	ภรรยา ชื่อ Saltumq
>คุณทวด Zeulbov	ภรรยา ชื่อ Bawdeu
>คุณทวด Bovza	ภรรยา ชื่อ Keuqtsuml [Huiq kahl]

ตำนานเล่าขานของชนเผ่าอาข่า

ชนชาติอาข่าเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในด้านความเชื่อ เชื่อกันการเกิดสรรพสิ่งบนพื้นโลก เชื่อในสิ่งที่เกิดขึ้นเหนือธรรมชาติ ถึงแม้ว่าชาวอาข่าไม่มีตัวอักษรบันทึกประวัติศาสตร์ไว้ ชาวอาข่าก็ยังสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สืบทอดกันมา โดยวิธีการต่างๆ เช่น การประกอบพิธีกรรม การละเล่นพื้นบ้าน การเล่านิทานและตำนานต่างๆ หลายชั่วอายุคน มีมานานกว่า 2,700 กว่าปีแล้ว และการเกิดสรรพสิ่งบนพื้นโลกของชาวอาข่า มี 2 ตอนใหญ่ๆ คือ

ตอนที่ 1 การเกิดสรรพสิ่งต่างๆ “บีมกา” byumq ga

สิ่งที่เกิดขึ้นมาเพื่อที่จะมาสร้างสรรค์สิ่ง สิ่งแรกที่เกิดขึ้นมาบนโลกนั้น คือมนุษย์ แต่เป็นมนุษย์ผู้วิเศษ สามารถสร้างสิ่งต่างๆ ได้ ผู้วิเศษนี้ชาวอาข่าเรียกว่า อาเผ่วหมี่แย๊ะ aqpoeq miqyael กำหนดมาตรงกับวันแคะ อาข่าเรียกว่า “วันย้อ” (yawl) สำหรับเดือนและปีเกิดยังไม่ทราบข้อมูลที่แน่นอน เป็นองค์ “เทพเจ้า” ที่ชาวอาข่าเชื่อถือสูงสุด การสร้างสิ่งใดขึ้นมา สิ่งนั้นย่อมมีเจ้าที่เจ้าของ และยังมีเทพอีกหลายองค์ที่ช่วยกันสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ขึ้นมา เช่น

- เทพที่สร้างแผ่นท้องฟ้า มี 8 องค์เทพเจ้า คือ

1. กือแย๊ะ (gui yael) 2. อู่มแซ (umq sae) 3. นย้าแย๊ะ (nya yae) 4. อู่มแย๊ะ (umq yael)
5. อู่มซา (umq sal) 6. อู่มเจ่ว (umq dzoeq) 7. อู่มเจี (umq dzel) 8. อู่มก้อง (umq ghahl)

การกำหนดหรือการสร้างแผ่นท้องฟ้าโดยเทพฯทั้ง 8 องค์นี้ กำหนดขึ้นในวัน หล่อง (Lahq) ตรงกับวันกระต่ายของชาวอาข่าที่ใช้สัตว์ต่างๆ ในการนับวัน เมื่อสร้างท้องฟ้าเสร็จแล้ว ทั้ง 8 องค์เทพเจ้า ได้มอบหมายให้ เทพฯ หล่องดี อ่าซัว อู่ม จ้อง จ้อง โฮ หละป้อ (Lahq dil aq sal umq jahl jahl ho lavq buiq) เป็นผู้ดูแลท้องฟ้า

- เทพที่สร้างแผ่นดิน มี 2 องค์เทพเจ้า

แผ่นดินนี้ถูกสร้างขึ้นโดย 2 องค์เทพเจ้า ในวัน แซ่ (Shael) ตรงกับวัน พญานาค องค์เทพเจ้าที่ 1 เป็นเทพจากแผ่นท้องฟ้า เป็นผู้ชายมีชื่อว่า จาบี (Ja bi) ส่วนองค์เทพเจ้าที่ 2 เป็นเทพจากแผ่นดิน เป็นผู้หญิงมีชื่อว่า อ่าหล่อง ทั้ง 2 เทพฯช่วยกันสร้างแผ่นดินที่กว้างใหญ่มากและเกิดภูเขาต่างๆ ขึ้นมา และมอบหมายให้เทพฯ จาบีจาหล่อง (Ja bi ja lahq) เป็นผู้ดูแลแผ่นดิน หลังจากองค์เทพเจ้าต่างๆ ได้สร้างท้องฟ้าและแผ่นดินเสร็จแล้ว สิ่งต่างๆ ก็เริ่มเกิดขึ้นตามมาด้วย คือ

เกิดพระอาทิตย์	มีผู้ดูแลคือ	บือล้อง (Bui lahl)	เป็นเทพเจ้าองค์หญิง
เกิดพระจันทร์	มีผู้ดูแลคือ	หละล้อง (Lavq lahl)	เป็นเทพเจ้าองค์ชาย
เกิดดวงดาว	มีผู้ดูแลคือ	หล่องดีหล่องแท (Lahq dil lahq tae)	

จากนั้นก็เกิดน้ำ ลม ไฟ สัตว์ พืช ดิน ไม้และธรรมชาติต่างๆ ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เต็มทั่วท้องแผ่นดิน เทพเจ้าจึงสร้างกฎระเบียบจารีตประเพณีขึ้นมา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอยู่ร่วมโลกของหมู่มวลมนุษย ชาวอาข่าเรียกกฎระเบียบนี้ว่า อาข่า ย้อง (Aq kaq zahl)

ตอนที่ 2 เกิดกฎระเบียบจารีตประเพณี “ย้องกา” Zahl ga

ในอดีตชนชาติอาข่าเคยปกครองเมืองใหญ่ที่ประเทศจีน ปกครองด้วยตนเอง แต่ไม่สามารถระบุบริเวณที่ชัดเจนได้ จากการศึกษาจากนักวิชาการหลายกลุ่มคาดว่าน่าจะอยู่ในเขตมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ดินแดนแห่งนี้ ชาวอาข่าเรียกว่า เมือง จาแด Ja dae ตามตำนานเล่ามาว่าเมือง จาแดนี้ มีผู้นำยุคต่างๆ เป็นผู้กำหนดออกกฎระเบียบ เพื่อปกครองเมือง สามารถแบ่งยุคได้ 12 ยุค

ยุคที่ 1 จาแด Ja dae เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบจารีตประเพณี ความเชื่อ จิตวิญญาณที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้

ยุคที่ 2 จ้อ บอง บอง ม้อง Jawl bah bah mahl และยุคที่ 3 จ้อ บอง บอง นยี้ Jawl bah bah nyil สองยุคนี้เป็นพี่น้องกัน เป็นผู้ออกกฎในเชิงบังคับ ให้ไปเก็บและนำส่งสมอมแมลงวันและน้ำดามด วันละ 9 ถ้วย ให้ส่งถ้วยเนื้อสัตว์ ถ้าล่าสัตว์ป่ามาได้ ห้ามคนเกิด ห้ามคนตาย ถ้าผู้ใดผิดกฎจารีตห้ามอยู่ร่วมกัน ทำให้ผู้คนลำบากอยู่ไม่ได้

ยุคที่ 4 จ้อ บยง Jawl byah กับยุคที่ 5 บยง แห่ Byah laeq สองยุคนี้เป็นพี่น้องกัน ไม่ปรากฏว่าเกิดอะไรขึ้น

ยุคที่ 6 ขะผู้ชะถู Qav puq qav lu เป็นผู้ทรงพลัง มีความสามารถพิเศษ ตอนเกิดมาไม่มีใครกระตือรือร้นออกมาด้วย 9 ลูก และวิ่งขึ้นลงภูเขาอย่างง่ายดาย ไม่มีผู้ใดต้านทานผู้นี้ได้ แต่สุดท้ายถูกรกกระตือรือร้นถึงกับเสียชีวิตไป

ยุคที่ 7 เอ้ว ค้อง ค้อ คอง Oel kah kawl qah เป็นผู้มีความสามารถพิเศษ เดิน-วิ่งเร็วกว่าสายลม สามารถจับสัตว์ป่าอย่างสบาย ในยุคนี้จึงออกกฎหมายล่าสัตว์เกินปีละ 10 ตัวต่อคน เกิดการทำเครื่องมือจับสัตว์ต่างออกมา และออกกฎการใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วย

ยุคที่ 8 ล้อ บี้หย่า เง่ว แซ่ ล้อ บย้อ ค่อง Lawl biq zaq coeq cael lawl byawl dahq ไม่ปรากฏรายละเอียด

ยุคที่ 9 อาโข่ หมี่หนุ่ม เจ้าวู้ ล้อยู Aq qoq miq numl dzoeq dul lawl yu ยุคนี้เป็นยุคของผู้หญิง ผู้ออกกฎเกณฑ์การใช้น้ำ และยุคที่เกิดการร้องเพลง และการเต้นรำ

ยุคที่ 10 คือ ตี อา เปื่อ Kawl tiv a beul เป็นยุคของผู้หญิง หญิงที่ได้แต่งงานกับพญานาค และเป็นผู้ออกกฎการแต่งงานด้วย

ยุคที่ 11 แด ล้อง หมี่เพยอ หย่า หมี่ Dae lahl miq pyeu zaq miq เป็นยุคของผู้หญิงผู้กำหนดการใช้แสงสว่าง และให้มีภาคกลางวัน กลางคืน

ยุคที่ 12 แด ยู Dae yul เป็นยุคของผู้หญิง เป็นบุตรสาวของยุคที่ 1 ยุคนี้เป็นยุคที่เสียเมืองจาแด เนื่องจากแด ยู ได้แต่งงานกับคนพื้นเมือง คนพื้นเมืองคนนี้ได้ออกอุบายการแข่งขันเพื่อการครองเมือง การแข่งขันกับพ่อบาเริ่มขึ้น โดยการจุดไฟอะไรก็ได้ให้ลอยน้ำไปไกลที่สุด และการแข่งขันยังก่อกวนด้วยหน้าไม้ แต่ด้วยกลอุบายของลูกเขย ในการแข่งขันครั้งนั้น พ่อบาก็พ่ายแพ้และเสียเมืองจาแดในที่สุด

เหตุการณ์หลังเสียเมืองจาแด

ภายหลังจากชนชาติอาข่าได้เสียเมืองจาแดให้กับชนพื้นเมืองแล้ว ทันทิที่เสียเมืองได้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันคือเกิดต้นไม้ประหลาดพิสดาร เกิดขึ้นจากไม้เท้าผู้เผ่าอาข่าผู้หนึ่ง ต้นไม้ต้นนี้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เพียงแค่ 3 วันเท่านั้นต้นไม้ได้แตกกิ่งก้านสาขาแผ่ปกคลุมไปทั่วท้องฟ้า ต้นไม้ต้นนี้มีชื่อว่า สีจ่า หม่อ โตะ Siq dzaq mawq tov หรือปัจจุบันเปรียบเทียบกับเป็นต้นไม้ชนิดผลไม้ป่า ชนพื้นเมืองเรียกว่า “มะขามป้อม” หมู่พลมมนุษย์รวมตัวกันปรึกษาหารือเรื่องต้นไม้พิสดารที่ปกคลุมท้องฟ้า ไม่สามารถทราบเวลากลางวัน กลางคืน สัตว์ชนิดต่างๆ กลายเป็นสัตว์ประหลาด ไก่ก็ไม่ว่าน และไม่สามารถทำมาหากินได้ ในที่ชุมนุมได้ตกลงกันว่าต้องตัดต้นไม้ประหลาดต้นนี้ โดยการรวบรวมกำลังคน เป็นชาวอาข่า 600 คน ชาวพื้นเมือง 60,000 คน ช่วยกันฟันต้นไม้ เพียงแค่ 3 ครั้งเท่านั้น ต้นไม้ทำท่าจะล้ม ทันใดนั้น นกตัวหนึ่งชื่อนก ถ่อง โจะ โละ Tahq jov lov ที่เกาะบนต้นไม้ต้นนั้น ส่งเสียงร้องบอกกลุ่มที่ตัดต้นไม้ว่า หากต้นไม้ล้มไปทางทิศเหนือ ขอให้ชนชาติอาข่า ยึดถือต้นไม้ เบ่วเซวะ Boeq soev เป็นสัญลักษณ์เครื่องหมายทางศาสนา และหากล้มไปทางทิศใต้ ขอให้ชนพื้นเมืองยึดถือต้นไม้เป็นสัญลักษณ์ใช้ในการประกอบกิจกรรมทางศาสนา นกตัวนั้นถูกคือ ตี อาเปื่อ ผู้นำ เมือง จาแด ยุคที่ 10 ได้ขว้างปานกด้วยเศษไม้ ถูกหัวนกหัวแตก เลือดแดงติดหัวนก ปัจจุบันนกชนิดนี้นับว่ามีขนสีแดง จากนั้นต้นไม้ล้มเป็นแนวดิ่งลงมาแตกกระจายทั้งลำต้น กระเด็นถูกชนชาติพื้นเมืองเสียชีวิตเกือบทั้งหมด

ภายหลังจากชนชาติพื้นเมืองเสียชีวิตเกือบหมดแล้วจากนั้นได้เกิดอาเพศขึ้นมามาก เกิดมีพระอาทิตย์ 12 ดวง พระจันทร์ 12 ดวง แดร้อนจ้าสว่างไสว ทำมาหากินไม่ได้ แม้แต่ก่อกวนยังแตกสลาย หมู่พลมมนุษย์ตกลงกันใช้ธนูหัวทองเหลือง อาบยาพิษงูดำแล้วยิง ยิงครั้งแรกยิงดาวตก ครั้งที่สองยิงพระอาทิตย์ตก ครั้งที่สามยิงพระจันทร์ตก เมื่อ 3 สิ่ง 3 ดวงนี้ร่วงลงหายไป ทำให้แผ่นดินมืด

มัวมองไม่เห็น มนุษย์จึงทำพิธี ปือ จ่า ลาจ่า Bui jaq la jaq เพื่อเรียก 3 สิ่ง 3 ดวงกลับขึ้นมา โดยใช้เครื่องดนตรีอาข่า 2 ชิ้น คือ ขลุ่ย 3 รู และจิงหน่อง เป่าเรียก 12 วัน แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ มนุษย์จึงทำพิธีการค้นหา ดาว พระจันทร์และพระอาทิตย์ พิธีนี้เรียกว่า ปือ พ้อ ลา พ้อ ซอ-เออ Bui pawl la pawl caw-eu ขณะทำการค้นหามีนกตัวหนึ่งชื่อนก อี้ จ้อ ลือ ซี il jawl lawl si เป็นตัวแทนของนกบินออกมา มนุษย์จึงถามนกว่า “เจ้าบินออกมาทำไม อยากตายรี เดียวจะใช้ไม่ดีห้วนะ” นกตอบว่า “พระอาทิตย์ พระจันทร์ ไม่รู้หายไปไหน จึงบินออกมาตามหา” จากนั้นก็มีหมาหรีง หมูหรีง แพะหรีง ควายหรีง ม้าหรีง และช้างหรีง วิ่งออกมาเช่นกับนก คำถาม และคำตอบของสัตว์ทุกตัวที่ออกมาเหมือนกันหมด และเมื่อสัตว์ดังกล่าวได้ปรากฏออกมาแล้วถือว่าเป็นอาหารของมนุษย์ และใช้แรงงาน เช่น ช้าง ม้าและควาย และแล้วทั้งหมดทั้งมวลก็ช่วยกันตามหา ดวงดาว พระจันทร์ และพระอาทิตย์ แต่ก็ไม่สำเร็จ ทั้งหมดทั้งมวลจึงได้พูดเปรยๆ ในเชิงสุภาษิตออกมาว่า “ไก่ ที่มนุษย์เลี้ยงไว้เป็นไก่สีทองเริ่มขันแล้ว เมื่อไก่ขัน ท้องฟ้าจะสว่างไสว” ดังนั้นไก่เป็นสัตว์ที่รู้การเปิด-ปิดประตูของพระอาทิตย์ บอกเวลาได้ จึงเกิดกลางวันและกลางคืน

ดอยสะเกว้ ในตำนานเมืองเชียงแสน (เชียงแสน เป็นอาณาจักรแห่งแรกของประเทศไทย)

กล่าวถึงในสมัยโยนกนคร พระยาพงคราษ เป็นกษัตริย์องค์ที่ 24 ครองเมืองโยนกนครไชยบุรีช้างแสน ต่อมาถูกพระยาขอมดำ จากเมืองอุโมงค์เสลานคร จับไล่ให้ไปอยู่เมืองพานคำ หรือเมืองสีดวง (อำเภอแม่สายในปัจจุบัน) พระยาพงคราษมีราชบุตร คือ พรหมกุมาร ซึ่งเกิดมามีวรรณะเนื้อตนมงามสง่ายิ่งนัก เมื่ออายุได้ 13 ปี พรหมกุมารฝันว่าเทวดามาทบอกกับตนว่าถ้าอยากได้ช้างวิเศษเมื่อรุ่งแจ้งให้ไปล้างหน้าที่แม่น้ำของ (แม่น้ำโขง) ช้างเผือกสามตัวจะล่องมากับน้ำ ถ้าจับได้ตัวที่ 1 จะปราบได้ทั้ง 4 ทวีป ถ้าจับได้ตัวที่ 2 จะปราบได้ชมพูทวีป ถ้าจับได้ตัวที่สามได้ล้านนาและขอมดำ เมื่อพรหมกุมารตื่นขึ้นมาจึงเรียกบริวารไปตัดเอาไม้ไผ่มาทำขอ และเสด็จไปล้างหน้าแม่น้ำของ ต่อมาก็เห็นงูใหญ่เท่าช้างขาว ลายต่างดวงลอยน้ำมา พรหมกุมารและบริวารก็สะดุ้งตกใจพากันยืนตัวสั่น เมื่องูตัวนั้นลอยน้ำไปแล้วก็มีงูอีกหนึ่งตัวลอยมาลำตัวเท่าต้นตาล มีผิวมันวาวบนากลิ้น ก็พากันยืนสั่นกลัวเช่นเดิม ต่อมาก็มีงูอีกตัวหนึ่งลอยมาตัวเล็กกว่าสองตัวแรกมาก พรหมกุมารก็นึกขึ้นได้ที่เทวดาทำนายจะมีช้างสามตัว ล่องน้ำมา ตอนนี้มีแต่งู คิดได้ดังนั้นจึงกระโดดเกาะงูตัวที่สามที่ลอยน้ำมา งูนั้นได้กลายเป็นช้างเผือกในทันที แต่ช้างเผือกไม่ยอมขึ้นจากน้ำได้แต่ลอยทวนน้ำไปมา พรหมกุมารให้ลูกน้องไปบอกพระยาพงคราษ และให้หมอปุโรหิตทำนาย หมอก็ทำนายให้เอาทองคำพันหนึ่งไปตีเป็นพานคำและไปแห่แห่นช้างเผือกจึงจะขึ้นจากน้ำ

หลังจากที่ปฏิบัติตามนั้น ช้างจึงยอมขึ้นจากน้ำ ช้างตัวนั้นจึงได้ชื่อว่า “ช้างพานคำ” หลังจากได้ช้างพานคำแล้วพรหมกุมารจึงบอกกับพระยาพงคราษไม่ให้ส่งส่วยทองคำให้พระยาขอมดำ จนเวลาผ่านไป 3 ปี ในช่วงเวลานั้นพรหมกุมารได้ฝึกช้างมงคลตัวนั้นและฝึกหัดพลรบอยู่ตลอดเวลา จนพรหมกุมารอายุได้ 16 ปี ต่อมาพระยาขอมดำโกรธที่เมืองพานคำไม่ส่งส่วยจะยกทัพมาตี เมื่อยกทัพมายังไม่ทันได้รับกันช้างที่พระยาขอมดำนั้นมา และช้างที่ขอมทั้งหลายเห็นช้างพานคำก็กลัวแตกตื่นวิ่งหนีเหยียบย่ำหัวขอมทั้งหลายตายเป็นจำนวนมาก ส่วนพรหมกุมารก็ขี่ช้างพริ้วพลไล่ขอมทั้งหลายออกจากเวียงโยนกนาคนครจนหมดสิ้น จนพ้นเขตแดนพ่อของตน เป็นเวลาหนึ่งเดือนก็ไม่หยุด จนเทวดาเนรมิตกำแพงหินขวางพรหมกุมารไว้ที่เมืองสะเกว้ ไม่เช่นนั้นขอมทั้งหลายจะตายหมด

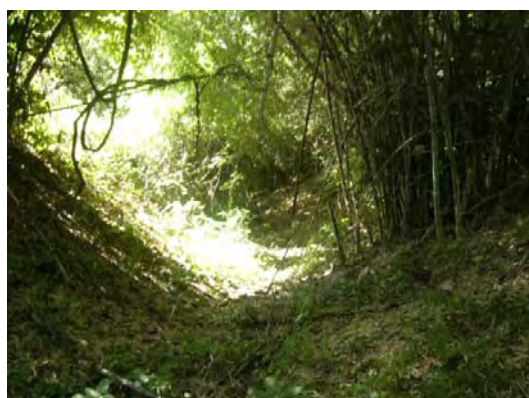
หลังจากพรหมกุมารได้ชัยชนะต่อขอมทั้งมวลและยกทัพกลับมา จึงอันเชิญพระยาพงคราษมาครองเมืองโยนกนครไชยบุรีช้างแสนดังเดิม ส่วนตนเองก็เสด็จไปครองเมืองพานคำ หลังจากเจ้าพรหมกุมารลงจากช้างเผือกแก้วพานคำตัวนั้น ช้างมงคลตัวนั้นจึงออกจากเมืองพานคำไปทางทิศอาคเนย์ พรหมกุมารให้บริวารไปติดตามก็เห็นช้างมงคลตัวนั้นกลายเป็นงูใหญ่ดังเดิมและเข้าถ้ำ

หลังคอย ดังนั้นคอยถูกนั้นจึงมีชื่อว่า “คอยช้างงู” ตั้งแต่นั้นมา จนต่อมาชาวอำเภอเรียกชื่อคอยช้างงูเพี้ยนมาเป็น “คอยสะโงะ” ในปัจจุบัน

ภาพเขียนตำนานคอยช้างงู และรูปปั้นจำลองช้างพานคำที่สามเหลี่ยมทองคำ

นอกจากชื่อของคอยสะโงะจะปรากฏในตำนานแล้วในเชิงโบราณคดีแล้วพื้นที่ของคอยสะโงะ ยังปรากฏเครื่องมือ หินกระเทาะของมนุษย์โบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ รวมทั้งเจดีย์เก่า บริเวณบ้านปายาง และร่องรอยคันคูเมืองเก่า 5 จุด บริเวณรอบๆพื้นที่บ้านสะโงะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีชุมชนโบราณเคยตั้งถิ่นฐานมาก่อนหลายยุคหลายสมัยก่อนที่ชาวอำเภอจะมาตั้งชุมชนอยู่ในปัจจุบันจึงนับว่าพื้นที่นี้มีความน่าสนใจยิ่งนัก

ร่องรอยที่ชาวอำเภอกอยสะโงะเชื่อว่าเป็นบริเวณของคูเมืองโบราณ

ร่องรอยคันคูน้ำ 5 แห่ง ปรากฏที่ชุมชนสะโงะบน อีกหลักฐานหนึ่งที่ยืนยันว่าคอยสะโงะมีความสำคัญในประวัติศาสตร์เมืองเชียงแสน ประกอบกับงานศึกษาวิจัยของ นุชนางค์ ชุมดี (2549)

ศึกษาเรื่อง “การตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาการของชุมชนโบราณในเขตเมืองเชียงใหม่ในพุทธศตวรรษที่19-24” จากการศึกษาวิจัยพบว่า มี “เวียงสะโง๊ะ” ตั้งอยู่บ้านสะโง๊ะ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน ลักษณะผังเมืองเป็นรูปทรงกลม รี ปรากฏร่องรอยคูน้ำคันดินซ้อนกันเป็นวงกลมรี 3 ชั้น บ่งบอกถึงความสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก จากลักษณะคูน้ำที่พบ คณะวิจัยโครงการศึกษาชุมชนอาข่าคอยสะโง๊ะ ได้เดินสำรวจโดยรอบ แสดงให้เห็นถึงระบบการจัดการน้ำในที่สูง วงที่ซ้อนกันหลายชั้น สันนิษฐานว่าเป็นการชะลอความเร็วของน้ำ และผันน้ำจากยอดคอยเชื่อมต่อลงมายังพื้นที่ราบเพื่อการเกษตร จะเห็นแนวร่องน้ำจากจากบนยอดคอยเชื่อมโยงจนมาถึงบ้านหนองปลาสะเค็ด ปัจจุบันก็ยังมิให้เห็นอยู่ ความสำคัญประการที่สอง คือ เป็นจุดสังเกตการณ์ข้าศึกที่จะเข้ามาประชิดเมือง จากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงที่สุดในอำเภอเชียงแสน ซึ่งมีความสูงถึง 700 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง บริเวณที่ตั้งของเวียงมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่สูง ตำแหน่งตัวเวียงจึงสามารถเห็นภูมิประเทศของที่ราบลุ่มเชียงแสนได้โดยรอบ รวมถึงอำเภอแม่จัน แม่ฟ้าหลวง และอำเภอแม่สาย

ร่องรอยคันคูเมืองเก่า บางจุดบางพื้นที่ยังมองเห็นเป็นคูเมืองอยู่ แต่บางพื้นที่ถูกทับถมแล้ว จนกลายเป็นพื้นดินเรียบๆ เราสามารถเดินหรือปั่นจักรยานรอบคูเมืองได้ ลักษณะคูเมืองแต่ละจุด มีด้วยกัน 3 คูจะเป็นวงรี และมี 3 ระดับขึ้นตามสภาพพื้นที่ ชั้นบน ชั้นกลาง และชั้นล่าง เรียงลงมาตามไหล่เขา และคูเมืองทั้ง 3 ชั้น จะมีร่องรอยคูเมืองตัดกันอีก 3-4 คู และสามารถเข้าหากันได้ทั้ง 3 ชั้น

นอกจากชื่อของคอยสะโง๊ะจะปรากฏในตำนานแล้ว ในเชิงโบราณคดีพื้นที่ของคอยสะโง๊ะยังปรากฏเครื่องมือหินกะเทาะของมนุษย์โบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ รวมทั้งเจดีย์เก่าบริเวณบ้านป่ายาง

เครื่องมือหินกะเทาะที่ค้นพบ
ในบริเวณบ้านคอยสันมะเค็ดและ
บริเวณคอยสะโง๊ะ

จากหลักฐานและตำนานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่ามีชุมชนโบราณเคยตั้งถิ่นฐานมาก่อนหลายยุคหลายสมัยก่อนที่ชาวอาข่าจะมาตั้งชุมชนอยู่ในปัจจุบันจึงนับว่าพื้นที่นี้มีความน่าสนใจยิ่งนักซึ่งรายละเอียดต่อไปจะกล่าวถึงประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวอาข่าในยุคปัจจุบัน

ประเภทการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในรอบ 1 ปี
บ้านดอยสะเกี๊ยะ หมู่ 7 ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

ที่	ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ประโยชน์	จำนวน	คิดเป็นมูลค่า	หมายเหตุ
1	ไม้ง่ามไม้ไผ่ไร่ ยาว 1.50 ม.เล็มะ 1.20 สด. ใช้ค้ำกิ่งสวนส้มเขียวหวาน	85,000 เล่ม	102,000 บาท	ชาวบ้าน รับจ้างตัด
2	ไม้ไผ่ซาง ยาว 6 ม.กว่า เล่มใหญ่ 10 บาท สร้างบ้าน รั้ว สิ่งก่อสร้างต่างๆ	32,000 เล่ม	320,000 บาท	
3	ไม้ไผ่ซาง ยาว 6 ม.กว่า เล่มเล็ก 5 บาท สร้างบ้าน ล้อมรั้ว งานทั่วไป	22,000 เล่ม	110,000 บาท	
4	หน่อไม้ทุกชนิด ราคา 100 หน่อ 50 บาท	10,000 หน่อ	65,000 บาท	
5	ประเภทเห็ดทุกชนิด ก.ก.ละ 50 บาท	1,200 ก.ก.	60,000 บาท	
6	น้ำผึ้งต่างๆ ขวดละ 100 บาท	20 ขวด	2,000 บาท	
7	ผักแค้ กิโกรัมละ 180 บาท	100 ก.ก.	18,000 บาท	
8	เสาไม้สร้างบ้าน ต้นละ 400 บาท	300 ต้น	120,000 บาท	
9	เผาถ่าน ปีบละ 20 บาท	2,800 ปีบ	56,000 บาท	
10	หญ้าคา ตีบละ 7 บาท	20,000 ตีบ	140,000 บาท	
11	ดอกกั้ง กิโกรัมละ 15 บาท	2,400 ก.ก.	36,000 บาท	
12	ไชยาสมุนไพร กิโกรัมละ 50 บาท	800 ก.ก.	40,000 บาท	
13	ประเภทสัตว์ป่าทุกชนิด (ทั้งบกทั้งน้ำ) กิโโลละ 60 บาท	600 ก.ก.	36,000 บาท	
14	ประเภทอาหารจากป่า กิโกรัมละ 30 บาท เช่น ต้นกล้วย ใบตอง หวาย ผลไม้ป่าและผักพื้น บ้านทุกชนิด	4,000 ก.ก.	120,000 บาท	
15	น้ำดื่ม ลิตรละ 1 บาท	300,000 ลิตร	300,000 บาท	
16	น้ำเพื่อการเกษตร ลิตรละ 50 สตางค์	80,000,000 ลิตร	40,000,000 บาท	
*	รวมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร 16 รายการ		41,525,000 บาท	

@ไม่รวมความเสียหายจากการเผาป่า

เหตุการณ์ที่สำคัญในชุมชนดอยสะเก็

ในหลวงเสด็จดอยสะเก็ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2513 นายนคมสะเก็ ผู้ใหญ่บ้านคนแรกของดอยสะเก็ให้การต้อนรับ (ในภาพคนขวาสุด)

เหตุการณ์ที่สำคัญในชุมชนดอยสะเก็

พ.ศ.	เหตุการณ์สำคัญ
พ.ศ. 2485	ชาวอำเภอดอยสะเก็ได้สัญชาติไทย คนอำเภอยุคแรกที่มีการปกครองขึ้นอยู่กับบ้านแม่มะ
ก่อน พ.ศ. 2490	มีช้างหลายเชือกจากประเทศพม่า ข้ามเข้ามาในเขตพื้นที่ดอยสะเก็เพื่อมาหาอาหารกิน และมาเล่นน้ำในอ่างหรือหนองน้ำ ช้างเหล่านั้น ข้ามกลับไปกลับมาเป็นเวลาหลายปี แล้วไม่มาอีกเลย
พ.ศ. 2498	กลุ่มบ้านเวียงแก้ว แม่คำใต้ ด้าย ป่าถ่อน เข้ามาตัดไม้ในเขตดอยสะเก็ ใช้ควายเทียมเกวียนในการลากไม้ ช่วงที่เป็นเนินเขาควายเทียมเกวียนพลัดตกจากดอยชาวบ้านเรียกบริเวณนั้นว่า“หลังควายตาย”
พ.ศ. 2509	น้ำล้นมาจากแม่น้ำโขง น้ำท่วมบริเวณที่ราบลุ่มดอยสะเก็ ปีนี้น้ำท่วมใหญ่เมืองเชียงแสน
พ.ศ. 2511	เจ้าหน้าที่กรมประมงสงเคราะห์เข้ามาในชุมชนดอยสะเก็
พ.ศ. 2513	ในหลวงเสด็จดอยสะเก็ครั้งแรกที่บ้านกลางได้รับแจกเหรียญที่ระลึกชาวเขาจากในหลวง/ตั้งโรงเรียน ดำรงตระเวนชายแดน
6 ก.พ. 2515	สร้างประปาภูเขา
พ.ศ. 2517	สมเด็จพระสังฆราชเสด็จเยี่ยมชาวอำเภอดอยสะเก็ ทรงปลูกต้นลิ้นจี่ไว้หน้าอาคารเรียน
พ.ศ. 2517	ป่าไม้ปลูกป่า (ปลูกไม้สัก) ออป. นำโดยนายสมชาย บุตรขุนทอง ชาวอำเภอบางส่วนสูญเสียพื้นที่ทำกินเพื่อใช้ในการปลูกป่าสัก
พ.ศ. 2518	กรมประมงสงเคราะห์จัดสรรที่ทำกินแบ่งที่นา ให้ชาวอำเภอ 40 ราย ในพื้นที่ราบ
พ.ศ. 2521	ตั้งโครงการหลวงดอยสะเก็
5 มี.ค. 2523	ทำถนนขึ้นดอยสะเก็บน โดยใช้รถไถนาโครงการหลวง
19 พ.ค. 2530	ฟ้าผ่าอาคารเรียนไม้ พร้อมด้วยอุปกรณ์ทั้งหมด (สร้างด้วยไม้ยาง)

ต.ค. 2530	นักศึกษาจากแม่โจ้มาสร้างอาคารไม้ขนาด 3, 6 เมตร 1 หลัง โดยการนำของ อ.พน พันธวร
พ.ศ. 2531	กรมประมงได้มาขุดบ่อปลา ขนาด 18,30 เมตร 1 บ่อ
พ.ศ. 2533	นักศึกษารามคำแหง ออกค่ายสร้างอาคารขนาด 6,8 เมตร 1 หลัง
พ.ศ. 2534	ได้รับอนุเคราะห์จากหอสมุดกลาง มหาลัษรรมคำแหง มาจัดห้องสมุดให้ 1 หลัง พร้อมกับหนังสือต่างๆ
16 มี.ค. 2534	สร้างวัดป่ายางมุงคา
พ.ศ. 2537	ยุบโรงเรียนสาขาป่าไม้กัวคอบมาใช้ในการเดินทางเท้า เริ่มติดต่อชุมชนภายนอก เช่น ชุมชนแม่คำ ชุมชนบ้านปางหมอปวงตั้งแต่ย้ายมา
	สร้างพิพิธภัณฑ์อำา่าเพื่อการท่องเที่ยว โดยของงบประมาณจาก พอช. (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน)

รูปภาพการดำเนินงานวิจัย

สำรวจและจัดเก็บข้อมูล – จับพิกัดแปลงไร่

กำหนดแนวเขตป่าชุมชน

สำรวจและจัดเก็บข้อมูล – จับพิกัดแปลงบ้าน

ตกลงแนวเขตระหว่างหมู่บ้าน

นำเสนอ-แลกเปลี่ยนระหว่างโครงการวิจัยในพื้นที่ อ.เชียงแสน

ประชุมชี้แจงสถานการณ์การถือครองที่ดินจากนายทุน

สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลนักวิจัยร่วมกับชาวบ้าน ทั้ง 4 โซน

ประชุมแก้ไขปัญหาแนวเขตในแต่ละหมู่บ้าน ณ อบต.ศรีดอนมูล

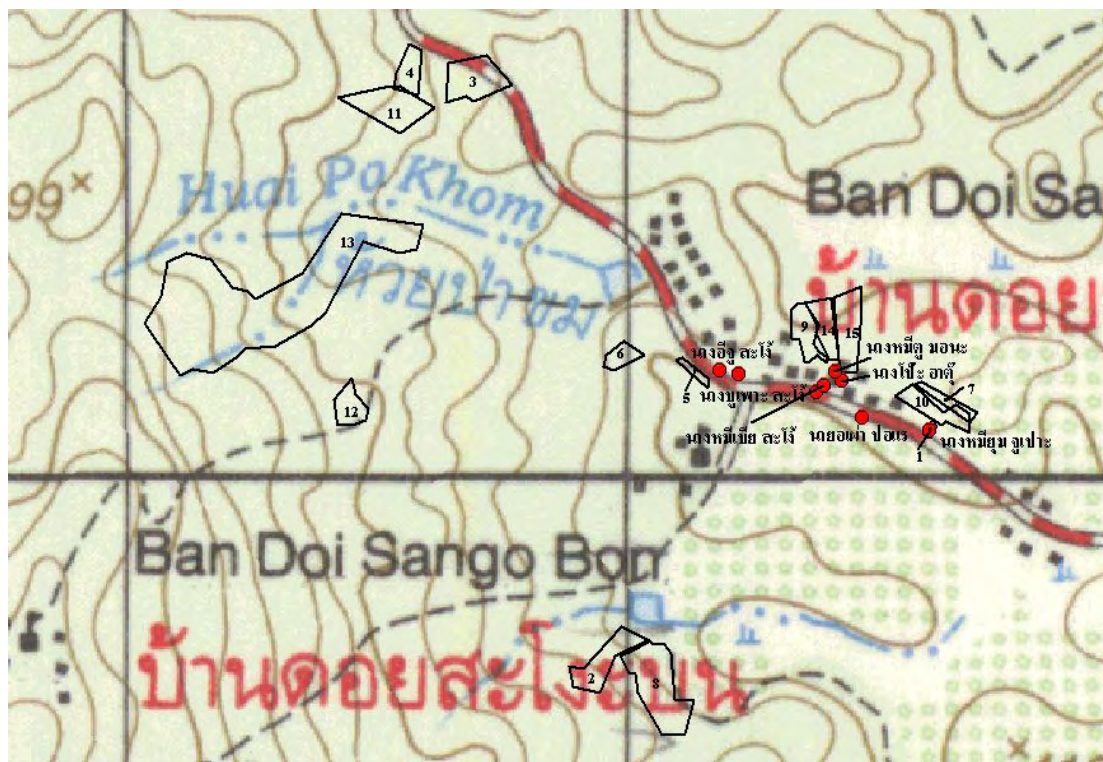

เจ้าของแปลงไถ่เปลี่ยนข้อพิพาทพื้นที่ทับซ้อน

ผลการจับพิกัดที่ดิน

บ้านดอยสะโง๊ะ ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

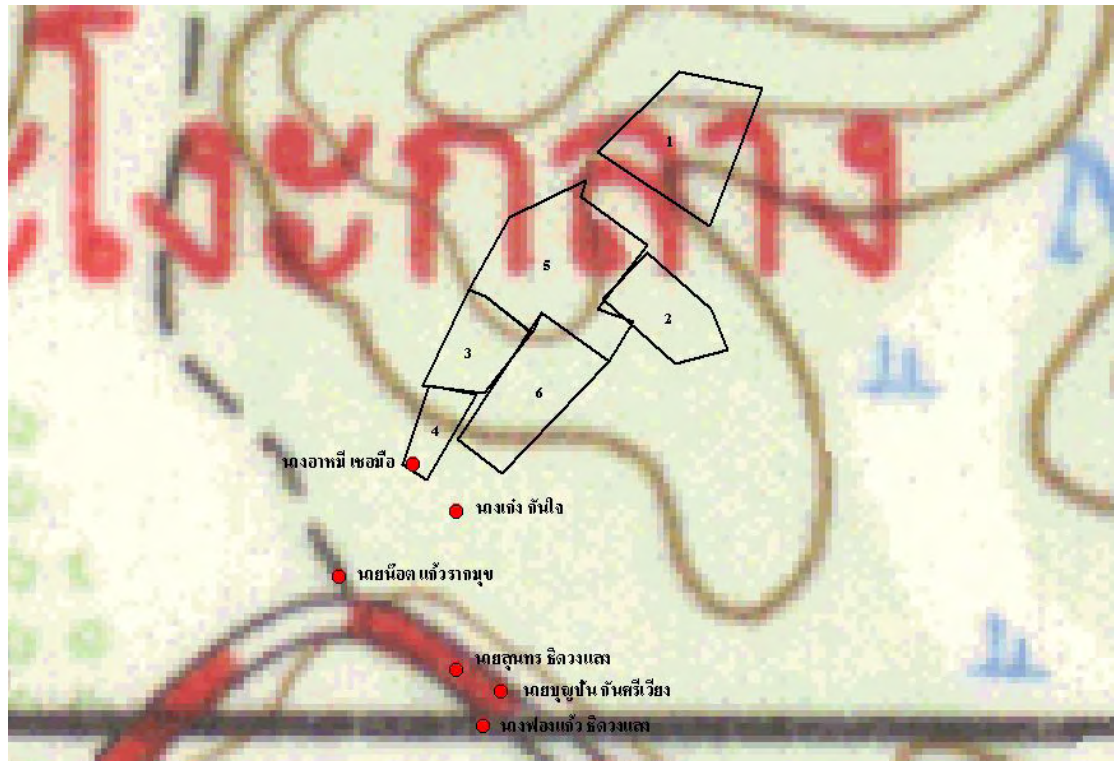
ส่วนที่ 2

ผังต่อแผนที่ส่วนที่ 2

1	2	3
6	5	4
7	8	9

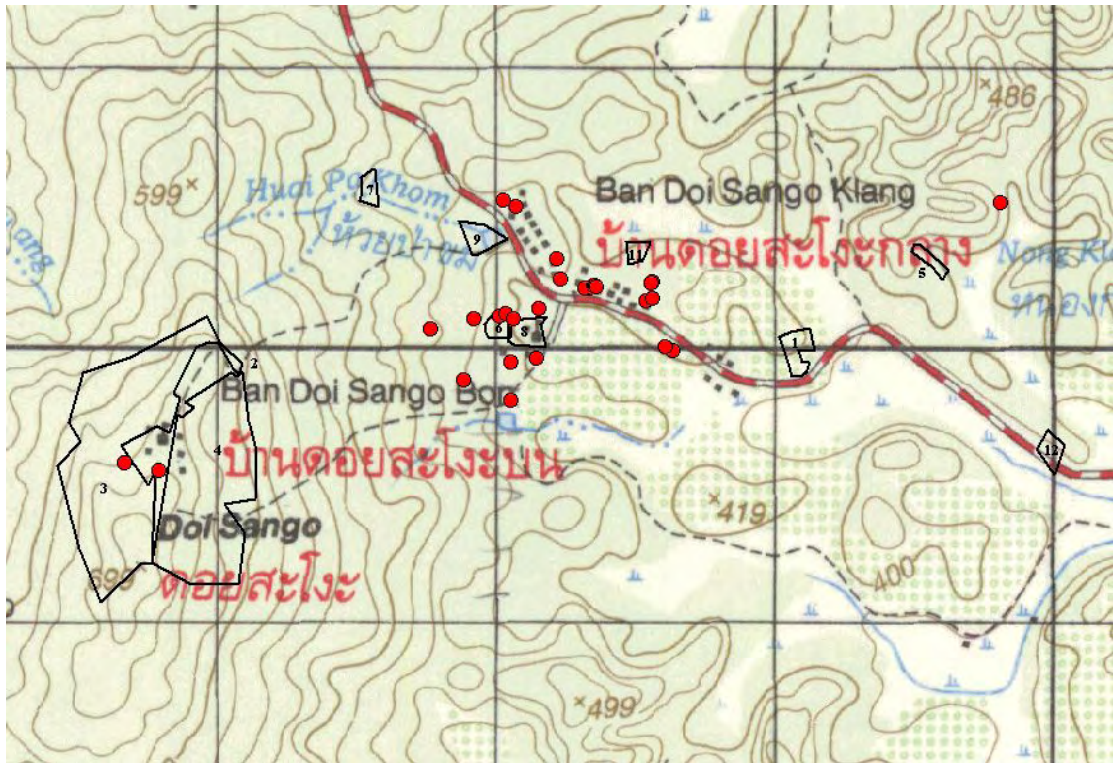
ส่วนที่ 3

ส่วนที่ 4

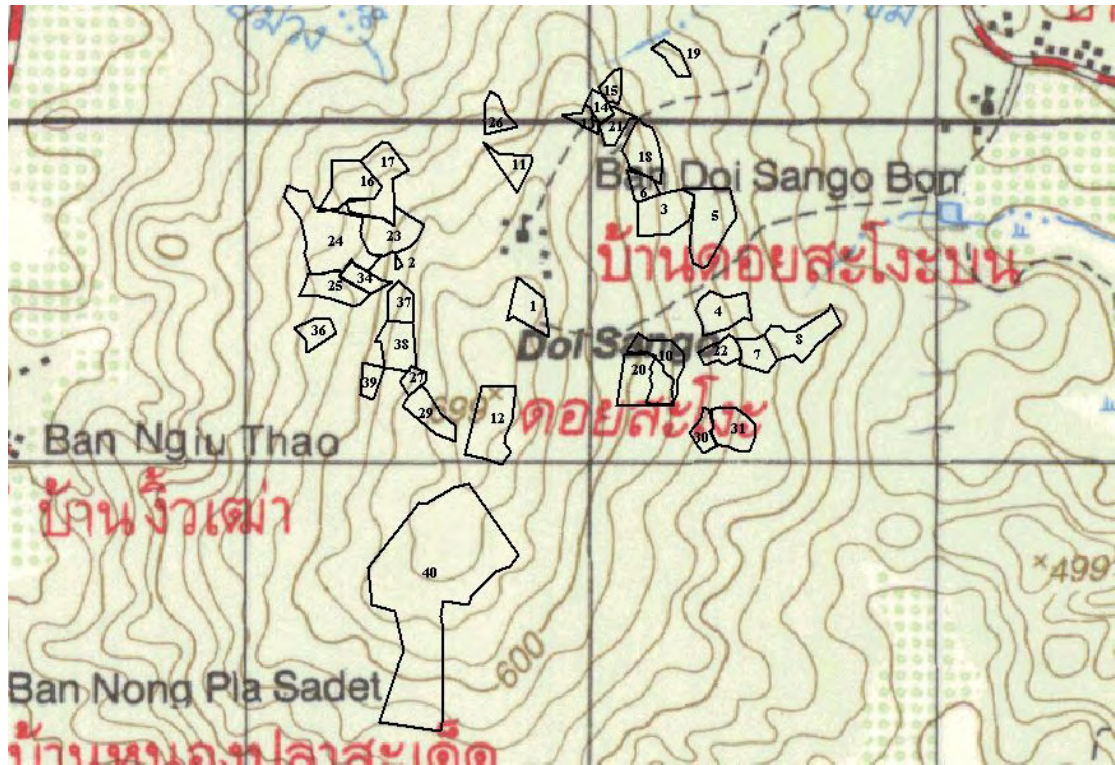
ส่วนที่ 5

ผังต่อแผนที่ส่วนที่ 5

	1	2	3	4	5	
11	10	9	8	7	6	
12	13	14	15	16	17	
23	22	21	20	16	18	
24	25	26	27	28	29	30

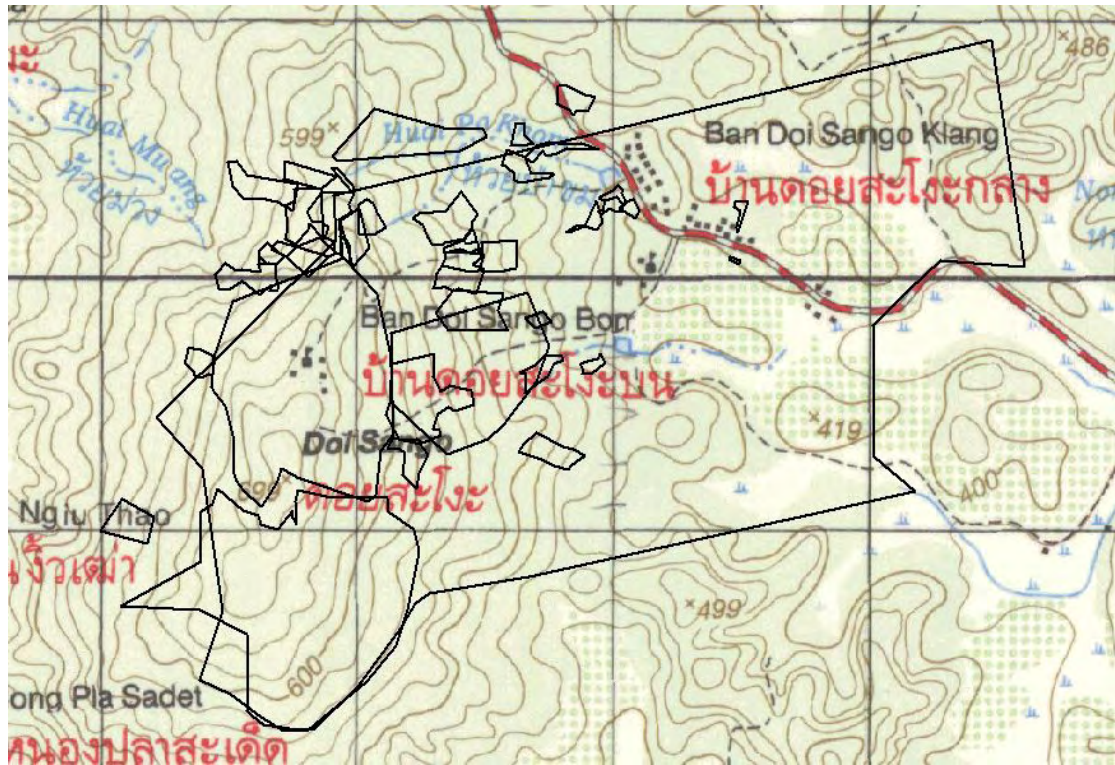
ส่วนที่ 6

ผังต่อแผนที่ส่วนที่ 6

1	2	3	4	5
10	9	8	7	6
11	12	13	14	15
20	19	18	17	16
21	22	23	24	25
30	29	28	27	26
31	31	33	34	35

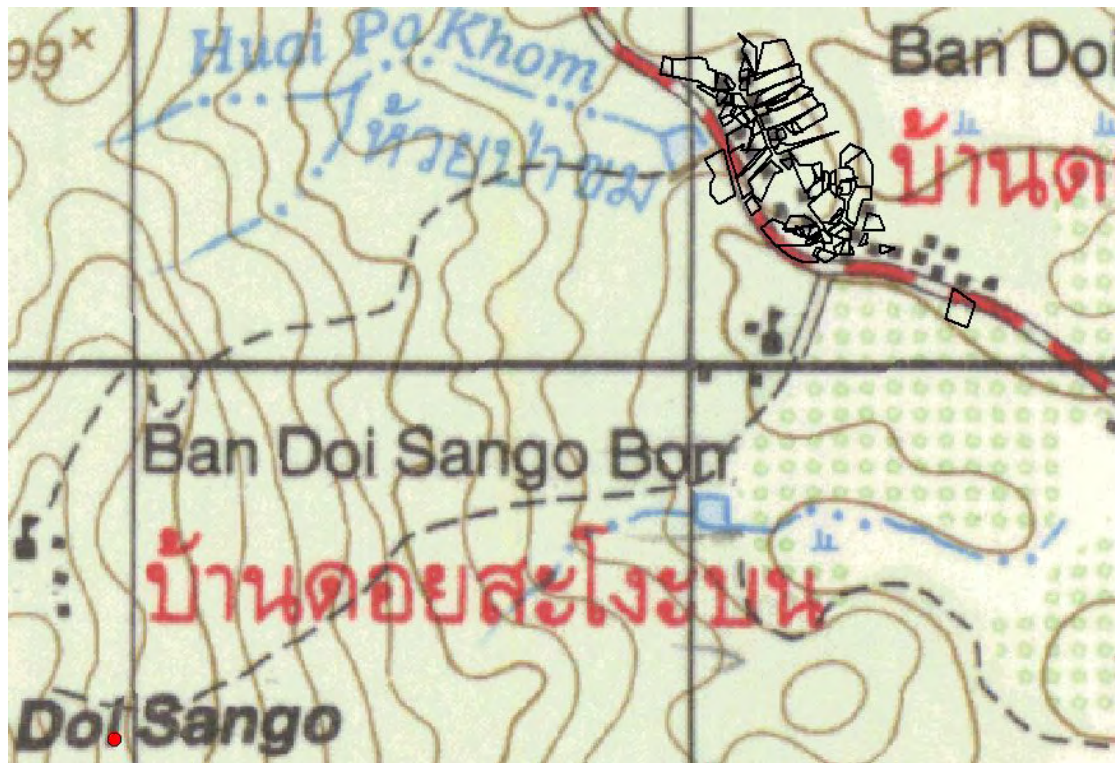
ส่วนที่ 7

ผังต่อแผนที่ส่วนที่ 7

1	2	3	4	5	
10	9	8	7	6	
11	12	13	14	15	16
22	21	20	19	18	17
23	24	25	26	27	28

ส่วนที่ 8

รายละเอียดการจับพิกัดแปลงที่ดิน ส่วนที่ 1

ID	ชื่อ-สกุล	บ้านเลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	แปลง	จำนวน พื้นที่/ไร่	ชนิดพืชที่ปลูก	ผลผลิต ต่อไร่	ใช้ประโยชน์ กี่ปี	AREA_RAI
1	นายสุรศักดิ์ พิทักษ์วงศ์วานิช	162	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	0.482
2	นายสุรศักดิ์ พิทักษ์วงศ์วานิช	162	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	-	-	-	44.423
3	นายสุรศักดิ์ พิทักษ์วงศ์วานิช	162	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 3)	-	-	-	-	24.254
4	นายสุรศักดิ์ พิทักษ์วงศ์วานิช	162	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 4)	-	-	-	-	12.966
5	นายอาจ๋อ มอโปีะกู๋	12	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	4	ข้าวโพด	200 กก. /ถึง	25	9.415
6	นายอาจ๋อ มอโปีะกู๋	12	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	3	มะม่วง	-	25	5.508
7	นางเหม่ม สะโง้	23	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว	50 ถึง/ปี	24	5.736
8	นายไชยา ลาทอง	48	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	10.278
9	นายไชยา ลาทอง	48	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	-	-	-	10.157
10	นายอาโย จือเปาะกู๋	80	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	25.585
11	นายประสาร ชะเอม	201	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	6	ข้าว, ข้าวโพด	106 ถึง	3	7.130
12	นายอาโย๊ะ ลาทอง	161	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	มันสำปะหลัง, ข้าวไร่	-	30	7.039
13	นายอาฮือ ปอแฮะ	126	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ปาร้าง	-	-	82.166

14	นางหมีโย ปอแะ	194	7	ศรีคอนมูล	เชิงแสน	เชิงราช	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	7.978
15	นายค้อ สะงั	98	7	ศรีคอนมูล	เชิงแสน	เชิงราช	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	11.925
16	นายอแม ปอแะ	15	7	ศรีคอนมูล	เชิงแสน	เชิงราช	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว	230 กก./ ถึง	20	7.540
17	นางสาวปราณี เชิง	20	7	ศรีคอนมูล	เชิงแสน	เชิงราช	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว	60 กก./ ถึง	10	5.900
18	นายอโม๊ะ สะงั	-	7	ศรีคอนมูล	เชิงแสน	เชิงราช	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	1	ป่าไร่	-	-	0.954

หมายเหตุ : แปลงที่ลบออก (แก้ไข) ลำดับที่ 13 และ 14

รายละเอียดการจับพิกัดแปลงที่ดิน ส่วนที่ 2

ID	ชื่อ-สกุล	บ้านเลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	แปลง	จำนวน พื้นที่/ไร่	ชนิดพืชที่ปลูก	ผลผลิต ต่อไร่	ใช้ประโยชน์ กี่ปี	AREA_RAI
1	นายชาโล จูเปาะ	113	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่บ้าน	-	-	-	-	0.315
2	นายชาโล จูเปาะ	113	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ยางพารา	-	6	4.492
3	นางอิจู สะงั้	136	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	2	-	-	25	5.290
4	นางอิจู สะงั้	136	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	1.2 งาน	กล้วย	-	2	2.410
5	นายวิศิษฐ์ สะงั้	-	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	1	-	-	25	0.629
6	นายวิศิษฐ์ สะงั้	-	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	1	สวนลิ้นจี่	-	25	1.594
7	นายอาผ่า ปอแระ	-	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	1.562
8	นายอาซ่อง สะงั้	-	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	8.920
9	นายอาซ่อง สะงั้	-	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	-	-	-	2.796
10	นายอาโห่ย์ อาไค่	51	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	3.078
11	นายอาจู ปอแระ	129	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว, ข้าวโพด	-	-	5.761
12	นายอาจู ปอแระ	129	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	1	ข้าว	30 ถัง	29	2.487
13	นายอาจู ปอแระ	129	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 3)	50	ข้าว, ข้าวโพด	30 ถัง	29	43.416
14	นายอาแะ มอนะ	39	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว	-	29	2.839
15	นายอาตี มอนะ	167	7	ศรีคอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว	-	29	4.900

รายละเอียดการจับพิกัดแปลงที่ดิน ส่วนที่ 3

ID	ชื่อ-สกุล	บ้านเลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	แปลง	จำนวน พื้นที่/ไร่	ชนิดพืชที่ปลูก	ผลผลิต ต่อไร่	ใช้ประโยชน์ กี่ปี	AREA_RAI
1	นายสุนทร ธิดวงแสง	119	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	3.705
2	นายสมนึก ธิดวงแสง	125	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	ข้าวโพด, มัน	1,200 ถัง	34	1.943
3	นายน้อด แก้วรากมุข	128	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	1.663
4	นางอาหมี เซอมีอ	-	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	0.921
5	นางสมหมาย	66	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	4.608
6	นายสมฤทธิ์ ธิดวงแสง	120	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	2.881

รายละเอียดการจับพิกัดแปลงที่ดิน ส่วนที่ 4

ID	ชื่อ-สกุล	บ้านเลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	แปลง	จำนวน พื้นที่/ไร่	ชนิดพืช ที่ปลูก	ผลผลิต ต่อไร่	ใช้ประโยชน์ กี่ปี	AREA_RAI
1	นายวัชร คอจือ	197	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	1.086
2	นางอาผ่า อาไ้	109	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	3.514
3	นางอาลู่ มือล่อง	65	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	0.602
4	นางสาวอาชู่ อยู่ลือ	127	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	0.102
5	นางสาวอาชู่ อยู่ลือ	127	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่2)	-	ข้าวไร่	-	10	1.776
6	นางเชอเลอ คอจือ	62/1	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	2.005
7	นางเชอเลอ คอจือ	62/1	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่2)	-	-	-	-	10.627
8	นายอามื้อ จิตรกรชัย	74	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	3.787
9	นายอามื้อ จิตรกรชัย	74	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่1)	-	-	-	-	2.260

รายละเอียดการจับพิกัดแปลงที่ดิน ส่วนที่ 5

ID	ชื่อ-สกุล	บ้านเลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	แปลง	จำนวน พื้นที่/ไร่	ชนิดพืช ที่ปลูก	ผลผลิต ต่อไร่	ใช้ประโยชน์ กี่ปี	AREA_RAI
1	ณรงค์ (วัดป่ายาง)	วัดป่ายาง	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	8.004
2	อุดมวิมล	บ้านบน	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	1.698
3	ป่าชุมชน	บ้านบน	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	160.046
4	ป่าชุมชน	บ้านบน	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	126.460
5	ลุ่มโสม (สมรวม)	-	1	เวียง	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	3.262
6	บ่อน้ำโรงเรียน	-	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	3.460
7	อ่างเก็บน้ำห้วยป่าขม	-	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	4.093
8	โรงเรียนคอยสะใจ	-	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	7.162
9	อ่างเก็บน้ำสะโงกลาง	-	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	7.328
10	บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์	-	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	0.109
11	ป่าห้วยบ้าน (บ้านใหม่)	-	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	3.112
12	ฉาปนสถาน	-	7	ศรีคอนมูล	เขียงแสน	เขียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	5.036

รายละเอียดการจับพิกัดแปลงที่ดิน ส่วนที่ 6

ID	ชื่อ-สกุล	บ้านเลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	แปลง	จำนวน พื้นที่/ไร่	ชนิดพืชที่ปลูก	ผลผลิต ต่อไร่	ใช้ประโยชน์ กี่ปี	AREA_RAI
1	ศาลพระภูมิ + ประตูละครบ้าน 1	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	7.108
2	นายบุญเลิศ ผ่อง	85	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 3)	-	กล้วย	-	7	0.286
3	นายสาม สะใจ	95	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	10.606
4	นางวันเพ็ญ อวดแรง	174	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	ข้าวไร่	-	10	8.630
5	นายรัช เจ้าหลวง	139	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	13.811
6	นายอานะ ผาอง	57	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวไร่, ข้าวโพด	-	30	3.233
7	นายอาเบะ สะใจ	94	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวไร่, ข้าวโพด	-	30	5.281
8	นายอาเบะ สะใจ	94	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	ข้าวไร่, ข้าวโพด	-	30	10.489
9	นางหมีแซ สะใจ	188	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว, ข้าวโพด	-	24	13.484
10	นายประไพ สะใจ	198	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ยางพารา	-	20	11.053
11	นายสะหง่า เจ้าหลวง	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง	30 - 40 กก./ถัง	50 - 60	4.715

12	นางจรี แจ้หลวง	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง	30 - 40 กก./ถึง	50 - 60	14.793
13	นายอำผา ผาจอง	146	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	2.255
14	นางวันเพ็ญ อวดแรง	174/7	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว	-	10	2.847
15	นายนาไข่ สะงี้	100/7	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว	-	30	2.901
16	นางบุญม ผาจอง	192	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว	-	20	9.863
17	นายอดิศักดิ์ สะงี้	151	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	11.297
18	นายแจะ สะงี้	83	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	25	8.447
19	นายแจะ สะงี้	83	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 3)	-	-	-	-	3.296
20	นายแจะ สะงี้	83	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	-	-	20	12.955
21	นายอำผา ผาจอง	146	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 4)	-	-	-	20	3.729
22	นายอำก้วย สะงี้	26	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวไร่	75 ถึง	25	4.107
23	นายบุญเลิศ ผาจอง	85	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	10.182
24	นายมอเช่อ สะงี้	11	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	21.841
25	นายกำ ช่อเต	53	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวไร่	-	30	7.407
26	นายอำก้วย สะงี้	26	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	ข้าวไร่	-	40	4.023
27	นายบุญเลิศ ผาจอง	85	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	ข้าวไร่	-	20	2.340
28	นายอำผา ผาจอง	146	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	-	-	-	34.605

29	นายอำผำ ผาจอง	146	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 3)	-	ข้าวไร่	-	25	6.832
30	นายสมศักดิ์ ขอกอมขอย	181	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวไร่	-	25	3.547
31	นางปทุม ผาจอง	192	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวไร่	-	37	8.264
32	นายประกอบ ศรีชาติ	141	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	12	11.199
33	ตุ๊แสง วัดแม่มะ	-	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	8.497
34	นายประกอบ ศรีชาติ	141	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	กล้วย	-	-	3.776
35	นายอำนาจ สะโง้	11	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าว, มัน	-	30	6.480
36	นายอาเจ สะโง้	83	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	กล้วย, ส้มโอ	-	20	4.289
37	นายมอเช่อ สะโง้	11	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	ข้าว, สวนกล้วย	160 กก./ ถึง	40	4.716
38	นันทนา สะโง้	137	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ทำไร่	-	30	8.174
39	นายบุญเลิศ สะโง้	46	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	สวนลิ้นจี่	-	10	6.933
40	นายสะห่า เจ้าหลวง	-	7	ศรีคอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	ข้าว, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง	30 - 40 กก./ถึง	50 - 60	94.178

หมายเหตุ : แปลงที่ลบออก (แก้ไข) ลำดับที่ 9, 28, 32, 35 และ 39

รายละเอียดการจับพิกัดแปลงที่ดิน ส่วนที่ 7

ID	ชื่อ-สกุล	บ้านเลขที่	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	แปลง	จำนวน พื้นที่/ไร่	ชนิดพืชที่ปลูก	ผลผลิต ต่อไร่	ใช้ประโยชน์ กี่ปี	AREA_RAI
1	นายบุญจันทร์ สะโง้ง	188	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวไร่, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง, ยางพารา	45-50 ถึง	25-30	9.235
2	นายอามิ่ง มอนะ	73	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	ข้าวไร่	-	30	2.478
3	นายอามิ่ง มอนะ	73	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวโพด	-	30	11.213
4	นางเหม่ม สะโง้ง	23	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	-	-	30	6.377
5	นายอาเคอะ อาฮี	144	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	งา, ข้าวโพด, พริก, มะเขือ, มัน สำปะหลัง	-	26	42.280
6	นายอาจู ปอแซะ	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	1.103
7	นายขำ ผิพัฒน์ดนันท์	50	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	-	-	-	2.801
8	นายขำ ผิพัฒน์ดนันท์	50	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวโพด	-	-	6.524
9	นายกิติ ซาป้อ	150	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวโพด	-	-	8.798
10	นางหมีแอ แจ้หลวง	157	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	42.401
11	นายทรงพล ปรมิพรชัย	78	7	ศรีดอนมูล	เชียงแสน	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	6.321

12	นายทวีพงศ์ สะโง้	98	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	4.776
13	นางหมีไฉ่	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	2.817
14	นายบุญจันทร์ สะโง้	188	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	-	-	-	3.366
15	นายหมอก ผาจอง	77	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	15.066
16	นายราได้ สะโง้	199	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	7.542
17	นายนาโง๊ะ สะโง้	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	56.989
18	นายอาผ่า ผาจอง	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	13.552
19	นายพิทพงศ์ สะโง้	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	16.913
20	นางแหม่ม สะโง้	23	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	1.912
21	แหล่งน้ำขี้มน้ำขี้	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	40	2.345
22	นายอาพี สะโง้	216	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	กล้วยน้ำว้า	-	40	1.979
23	นายอาพี สะโง้	216	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	กล้วยน้ำว้า	-	40	0.364
24	นายทรงพล ปรมิพรชัย	78	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	ข้าวโพด	-	25	2.476
25	นายเมะ ป่อแจะ	15	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	10.410
26	ป่าชุมชน	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	83.533
27	ป่าชุมชน โชน 4 (บ้านบน)	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	210.141
28	นายอาผ่า ป่อแ	133	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงใหม่	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	2.180

29	นายอำผำ ปอแร	133	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	-	-	-	5.857
30	นายเจ๊ะ สะโง้	103	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	ข้าว-ข้าวโพด	60-70	40 - 50	14.859
31	นายเจ๊ะ สะโง้	103	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวไร่-ข้าวโพด	-	40 - 50	3.457
32	นายบุญเลิศ สะโง้	46	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวไร่	-	-	12.533
33	นายนาโง๊ะ สะโง้	100	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	1.973
34	นายสาม สะโง้	95	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	6.173
35	นายบุญเลิศ ผาจอง	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	5.805
36	นายอำมื่อ สะโง้	104	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	ข้าวไร่	-	-	1.781
37	นายอากโก๊ะ ขอกอมอ้อย	35	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	14.939
38	นายอำผำ พัฒนาสัตยานนท์	50	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 3)	-	-	-	-	6.213
39	โครงการหลวง	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	167.200
40	ตุ้มตัน	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	22.100
41	ประไพโร สะโง้	198	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	8.970
42	นายชลชาติ เขอมือ	212	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	0.446
43	นายสนั่น บุญเรียง	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	1.739
44	แนวเขตตำบล	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	122.083
45	แนวเขต ต.เวียง, ป่าสัก, ศรีดอนมูล	-	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	3079.023

46	นางสภา แสนบุญมา	679	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 1)	-	-	-	-	236.461
47	นางสภา แสนบุญมา	679	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 2)	-	-	-	-	5.043
48	นางสภา แสนบุญมา	679	7	ศรีดอนมูล	เชียงใหม่	เชียงราย	พื้นที่แปลง (แปลงที่ 3)	-	-	-	-	68.570

หมายเหตุ : แปลงที่ลบออก (แก้ไข) ลำดับที่ 17 และ 44

ประวัติทีมวิจัย

1. นายอาพี สะโง้

เกิด	บ้านคอยสะโง้ะ เมื่อปี พ.ศ. 2510
อาชีพ	องค์กรอิสระ
ตำแหน่ง	ประธานองค์กรกลุ่มอาป่าสามเหลี่ยมทองคำ
สถานที่ทำงาน	216 หมู่ 7 ตำบลศรีดอนมูล อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 57150
บิดา-มารดา	นายอาปา และนางกาสะ สะโง้
โทรศัพท์	089-5989499 E-mail : s.ngo.777@gmail.com WWW.akhalife.org
การศึกษา	ป.1-ป.4 โรงเรียนประสิทธิ์ทวีสิน คอยสะโง้ะ เมื่อปี พ.ศ. 2519-2522 ป.5 โรงเรียนราษฎร์สามัคคี บ้านป่าจั่ว อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย พ.ศ. 2523 ป.6-ม.3 โรงเรียนกองทัพบกอุปถัมภ์ค่ายนารายณ์ศึกษาลพบุรี พ.ศ. 2524-2527 โดยสอบชิงทุนการศึกษาอดีตแม่ทัพภาคที่ 3 พลโทรามศักดิ์ ไชยโกมินทร์ ปวช. วิทยาลัยเทคโนโลยีการเกษตรเชียงราย พ.ศ. 2528-2530 ม.6 การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอเชียงแสน พ.ศ. 2548

ประสบการณ์ทำงาน

โครงการพัฒนาคอยดุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- จนท.ส่งเสริมงานป่าไม้ประจำหมู่บ้าน (2531)
- จนท.ล่ามแปลภาษาไทย เป็นภาษาชาวเขา (2532)
- จนท.สำรวจข้อมูลชุมชน 27 หมู่บ้าน (2533)
- จนท.งานพัฒนาสังคมและจิตวิทยา (งานมวลชน) (2534)
- จนท.งานมวลชนสัมพันธ์ประจำศูนย์บำบัดยาเสพติดบ้านผาหมี อ.แม่สาย (2535) สมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาป่า เชียงราย
- ครูอาสาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา โดยใช้หลักสูตร กชน. ในการจัดการเรียนการสอน จำนวน 2 หมู่บ้าน คือบ้านห้วยโย อำเภอแม่ฟ้าหลวง และบ้านแม่ตาแมว อ.แม่สรวย จ.เชียงราย (2535-2537) ได้รับโล่ครูอาสาดีเด่น จาก สنج.ประถมอำเภอ
- จนท. หัวหน้าฝ่ายงานมวลชนสัมพันธ์ (งานดนตรี) พื้นที่เป้าหมาย 67 หมู่บ้าน (2538-2540)

- จนท.หัวหน้าฝ่ายงานสิ่งแวดล้อมและสิทธิชุมชนบนพื้นที่สูง พื้นที่เป้าหมาย 67หมู่บ้าน (2540-2542)
- จนท.ประสานงานองค์กรสมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมเชียงราย พื้นที่เป้าหมาย 67 หมู่บ้าน (2543-2544)
- จนท.ประสานงานโครงการชุมชนลุ่มน้ำคำดอนบน (2545-2546)
- ทีมวิจัย ชุด โครงการวิจัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ชนเผ่า ภาคเหนือ ปี 47-48
- จนท.ประสานงานโครงการพัฒนาป่าไม้ชุมชนเพื่อชีวิตชาวเขา พื้นที่เป้าหมาย 4 อำเภอ ได้รับสนับสนุนจาก UNDP (2548-2549)

ปัจจุบัน

1. ดำเนินโครงการศึกษาวิจัยรูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของหมู่บ้านดอยสะเกี๊ยะ ตั้งแต่ ปี พ.ศ.2550 สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
2. ดำเนินโครงการฟื้นฟูวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมแม่น้ำโขง สนับสนุนโดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ UNDP ปี พ.ศ.2551-2553
3. ดำเนินกิจกรรมของกลุ่มลุ่มน้ำโขง OFF ROAD ในตำแหน่งรองประธานฯ

2. นายชาติรี นวพันธ์จิรา

วัน/เดือน/ปี เกิด 15 กุมภาพันธ์ 2518

ที่อยู่ บ้านดอยสะเกี๊ยะ เลขที่ 78 หมู่ที่ 7 ต. ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย 57150

เบอร์โทรศัพท์ 081-3864517

การศึกษา - ป.6 โรงเรียนบ้านดอยสะเกี๊ยะ ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย เมื่อปี พ.ศ. 2533

- ม. 3 โรงเรียนสหศาสตร์ศึกษา ต.ริมกก อ.เมือง จ.เชียงราย เมื่อปี พ.ศ. 2535

- ปวช. สาขาสัตว์ปีก วิทยาลัยเกษตรกรรมเชียงราย ต.ริมกก อ.เมือง จ. เชียงราย เมื่อปี พ.ศ. 2538

- ปวส.สาขาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ วิทยาลัยเกษตรกรรมและเทคโนโลยี เชียงราย ต.ริมกก อ.เมือง จ.เชียงราย เมื่อปี พ.ศ. 2540

- การทำงาน
- ปริญญาตรี คณะเกษตรศาสตร์บางพระ สาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตลำปาง เมื่อปี พ.ศ. 2543
 - พ.ศ. 2544 เป็นเจ้าหน้าที่โครงการหลวงหมอกจ๋าม (ฝ่ายป่าไม้) อ.แม่เมาะ จ.เชียงใหม่
 - พ.ศ. 2545 เป็นบัณฑิตอาสา กองทุนหมู่บ้าน ประจำบ้านดอยสะเกี๊ยะ หมู่ที่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เมือง จ.เชียงราย
 - ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล หมู่ที่ 7 บ้านดอยสะเกี๊ยะ ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

3. นายอากัวย สะโง้

วัน/เดือน/ปี เกิด วันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2495 บุตรของนายมอนะ และนางหมีจ้อง แซ่โล
กำพร้าตั้งแต่เกิด

ที่อยู่ 26 หมู่ 7 บ้านดอยสะเกี๊ยะ ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย 57150

การศึกษา จบ ป.2 โรงเรียนบ้านดอยสะเกี๊ยะ ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
ตั้งแต่ปี 2509

ประสบการณ์ทำงาน

ปัจจุบันมีตำแหน่งในชุมชน 1) ผู้นำทางศาสนา 2) ประธานฝ่ายวัฒนธรรม หมู่ 7 3) คณะกรรมการหมู่บ้านบน หมู่ 7 4) ได้รับการคัดเลือกจากสภาวัฒนธรรมตำบล

4. นายพิทพงศ์ สะโง้

- การศึกษา
- ป.1 โรงเรียนบ้านดอยสะเกี๊ยะ (โรงเรียนประสิทธิ์ทวีสิน)
 - ป.4 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน อ.แม่จัน จ.เชียงราย
 - ป. 6 โรงเรียนคำยনারายณ์ศึกษา จ. ลพบุรี
 - ม. 2 โรงเรียนวัดศรีโสดา จ.เชียงใหม่
 - ม. 3 โรงเรียนพุทธโสภณ จ.เชียงใหม่
 - ปวส. วิทยาลัยเกษตรกรรม จ.เชียงราย

ประวัติการทำงาน

เจ้าหน้าที่สมาคมเพื่อการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาข่า เชียงราย 10 กว่าปี
ในด้านต่าง ๆ

- เป็นเจ้าหน้าที่สมาคมในชุมชนในการพัฒนาชุมชนทุก ๆ ด้าน เช่น วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ครูและอื่น ๆ
- ด้านการศึกษาเด็กทุนของสมาคมฯ
- ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- ด้านสื่อมวลชน และอื่นๆ

ครูศูนย์ศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.) สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

ครูประจำกลุ่ม สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน

ปัจจุบัน - สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลศรีดอนมูล

- ประธานกลุ่มออมทรัพย์
- ประธานกลุ่มพิพิธภัณฑวัตถุชีวิตชาวอาข่า
- ประธานกลุ่มกระตุ้นเศรษฐกิจ
- เจ้าหน้าที่ชุมชนของสมาคมการศึกษาและวัฒนธรรมชาวอาข่า เชียงราย
- นักวิจัยเรื่องสมุนไพรร่วมกับวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้าน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาติพันธุ์พื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ

5. นายวัชร คอจื่อ

วัน/เดือน/ปี เกิด 1 มกราคม พ.ศ. 2522

ที่อยู่ 197 หมู่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย 57150

เบอร์โทรศัพท์ 081-0347643

การศึกษา ป. 1-ป.6 โรงเรียนบ้านคอยสะโจ๊ะ ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
ม.1-ม.2 โรงเรียนบ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงราย

ปัจจุบัน กำลังศึกษาระดับชั้นม.ปลาย กับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน. อ. เชียงแสน)

ประสบการณ์ทำงาน

ทำงานร้านอาหารและขายของที่ไนท์บาร์ซ่า จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจุบัน มีอาชีพรับจ้างทั่วไป

6. นายทวีพงศ์ สะโง้ง

วัน/เดือน/ปี เกิด บ้านคอยสะโง้ง พ.ศ. 2522
 ที่อยู่ 98 หมู่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย 57150
 โทรศัพท์ 081-7846118
 การศึกษา ป.1-ป.4 โรงเรียนบ้านคอยสะโง้ง ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
 ป.5-ม.3 โรงเรียนบ้านสบรวก อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
 ระดับชั้นม.ปลาย โรงเรียน เชียงแสนวิทยาคม อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
 ประสบการณ์ทำงาน
 ฝ่ายประชาสัมพันธ์ บริษัท ฮ่อถ้ง
 ฝ่ายการขายบริษัท วิด้ามาเกิ้ลตั้ง
 ทำงานในบริษัทไม้ซุง
 เป็นดีเจ ที่ จ.เชียงใหม่

7. นายพนมไพร สะโง้ง

วัน/เดือน/ปี/เกิด 21 พฤษภาคม 2521
 ที่อยู่ บ้านคอยสะโง้ง (บน) เลขที่ 90 หมู่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
 เบอร์โทรศัพท์ 084-8068491
 การศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับชั้น ป.6 โรงเรียนบ้านคอยสะโง้ง ต.ศรีดอนมูล
 อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
 การทำงาน ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (บ้านสะโง้งบน) หมู่ที่ 7
 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

8. นายคำปุ่น ร้องหาญแก้ว

วัน/เดือน/ปี เกิด 1 เมษายน พ.ศ. 2478
 ที่อยู่ เลขที่ 1 หมู่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ. เชียงราย 57150
 เบอร์โทรศัพท์ 085-7118384
 การศึกษา ป.1-ป.4 โรงเรียนแม่คำม่วงชุม ต.จันจว้า อ.แม่จัน จ.เชียงราย
 พ.ศ. 2489-2491

9. นายอาทิตย์ อาโยะ

วัน/เดือน/ปี เกิด บ้านดอยสะเกี๋ พ.ศ. 2520
 ที่อยู่ 24 หมู่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย 57150
 การศึกษา ป.1-ป.4 โรงเรียนบ้านดอยสะเกี๋ และศึกษาต่อที่การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)
 ประสบการณ์ทำงาน
 ทำงานเป็นช่างไฟฟ้า และช่างประปา 1 ปี
 ช่างซ่อมพัดลม 7 เดือน
 จัดสวนย่อม 3 ปี
 ปัจจุบันทำงานที่มูลนิธิโครงการหลวงบ้านดอยสะเกี๋
 ประวัติการอบรม ผ่านการฝึกอบรม อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.)
 ผ่านการอบรม การผลิตเครื่องกรองน้ำ จากสถาบันเทคโนโลยีแม่โจ้

10. นายสมฤทธิ์ ชิดวงแสง

วัน/เดือน/ปี เกิด 10 สิงหาคม พ.ศ. 2508
 ที่อยู่ 120 หมู่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย 57150
 เบอร์โทรศัพท์ 089-9515665
 การศึกษา ป.1-ป.4 โรงเรียนประสิทธิ์ทวีสิน ดอยสะเกี๋ พ.ศ. 2518-2522
 ประสบการณ์ทำงาน
 พ.ศ. 2535 -2542 เป็นช่างประจำโรงแรมเทพวัลย์ปาร์ก รีสอร์ท สามเหลี่ยม
 ทองคำ ต.เวียง อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
 ปัจจุบันเป็นช่างประจำโครงการหลวง ดอยสะเกี๋ หมู่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.
 เชียงแสน จ.เชียงราย

11. นายสุรศักดิ์ พิทักษ์วงศ์วานิชย์

วัน/เดือน/ปี เกิด บ้านดอยสะเกี๋ ปี พ.ศ. 2503
 ที่อยู่ 162 หมู่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย 57150
 การศึกษา ป.1-ป.4 โรงเรียนเทพศาสตร์ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
 ป.5-ป.6 โรงเรียนบ้านห้วยขม (กศน.) ต.แม่ยาว อ.เมือง จ.เชียงราย

ประสบการณ์ทำงาน

ลูกจ้างบริษัทต้นสิงห์
คณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายพัฒนา
คณะกรรมการโรงเรียนบ้านคอยสะโจ๊ะ
อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 บ้านคอยสะโจ๊ะ

12. นายบุญส่ง ยอดบุญศรี

วัน/เดือน/ปี เกิด 1 กรกฎาคม พ.ศ.2510
ที่อยู่ 75 หมู่ 1 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
เบอร์โทรศัพท์ 081-5683350
การศึกษา พ.ศ. 2524 ป.6 โรงเรียนบ้านเวียงแก้ว ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
ประสบการณ์ทำงาน
โฟแมนโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ และสวนป่าสบรวก
ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่งานข้าราชการ ประจำสวนป่าแม่มะ-สบรวก

13. นายอุดร อาวาสพรหม

วัน/เดือน/ปี เกิด 22 สิงหาคม พ.ศ. 2518
ที่อยู่ บ้านร่องบง หมู่ 2 ต.โยนก อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
การศึกษา ประถมศึกษา โรงเรียนบ้านร่องบง
มัธยมต้น-ปลาย โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม
ระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ประสบการณ์ทำงาน
ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมูลนิธิการท่องเที่ยว ตั้งแต่ พ.ศ. 2540

14 นายอาเคอะ อาอี

วัน/เดือน/ปี เกิด ชายแดนแม่สายเมื่อปี พ.ศ. 2514 และย้ายมาจาก อ.แม่สายเมื่อปี พ.ศ. 2516
ที่อยู่ 144 หมู่ 7 บ้านคอยสะโจ๊ะ ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
การศึกษา ป.1-3 โรงเรียนบ้านคอยสะโจ๊ะ ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย
ป. 4-6 การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเชียงแสน

ประสบการณ์ทำงาน

อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 บ้านดอยสะเกี๋

คณะกรรมการเด็กกำพร้าและยากจนบ้านดอยสะเกี๋

15. นายอาอี มอนะ

วัน/เดือน/ปี เกิด พ.ศ. 2515

ที่อยู่ 42 หมู่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงราย จ.เชียงราย 57150

การศึกษา ป. 6 โรงเรียนบ้านดอยสะเกี๋ ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงราย จ.เชียงราย
เมื่อปี พ.ศ. 2530

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. 2535-2540 เป็นหมอดินอาสา

ปัจจุบันเป็นคณะกรรมการกลุ่มบ้านใหม่ของบ้านดอยสะเกี๋ ต.ศรีดอนมูล
อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

รายชื่ออาสาสมัคร

โครงการการศึกษารูปแบบการจัดการที่ดินที่เหมาะสมของหมู่บ้านดอยสะเกี๋
หมู่ที่ 7 ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	อาชีพ/ตำแหน่งในชุมชน/วิจัย	กลุ่มบ้าน
1	นายวิรุณ สะโง้	อาสาสมัคร/ประธานเงินล้าน ม.7	บ้านคริสต์
2	นายทรงพล ปรมิพรชัย	อาสาสมัคร/หัวหน้ากลุ่มบ้านกลาง	บ้านกลาง
3	นายสม นวลสะแล	อาสาสมัคร/จนท.สวนป่าแม่มะ	บ้านป่าไม้ ม.1
4	นายคำ ทาก้อง	อาสาสมัคร/จนท.สวนป่าแม่มะ	บ้านป่าไม้ ม.1
5	นายพิชัย พิทักษ์วงษ์วานิช	อาสาสมัคร/ประธานเยาวชน	บ้านกลาง
6	นายสุนทร พิทักษ์วงษ์วานิช	อาสาสมัคร	บ้านกลาง
7	น.ส.พรนิภา พิทักษ์วงษ์วานิช	อาสาสมัคร/น.ศ./อาชีวะเชียงราย	บ้านกลาง
8	น.ส.สมศรี ปอแร	อาสาสมัคร/น.ศ./อาชีวะเชียงราย	บ้านใหม่
9	น.ส.วิไล จือเปาะกู๋	อาสาสมัคร/น.ร./ลำปาง	บ้านกลาง
10	นายไกรวิชญ์ สะโง้	อาสาสมัคร/น.ศ./ม.แม่ฟ้าหลวง	บ้านบน
11	น.ส.จันทรา สะโง้	อาสาสมัคร/น.ศ./เชียงราย	บ้านใหม่
12	น.ส.วรุณี ปอแซะ	อาสาสมัคร/น.ศ./เชียงแสนวิทยาคม	บ้านกลาง
13	น.ส.พิกุล อาไ้	อาสาสมัคร/น.ร./สบรวกวิทยา	บ้านใหม่
14	น.ส.รัตนา แยม	อาสาสมัคร/น.ร./จ.อยุธยา	บ้านกลาง
15	น.ส.ชนาพร ศักดิ์คำ	อาสาสมัคร/น.ร./ต.ศรีดอนมูล	บ้านป่ายาง